

Schetsen. Deel 4

Samuel Falkland

bron

Samuel Falkland, *Schetsen. Deel 4*. H.J.W. Becht, Amsterdam 1905 (tweede druk)

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/heij011sche04_01/colofon.php

© 2011 dbnl

De zanger.

‘Kom nou!’, schreeuwde tante Bekkie, de oogen schuw-lachrig naar de zij van de lamp: ‘wat laat je je nou soebatten!... Je ben toch geen meissie!’...

‘Zing nou 'n stukkie uit 'n òpera -’ galmde gelijk oome Ben, den bril hooger duwend, de koonen in laching gebold.

En wel vier, vijf andere stemmen schreeuwjoelden de kleine, benauwde kamer door.

Saar, de oudste nicht, boven allen uit, rukte an z'n mouw, maakte er 'n geintje van:

‘.... Hij dùrrèft niet - hij 's gesjeneerd - wije eerst 'n slokkie odekaarm?¹⁾ Watte?’

‘.... Laat 'm toch met rust!’ snerpte kregel nichie Carlien: ‘as-die nou niet wil!’

‘En hij wil wèl - waarom zou-die niet willen -?’ - traineerde de lijzige stem van oom David: ‘jullie maakt de jongen verlegen!... Zing maar Joozep - zing jij maar!’

‘Ach wat! Hij verlegen! Hoor u tante: da's wat overnieuws! Hoe zal iemand die alle avond zingt verlegen zijn?.... Zing 's van *Paljas!* Ken je van *Paljas*, Joozep?’

1) Eau de Carmen.

Maar 't èrnstigt en aanhoudenst was 't ouwe moedertje. Die zat in rustige verkneuterig achter de tafel bij d'r koffie en boterkiks - die zat breed-uit, knusknus te neus-snuiven van trots om háár zoon. Lacherig als tante Bekkie, lach van altijd-licht-vreemdheid, riep ze zangerig:

‘... Toe nou Joozep!... Zing dat nog is van strakkies - dat van je-weet-wel!... Toe nou!’...

Verveeld schudde Jozef het hoofd. Hij leek wel een offerdier. Dienzelfden morgen was hij uit Duitschland aangekomen. Drie jaar geleden had ie Holland verlaten om negotie te drijven. 't Was hem tegengeloopen. Ze wouen 'r niet an. D'r waren te veel concurrenten. Toen, te trotsch om z'n familie te zeggen dat 't mis was gelooopen, had ie 'n poosje gescharreld van alles en nog wat, had 's avonds 'n kleinigheid verdiend als figurant in een Duitsch provincietheater, was opgeklommen tot korist, verdiende zeventig Mark in de maand - en nou-'t theater gesloten was met de zomermaanden, was-ie voor 't eerst van z'n spaarduiten over komen waaien. Als marskramer vertrokken en als korist terug - als zànger - als àrtist. 't Had 'n heele bereddering gegeven, toen ze z'n berichten kregen. Joozep a n d e o p e r a . Op dien afstand nam alles grooter afmeting aan. 't Ouwe, bruin-verdroogde moedertje liet 't zich zesmaal voorlezen, vertelde an iedereen van d'r zoon die b a r i t o n was en in opera's zong, net zoo as op 't Leidscheplein in de opera van Van der Linden.

‘Mijn zoon die doet daar ginder net wat Orelie doet - niks minder - mijn zoon geniet eer - die zingt in 'n theater van 'n k o n i n g ’..., stoffe ze en elkeen liet ze een glas zien dat-ie haar gezonden had, een glas met het inschrift.... A n m e i n e M u t t e r èn de *Ansicht*-brief kaarten uit Duit-

sche plaatsjes, met kasteelen, watervallen, bergen en hotels. Daar had ze een verzameling van angelegd. Er was geen dag voorbijgegaan - of in de Breestraat, waar ze met groenten 's zomers en met gedroogde visch 's winters stond, sprak ze van haar zoon, die *b a r i t o n* was en geld as wàter verdiende.

Plots kwam de laatste *Ansicht-Karte* (met een paleis op den top van een berg) die de tijding bracht dat Joozep een week vacantie had en op weg was. Ze had hem van den trein gehaald en den heelen dag met hem rond gesjokt, van tante Eitje naar oome Sem en van oome Sem naar oome Bram. Overal moesten ze zien hoe dik die was geworden, en hoe fijn die in z'n kleeren zat en dat-ie 'n èchte gouwe ketting droeg en dat z'n snor zoo gegroeid was - en overal bij koffie-met-veel-suiker, koekmet-veel-suiker en nòg eens koffie-met-veel-suiker most-ie *z i n g e n*. Anders zouden ze 't niet gelóoven. Anders kunnen ze wel zeggen dat ze opsnee. Joozep had nou al *Behüt Dich Gott* bij tante Eitje, het lied van *Bombardon* bij oome Sem, *Hab Ich nur deine Liebe!* bij oome Bram, *Ein Schütz bin Ich in des Regenten Sold* bij nicht Rachel, *Mag der himmel es dir vergeben* bij Sjaakie den diamantsnijder van éénhoog en *Einst spielt Ich mit Scepter* bij Maupie Leeflang, die op de markt met komkommers stond, gezongen. Hij was òp van de koffie-met-veel-suiker, de ongewone vette zoete koek en van zóóveel zingen als hem in het koor in Duitschland nog nooit op een dag overkomen was. Nu, bij tante Bekkie - en de visites waren dien Zaterdag nog làng niet afgelopen! - vielen ze weer op hem aan, kreeg hij weer koffie-met-veel-suiker, hadden ze z'n pak, z'n horlogeketting, z'n das bewonderd en schreeuwde de heele familie dat-ie *z i n g e n* zou. Het kamertje was broeiend-heet. Ze

zaten te puffen bij koffie. - Nee hij verdraaide 't. Hij was schor. Hij was moe. Den heelen nacht had-ie op de boot op een bank gelegen.

Maar dan protesteerden ze allemaal. As-die bij tante Eitje en oome Sem en bij Sjaakie gezongen had, dan was 't m o e d w i l om hier z'n mond te houden. En weer drong moedertje aan:

... 'Toe nou Joozep!... Ze willen 't zoo graag hoore! En hoe lang blijf je heelemaal hier?... Doe mijn nou 't plezier'...

Ze zat zóó prettig ingeknuft, als d e m o e d e r, tusschen nicht Carlien en oom David, zoo ouwelijkverdord na nòg drie jaar venten en roepen in de Breestraat, dat-ie 't toch maar niet weigeren kon. Over vier dagen reisde-ie af. Ze had 'r zoo'n schik in.

'Goed dan,' zei ie lachend: 'maar 'k ben schor - 'k waarschouw je vooruit. Nou - a l s o - stil dan!'

Stil werd 't nog lang niet.

Eerst most Saar 'n plaassie hebben en d'r waren geen stoelen genog. Dan maar bij oom Ben op z'n knie en dat gaf me 'n gegiggel en gegil van belang. En toen schreeuwde Carlien weer of 't raam niet dicht most en tante Bekkie wou 'm eerst nog is vólschenken.

'Stil nou!' - riep oome Ben.

'Suscht dan! Wat maak je toch 'n lawaai om niks!' schreeuwde oome David.

'Susch! Susch!'

Langzaam - een ruwe, ongeschoolde natuurstem met veel dikke-tong-geluiden - zette Joozep het lied van Wolfram in: W i e - i e - i e - i e (dat rekte hij wat làng om stilte tekrijgen)..... - W i e - i e - i e - i e T o d e s - à à à à à h n u n g ..., D ä m m r u n g d e c k t d i e L ä - ä - ä - ä - ä n d e r ...'

Met zwemmend-sentimenteele oogen stond hij bij

't open raam-met-de-bloempotten, de handen gevouwen over den gouden horlogeketting, den mond dikwijls openwringend zóo dat de tonglap wijd te zien kwam. Van de binnenplaats drensden vage geluiden - 't blerren van 'n kind boven - het felle rinkinken van de trambel in de dichtbij-e bocht. Achter en om de tafel met verwonderde, kleffe lachgezichten, luisterden tante Bekkie, moeder, oome Ben, nichie Saar, nichie Carlien en oome David. De plotselinge stilte in de broeiend-heete kamer met het aangulpend geluid uit de wijdopen mondgrot van neef Joozep doezelde hen in vreemde, komiekige lacherigheid. Wat 't ráár klonk zoo in-eens. En watte de buren wel zeggen zouen van zò'n stem! Precies Lenardi van de Italiaansche in de T r o e b e d o e r . Maar dan overschokte hen een verwonderingsgolf. Joozep, nu weer in het vuur en de lol van z'n eigen stem te hooren bij die verwonderde luistergezichten, zette met een schuddende sonore trilling het D á á á á á s c h e i n e s t D u - ù - ù - ù - ù o l i e b l i c h s t e d e r S t è è è è è r n e n in, het geluid uit het strottenhoofd persend, dat-ie 'r paarsblauw van werd en de blauwe weerschijn van z'n ongeschoren baard zwart leek te schuimen. De kamer daverde en op de plaats hoorde je de buren saamhokken. Wat 'n bèk kon die jongen opzetten. Gewoon-weg pràchtig! Je trilde 'r van.

Genoeglijk-blij leunde moeder achteruit, de koffiekom in de eene hand, 'n afgebeten stuk kiks in de andere.

Oom Ben schudde knikkend-tevreden het hoofd en nichie Carlien die een hap in haar mond had, kauwde voorzichtig om het spuuggedruisch niet te hooren.

Oom David die zat met 'n viezig opgetrokken lip, luisterend als een kenner die al véél van z'n leven gehoord heeft maar zóo iets nog nooit.

En nichie Saar lachte zoetjes - bangerig denkend an de kinderen van twee hoog, die al leien te slapen.

Joozep, de oogen drijvend in het ledige naar de balkenzoldering, de handen geperst op den buik, den mond vierkant open, rekte de laatste regels, de woorden er uit zwiepend met geweldige aandoening..... 'E i n s e e l g e r E è è è è è è n g e l G ó ó ó ó ó ó t t e s z u w è è è è è è r d e n'....

En toen, nèt terwijl tante Bekkie wat hãrd haar kopje neerzette en Carlien de kruimels van haar schoteltje vingerde, hield-ie met een rùk op, glimlacherde bescheiden en slurpte z'n koffie driftig leeg.

Ze klaptten allen in de handen - en in de nu komende verlegen aandoeningstilte hoorde je de menschen benejen pràten... de bureen...

Tante Bekkie sprak 't eerst, 't hoofd schuddend:

'O, wat 'n gezegende, goddelijke stem!'

'Prachtig! Wonderlijk!' zei oome David: "n godswònder'....

'En zing nòù 's uit de *Paljas*', soebatte Carlien.

In de zweetende stilte begon hij opnieuw.

En tante Bekkie schonk de kopjes vol, snee koek.

Smart.**Tooneelspel in een bedrijfje.**

Personen: { Juffrouw Smit, *oud 23 jaar.*
 { Staasje, haar kind, *oud 6 maanden,*
 { Een dokter, *oud 63 jaar.*

(In gedachten verplaatsen wij ons naar de Pijp - ergens twee hoog, àchter. Reuk van boerenkool. Er tikt een klok.)

Juffrouw Smit (Zij neemt Staasje uit de wieg, zet zich neder voor het raam en begint krampachtig¹⁾ te snikken. Het kind strekt de armpjes uit²⁾ alsof het haar moeder wil troosten. Buiten klinkt het gespeel van een draaiorgel, wijze 'O du mein holder Abendstern' van R. Wagner³⁾... O mijn arm kind, arm kind! O mijn arme Staas! (Stilte. Het orgel speelt. Zij snikt alsof haar hart dreigt te bersten⁴⁾ Ge zijt voor het ongeluk geschapen en uw moèder, uw moe-der⁵⁾ is op het punt ook u, haar eenigen schat op deze aarde, te verliezen.... (Zij snikt langzaam-nokkend. Luider klinkt het 'O du mein holder Abendstern')⁶⁾ Ach lieve Staasje, zoo gij mij ontvalt heb ik niets meer, niets niets, niets⁷⁾... sta ik alleen met mijn berouw en mijn tranen⁸⁾... Arm schaap! (Het begint onaangenaam

*te rieken. De boerenkool brandt aan. Juffrouw Smit staat op, roert in den pot, draait het petroleumstel af. Dan gaat ze weer zitten⁹⁾ en vervolgt)... O, o, waar de dokter nu blijft!... O! O! O!¹⁰⁾ ... (Een langdurige stilte. Het orgel speelt het pelgrimskoor uit Tannhäuser. Er wordt geklopt, driemaal achtereen¹¹⁾. Juffrouw Smit's adem stukt¹²⁾ en met hortende stem roept zij:)... Binnen! Binnen sievoeplee!
 De dokter (een bejaard heer): Zoo zoo, vrouwtje en hoe maakt 't de kleine?... Brandt je kool niet aan?... Nou, nou, de kleine maakt 't bèst hoor!... (Het gelaat der moeder verheldert)¹³⁾ 'k Behoef niet meer terug te komen... Dag vrouwtje. (De deur slaat toe. Hartstochtelijk omhelst juffrouw Smit het kind¹⁴⁾ en begint te schreien¹⁵⁾. Het doek zakt.)*

EINDE.

Eindnoten:

- 1) De actrice die deze rol speelt, gelieve dit krampachtige met soberheid weer te geven en niet te veel nadruk op de krampen te leggen. Falkland geeft in overweging eenigszins met den zakdoek tegen den neus te frommelen, bij wijze van betten en met mâte te snikken. Een enkele maal de oogen afdrogen is eveneens aanbevelenswaardig. De goede smaak zal hierbij wel leidsman zijn. De krampen dienen zich te openbaren door een lichte hikking van boezem en rug. Daardoor krijgt het publiek den onmiddellijken indruk dat Staasje z i e k is, welk effect Falkland wilde bereiken.
- 2) Hier vermeent de auteur met weinig middelen een lief en touchant effect te verkrijgen. De artistieke leider van het gezelschap moet in 't oog houden dat het kind nièt schreeuwen mag, noch onsmakelijkheden verrichten. Staasje is een kind van 6 maanden, zoodat het ontraden moet worden een jong lid van het gezelschap in lange kleeren te steken. Immers er mag nòch gesproken worden, nòch eenige daad verricht die van méérdere bewustheid getuigen zou. Hoofdzaak is een niet schreeuwend kind in g e n o e g e l i j k e stemming. liefst een dat h o n g e r heeft opdat het vánzèlf de armpjes uitstrekke.
- 3) Der Regie zij het advies gegeven dit orgel zóó te plaatsen dat de stemmen der sprekenden v e r s t a n b a a r blijven, doch tegelijkertijd zoodanig dat het 'O du mein holder Abendstern' als tràgische achtergrond klinkt bij de komende gebeurtenissen, gelijk zulks ook inderdaad in het gewone leven plaats heeft.
- 4) Falkland heeft ook hièrover ernstig nagedacht. Het brengt groote moeilijkheden mede om te snikken alsof 'het hart dreigt te bersten', maar de actrice die deze rol vervult zal ongetwijfeld met den noodigen tact verschillende snik-intonatiën weten aan te brengen. Terwille der schmink zij echter weder het betten met een kanten of tullen zakdoekje aanbevolen. Daarbij eenig licht kreunen en eenige malen smartlijk zuchten. Die juffrouw Smit toch was een eezame burgerdochter (haar vader was behanger en fatsoenlijk man) en werd op 22-jarigen leeftijd verleid door den zoon van een achtenswaardige familie. Op 23-jarigen leeftijd werd juffrouw Smit móéder van genoemd Staasje. Falkland ziet geen kans die hééle historie in zijn drama te verwerken, vertelt dit dus tusschen haakjes, opdat de actrice eenigszins begripte waarom en hoé hier gesnikt moet worden, d.w.z. gesnikt alsof het hart dreigt te bersten. Ook volgen nog eenige andere factoren.
- 5) Deze kreet, want het is inderdaad een kréét en wel een van de meest aangrijpende uit het stuk, deze kreet zij met diép gevoel en innige articulatie geuit. De actrice diene wèl te bedenken dat hier een móéder aan het woord is, eene die gruwelijk door het leven getroffen is. Maar dàärenboven: die juffrouw Smit moet het dubbel wanhopig zeggen, want dit woord brengt haar de eigen jeugd te binnen en hààr moeder stiet haar van zich, smadelijk, na een geweldige scène, die alleen reeds te dramatisseeren z o u z i j n . Falkland kan evenwel niet in te veel détails treden. Wanneer de actrice het 'moeder' niet behóórlijk zegt, bederft zij de geheele stemming van het stuk.
- 6) Evenwel niet tè luid. De regie moet niet vergeten dat een wanhopige moeder s c h r e i t en zal voorwaar met goed inzicht handelen wanneer zij Wagner in zulk een langzaam tempo draait of

doet draaien dat om beurte een snik en om beurte muziek klinkt. Dat geeft afwisseling en maakt een hevigen indruk.

- 7) Tot de grotere moeilijkheden van mijn drama behoort de climax: *n i e t s m e e r , n i e t s , n i e t s , n i e t s*. Hier toch is geen woord te veel en elk der *vier* niets'en moet afzonderlijk, op ganschelijk *b i j z o n d e r e* wijze worden gezegd, zonder declamatie, zonder overgevoeligheid. Als juffrouw Smit zegt: *n i e t s m e e r*, dan denkt zij aan hare familie -, het tweede *n i e t s* heeft betrekking op de moeder die haar verstooten heeft -, het derde op haar eenigen broer, dien zij zielslief had, maar die háár den rug toekeerde met de harde woorden: 'gij zijt mijn zuster niet meer' -, het vierde op den zoon der achtenswaardige familie, die haar verleidde en - - - - ziedaar weer een nieuwe dramatische kneep, o dit stuk van mij heeft duizend finesses! - - - - heden (op den dag dezer tragedie) in het huwelijk trad met een meisje uit zijn stand zonder verder om te kijken naar Victorine Smit - zij heet Victorine - en haar ziek kind. Een en ander, hier gerecapituleerd, verklaart ook het snikken in nuances in den aanhef van dit drama en is voor de tooneelspeelster voldoende indicatie om viermaal smartelijk *n i e t s* te zeggen, telkens op andere aangrijpende wijze.
- 8) Deze uitroep *stërker* voor te dragen, opdat de toeschouwer duidelijk begrijpe dat *èn* berouw *èn* tranen oprecht zijn. Ook wijzen deze woorden op een nieuwen gemoedstoestand van Victorine Smit: de verschillende folteringingen die zij ondergaat als: betreuring van het verleden, herdenking van haar jeugd, haar kameraadjes, haar ouderlijk tehuis en tegelijk het diep-*v e r a c h t e n* van den vader van haar kind, dien zij *ééns* oprecht liefhad.
- 9) *Du sublime au ridicule il n'y a qu'un pas!* De auteur heeft hier zoo weinig mogelijk verklaard, het aan de actrice overlatend het stille spel met veel gevoel te verrichten. Een valsche beweging en het stuk valt. Het roeren in den pot zal moeten geschieden alsof de ongelukkige vrouw nauwelijks met haar gedachten bij de materie is, zacht roeren van eene die droomt. Zoo ook het afdraaien van het petroleumstel. Indien het spel verzorgd en *t o e g e w i j d* is, zal het een ademlooze stilte in de zaal geven, een stilte van diep medelijden met een vrouw zóó zwaar getroffen en zóó éénvoudig roerend in den pot met aangebrande boerenkool (symbool van armoede). Ook de taak van den artistieken leider is hier eene van tact en groote routine. De auteur verlangt immers boerenkool en *w e l a a n g e b r a n d e*. Hoe dit den toeschouwer te doen begrijpen? Den schouwburg tijdelijk te bezwangeren met reuk van aangebrande boerenkool heeft zijn tegen. Daarenboven zou zulks te groote hoeveelheden boerenkool vereischen, is die niet in alle jaargetijden te verkrijgen en heeft het bezwaren avond aan avond een zoo kostelijk quantum boerenkool te doen aanbranden. In dit euvel zou te voorzien zijn door *e s s e n c e* van boerenkool te bestellen aan een fabriek van vruchtensappen. Maar hoe dit alles te verrichten zonder schade voor het dramatisch effect? De auteur heeft er over gedacht een *d u i d e l i j k e* hoeveelheid boerenkool te doen uitsteken boven den rand van den pot. Zulks zou een begrijpelijke aanwijzing zijn. Maar het gezond verstand komt dan op tégen het aanbranden. Indien de regie niet met routine en tact in deze boerenkoolkwestie voorziet, wordt een der schitterendste effecten bedorven en ik acht het noodzakelijk dat de toeschouwer het gevoel van boerenkool, niét van worteltjes, *nòch* van bloemkool krijgje.
- 10) Hierin *àngst* te leggen met een door tranen verstikte stem en elke *O!* weder *ànders* te intoneeren s.v.p. Het kind toch heeft *k o o r t s* en de dokter heeft bij zijn laatste bezoek *b e d e n k e l i j k* gekeken. Gaat nu eens na wát een moeder onder zulke omstandigheden gevoelen moet en hoe *àngstig* hare *O!*'s zullen klinken.
- 11) Wenk voor de regie: *klop* in den toon.
- 12) De actrice zal begrijpen dat hier dood of leven van haar kind op het spel staat, want zooals later blijken zal *i s* dit de dokter. Het stokken van den adem is m.i. volkomen weer te geven door even de hand naar het hart te brengen, achteruit de leunen en goed den mond geopend te houden.
- 13) Dat wil zeggen: *Klaart op*. Een glimlach *s p e e l t* om haar mond en dankbaar kijkt zij den dokter aan.
- 14) Verwijzend naar noot no. 2, meent de auteur opnieuw wel te doen de actrice aan te raden een *p r e t t i g e* zuigeling uit te kiezen, opdat deze scène van moedervreugd niet bedorven worde door onkunstzinnig geschrei. In het algemeen houdt een suikerdotje kinderen geruimen tijd zoet.
- 15) Het stille spel dient hier uit te drukken dat *g e l u k s t r a n e n* geweend worden, gelukstranen zelfs onder zulke moeilijke omstandigheden.

Parkiet.

'En troef!... En troef!... En tróéf!'

Smakkend, telkens droog de tafel bezuigend, vielen schoppenboer, schoppenegen, schoppendrie.

En lang-nalallend grokte de schorre lach van den kastelein, overkrakend het plots wild-dooreen-rammel-praten en schreeuwen der andren.

'Wie kon d'r nou denken dat-ze zóo zaten!' galmde de lakenkoopman, woest gebarend alsof-ie den grijzen meneer-die-van-z'n-centen leefde in z'n buik - 't was een hang-bierbuikje - wou stompen.

"n Kunst as je alles in je pooten hebt!' brullachte de handelaar-in-diamanten, die schuins achter den kastelein zat en voor z'n plezier toekeek.

De meneer-die-van-z'n-centen leefde wond zich nu heftig op. Een poos had-ie in nadenken gezeten. Maar in-eens begréép-ie. Z'n gladgeschoren kopje werd bolrood, de oogranden verpaarsten, het krenterig neusje leek het gelaat uit te bitsen, de gouden lorgnet danste op het zadel der vele naaldrimpels die bij de wenkbrauwen een vetpropje vormden.

'Wel allemachtig!' schreeuwde-ie vinnig en z'n ringenhandje hard-bekletste de tafel: 'da's alweer Parkiet z'n stomme schuld! Waarom heb je geen troef uitgehaald! Da's geen spelen! Da's moedwil! Da's 'n ander 't geld toestoppen!'...

‘Watte nou! Watte nou!’ riep Parkiet driftig: ‘hoe kan je nou troeven as je niet aan de beurt komt!’

Z'n oud hoofdje schudde van ergernis, het kinnebakje klepperde in 't witte gepluim van den ringbaard, de bleekblauwe lippen beefden. Met een ruk duwde hij z'n gouden bril naar de oogen en nijdig slurpend dronk-ie zoo gulzig-kwaadaardig dat-ie al de pitten van 't warme grocje in z'n mond kreeg.

‘Jij ben wèl an de beurt geweest!’, hield de meneer-die-van-z'n-centen leefde, schreeuwerig vol.

‘En dat lieg je vierkant!’ schreeuwde Parkiet weerom en de pitten naar den grond sputterend, betrok hij de andren 'r in: ‘... Zeg nou is... zeg nou is... had ik kennen troeven?... Nou? Wat?...’

‘Heb je 't met hárten niet overgenomen?’ krijschte bijna de meneer-die-van-z'n-centen leefde, nu de andren maar lachten.

‘Toen most 'k met harten nakommen!’ schreeuwde Parkiet: ‘dat was de regel van 't spel... Maar zal ik jou is wat zeggen, mènèer,’ - en venijnig accentueerde hij elk woord: ‘mènèer, jij kan niet tegen verliezen!’....

Paf zat de ander. 'n Oogenblik knipte-die dicht z'n lorgnet, duwde het weer op de roode striempjes van z'n krentenneusje en in de prikkelbaarheid van één gulden drie en dertig verlies van 'n heelen avond (buiten de vertering) snauwde-die krakend als 'n rasp:

‘.... Enne... Enne... zal ik jóú is wat zeggen?... Jij most niet meer meespelen, ménèer.... jij most thuis blijven en ons spel niet in de war schoppen, meneer!’...

De ruzie wàs 'r.

Wél eens meer, achter het zwarte gordijn nà

het sluitingsuur, bij het wapperend licht van één gaspit bleven ze plakken en een kaartje leggen - wel eens meer werd het laat en kregen ze kwestie, maar in geen langen tijd waren ze zoo venijnig geweest.

Het oude, magere gelaat van Parkiet, dor van rimpels in het zilverbaardje, scheen ouder en verdorder bij het bleek tafelblad waarop de plasjes en kringen vettig glansden.

Over de vijf hoofden vaalde de grauwe schijn der gasvlam, geel en vreemd-bevend in de verwonderingen van 't zomersche vróeglicht dat alree door de geopende tuimelramen droop, en de tafel, de kaarten, de glazen, de karafjes, vooral de koppen met de overhemden daaronder, in schichtige deiningen zette. Kalkig wit schampten de licht-bultjes op de glazen, meerder streepend langs de kristallen figuurtjes der karaffen, en sterk tegen Parkiets scherpen, gebogen neus stond het verschrikt-witte starren van het door dagschijn verkalkte licht der gasvlam. De oogen die kon je niet zien. Die schenen verwelkt achter het effene spieglen der brilleglazen.

Kort na de ruzie gingen ze heen, de lakenkoopman, de meneer-die-van-z'n-centen leefde, de diamanthandelaar.

De kastelein, vadzig van doen, schoof in 't buffet de luiken al dicht.

Parkiet die bleef nog wat hangen.

Alleen voor 't marmeren blad, stomp geleund in z'n stoel, dronk-ie met pootige slurpjes.

Zoo hij nu zat, zag hij zich zelf in den spiegel. Het glas, blauw-doorwaasd, met schuwe wrijfstrepen, was gevat in een rand verguldsel.

Het kaatste terug het beeld van den plakker, den schuin-wat gebogen hoed, de zilveren tressen

van 't haar, het oude gelaat vaal-verrimpeld met roodrige kleurtjes op d'jukken, kleurtjes van moeiheid, verhitting van spel en van drank. Hij had zoo gedronken van even na 't eten tot nu.

't Was ver over drie.

De handen, zacht-trillend, tipten het glaasje cognac naar de lippen, drukten het dan diepomhoog tot geen drup er meer in was.

'Geef mijn nog 'n fien,' zei hij bot, toen.

'Nou je lust 'm vannacht,' meende de waard: 'fien of gewoon?'

'Fien'....

In 't buffet kwam geschommel. Teer klokte het vocht in 't kelkje.

'Schenk je zelf ook maar in'....

'Nou - 'k heb genoeg,' zei aarzlend de man in 't buffet: 'k most nou maar gaan slapen. 't Is dag.'

'n Goed kapitein die blijft 't laatst op z'n schip,' lachte Parkiet en kil échoode 't geluid in de zaal, waar de stoelen gekruist op de tafeltjes stonden.

Ze zaten nu saam aan de tafel, de ronde kastelein en de grijsaard.

'Tja,' sprak na een slok, vadzig-gemoedelijk, de waard: 'die Spons die maakt altijd mèt as-die verliest'....

'Dat is geen màn,' zei spichtig Parkiet: 'da's 'n kwajongen'....

'En je had 'r niks an kennen doen, wat? Ik had al de troeven'....

'O zoo! En was 'k nou nog maar an de slag gekomen! Maar geen kans. Geen cent kans'...

Ze lodderden stil voor zich heen. Naar de zij van 't gordijn broeide een schaduw, log en massaal. Daar werd het daglicht geweerd. Meer bij 't buffet, kniezig en wreed stonden de tafels en stoelen.

De kastelein die rekte zich uit.

‘Kinderen bedtijd, Parkiet’...

‘Ik hou niet van slapen,’ zei stomp de grijsaard.

‘Nou da's wat nieuws op jouw leeftijd’...

‘Mijn leeftijd!... Mijn leeftijd!’ herhaalde vinnig Parkiet: ‘zie 'k 'r dan zoo afgeleefd uit?’

‘Je zou zeggen 'n goeie zestiger’...

‘Een en negentig ben 'k mènèer en nog niks geen plan om dood te gaan’...

‘Wie spreekt 'r van dood?’

‘Niemand - ik zeg 't zoo maar’...

Minder weifelend scheen het daglicht door de onbedekte tuimelramen en door de harten die in de luiken gesneden waren. De gasvlam slap-waaiend had bochtigen van zwart met gele tongen. De met zand bestrooide grond loerde van onder de tafels met proppen papier en endjes sigaar.

Zij zwegen een poosje.

De glaasjes werden witter van glas.

‘Geef 'r nog maar twee,’ zei Parkiet.

En terwijl de ander rondstommelde tusschen de stoel-hoopen, keek hij schuw in de spiegel, naar het skeletten-kopje met het witte, verwarde haar en de rood-omrande oogen.

Op zijn overhemd had-ie gemorst.

En dof-zinnend, het bebaarde kinnetje in de hand, wachtte hij op de fientjes.

In één zet sloeg hij 't glaasje om.

Toen in de kille, wreede stilte van het ledige koffiehuis, bij het vreemdelyk spoken van stoelen en tafels, werd-ie èven sentimenteel.

‘Als je mijn leeftijd heb’ - klaagde-die bijna: ‘dan... dan... dan slaap je niet lekker meer... dan heb je wat nóodig om te slapen...’

‘Wacht - nou spreek je zèlf over je leeftijd.’

... ‘Hindert niet!... Nou wil ik... Ik wil wel

weten dat 'k bang ben... bâng... Als jij over de negentig zal zijn... wor je òok bang... Asjeblief... De nacht die is zoo beroerd lang... die neemt geen end... en as je dan nog naar 't koffiehuis toekruipen kan - toekrúipen, mènèer - dan doe je 't op handen en voeten - en daar slááp-ie 'n paar uur op... as 'k niet bang was - dan bleef 'k thúís... Nou goe-nacht - goe-nacht...'

Licht-wankelend stond-ie op, steunend op z'n stok en in het grijze, kleurlooze licht van de geopende deur, sukkelde hij de vroegmorgenstraat op, het gelaat grauw-bleek, de oogen zwaar-omwald achter de flets-glanzende brilleglazen.

Er ratelde reeds een bakkerskar voorbij met een schel-fluitenden jongen er achter.

'Goeien avond,' zei Parkiet suffig.

'Zeg maar goeien morgen, ouwe pierewaaier!' lachte de jongen.

Acht om 'n dubbeltje.

'Steek 'n versche op,' zei vader, den wagen opduwend.

In de volte der warmstoffige straat kwamen zij nu.

Er was een drukte van laten namiddag, klinkend gepiengel van trambels, hé-hé-roep van rijdende karren.

'Ik lús d'r geen meer,' zei Wolf, zachtbedrukt.

Mager, bleek jogje liep naast geelsproetigen, baardigen vader, hand aan den duwboom der kar.

'Wordt niet gevraagd wát jij lust!' gromsnauwde de man: 'ben *ik* voor me plezier uit? Ben *jij* voor je plezier uit? Steek op! Allo dan!'

Half mislijk van al dat gerook, nam 't kind een sigaar van den hoop, afbeet met viezig gekijk de punt, dat het dekblad bijkants meêscheurde, spuwde het stof der tabak vinnig van lippenbeweeg, en huilrig van moeheid en mislijk gevoel streek hij een lucifer af. Uit dun lippentuitje in 't mager gezicht spoot spichtig de blauwe rook.

Kootjes bolden, zogen weer in. Rook, dik en dampig brandde het hoofd uit.

Vader, wijs van oogengeknip, keek dan weer rond.

Er was geen agent.

Rustig dompte de wagen op 't steunende blok.

En de schor-scherpe stem van den man schreeuwde opnieuw, tusschen de rookbuilen door, die blauw ontrolden zijn mond en ploften uiteen tot wazige slieren.

Lusteloos dringen van kijkende menschen kwam om den wagen. Wolf rookte viezig voorzichtig sigaar in spreiding van vingers, damp die als vluchtend waaide den mond uit.

Vader, aan d' andere zij, zoog dat de dampen als aanbrandend vet sloegen naar 't vochtige wit der kijkende oogen. Een lange dop witte asch hield hij zorgvuldig recht voor zich uit en zijn mond braakte open tot marktschreeuw, die als verschrikking de warm-stille straat doorlawaaide.

'O! O! O!.... Wat is dat lekker! lekkèrrr! O!.... Kom nou! Kwaliteit! Kwàààliteit!....'

Kringske van menschen om den wagen -, heer met een glimhoed en snorren als sprieten - meid van fabriek met gladgeplakt roshaar - knecht van behanger met handen in zakken van voorschoot - brievenbesteller kauwend op pijpje - meerderen nog, alle gelaten met oogen wier kijking was bij de monden van venter en jogje. De wagen daartusschen, de wagen met kistjes sigaren, leege en volle, de wagen, een plat-ruwe bak.

Schorde nu sterker het schreeuwend geroep. 'De heele boel mot weg! Ik ken nog 'n páár, 'n pàààààr mense bediene!... Die 't eerst komt die 't eerst maant!... Alles van 'n falliete boel! 'n Mirààààkel!... 'n Mirààààkel! Je krijgt hier de echte krinolien havana's!... Ik schei d'r uit! 'n Mirààààkel!'

Fel geelkoperde de stem over de hoofden, de hoofden die bogen om wagen en bruine sigaren. Sterk zoog de koopman, spuwend den rook naar de neuzen der koopers. Meid van fabriek dof gin-

negapte om 't schelle geschreeuw; brievenbesteller betastte een pakje sigaren.

Zoetjes brakende rook, leunde het jogje met pijnlijk geglimlach tegen den wagen. 't Was om te stikken dat stadige halen en blazen, dat puffen van roodbruine stank, die kroop naar de hersnen en vastlei de tong in machtlooze zwaarte.

Vader die kòn 't. Die had er al tien op. Hij was an z'n zesde. Vader die dee 't voor z'n plezier. Die blies rook door z'n neus en bij tijden spoog hij kringen en ringen en matblauwe kronkels de lucht in. O, wat wer je d'r misselijk van. Je hoofd voelde zwaar en je neus was suf van 't stof in de straten.

Wit, met dofstaande oogen, perrelend zweet op 't voorhoofd, dampte het jogje, koontjes die bolden, lippen die zogen, oogen die kolden, rook die slap slierde het hoofd om, alsof er een vuur in versmeulde.

Maar grooter geworden het hoopje van kijkers en de baardige vader, nu open vierkantte den mond en schorrerig schreeuwde:

'... De boel mot weg!.. Late we mekaar geen kindere noemen... geen kindere! De werkman mot de werkman steune! Op 'n wagen worde sigaren angezien as 'n rotte appel! as 'n rotte appeèèè! Maar ga je ze in de winkels hale - dan late ze je de winkeluur betale! En d'r gaslich! En d'r belasting! *ik* sta op geen koste! 'n Mirakel! 'n Miràààààkel! Ik loop nou al veertien jaren met sigaren! As 'k in me kis leg, zulle jullie nog an me denke, an me denke!'

Zacht gelach in de oogen der menschen en snurkend haha! van 'n meid om het grappig geschreeuw.

En weer scherper, feller, driester zijn stem:... 'Maar ik sterf niet! Ik sterf niet! Ik heb nog voor

tien jaar geteekend! Me zoon voor honderd!... Me zoon die kan d'r niet afblijven! die is d'r dol mee! Dol mee! 'n Miràààkel! Crediet geef 'k niet, daarvoor ben ik te nakend. Ik ben naàààkend zooas je me ziet! Jullie motten me niet aanzien voor 'n heer! De heele snert mot weg! Kommende week kan je de leege kisten bij me koopen!... O! O! O!... Wat is dat lekker! O! O! Kwaliiteit! Kwaliiteit! 'n sigaar die goed ruikt! 'n Sigaar die goed rookt met asch as ivoor zoo wit! Wie het 'r ooit zulleke asch gezien? 'n Mirààààkel! Wie, mot 'r? Kom nou! Ik sta hier niet voor me plezier! Alles uit dat groote falliete magazijn uit de Kalverstraat! De vier kosten 'n dubbeltje! Wie d'r vier meedraagt krijgt 'r twee bij - dat binne d'r zes. Een 'r bij is zeven en èen 'r bij voor gunst en rekemendatie cadeau! 't Is 'n miràààkel!

Werkman legt centen op blad van den wagen, neemt pakje en nog een steekt hand uit. Even is druk de negotie, grijpen de vingers van baardigen koopman in kistjes - en centen dof-rinklen in zak van zijn glimmende vest.

Suffig, met oogleên die loomrig bedrukken de droogte der ballen, aanziet jogje het blad van den wagen, de bruine sigaren, de handen die tellen en grijpen

Broeiende warmte van straat slaat perrels van zweet op zijn voorhoofd, zijn nek en zijn rug, die koud voelt en rilrig in 't schroeiende hemd. Vaalgrijze damp druipt dof uit zijn mond, dringt droog in den neus en de hersnen.

En schuw-bevend-voorzichtig laat onder den wagen hij vallen het stinkende eind, vertrappt het tot prop van koolrige asch.

Maar de kring van de koopers wordt kleiner en weer schreeuwt de venter.

'O! O! O!... Kom nou! je zal d'r geen spijt van hebbe! Kwaliteit! kwaliteit! De eerste krinolien-Havana's direct geïmporteerd!... Ik rook ze alle dagen en me zoon... me zoon is 'r dol mee! Steek 'n versche op Wolf!... Kom nou, Wolf!... Laat is zien hoe je de brand 'r in steekt!... Allo! Allo! O! O! O! 'n Mirààààkel! 'n Mirààààkel!'....

Suf neemt het kind de nieuwe sigaar, bijt ruw af de punt en mislijk, licht-duizelig zuigt hij de vlam in het bruin-donkre ding.

Uit het mager-bleek hoofdje, onder de kleppet, dwaalt nu de rook, blauw-wazurig-teer, als een doorzichtlijke sluier.

De koontjes bewegen, de lippen tuiten als bloedlooze slurfjes, de oogen fletsen, doorkijken de zachtblauwe slieren van drensenden rook, die schuw zich vermengen met 't botte, dikke gewolk van den baardigen vader.

.... As-ie zich maar niet zoo ziek voelde - zoo belabberd ziek - zoo ziek dat je wel zou willen huilen - neervalle met je kop op den wagen om die mislijke smaak kwijt te raken - die doffe benauwing die as 'n krop in je voorhoofd zat, in je achterhoofd, in je slapen - die bittere wrange smaak in je mond, op de punt van je tong, in je verhemelte - die warme, vieze, heete warmte dat je haast niet denken kon, je handen te lam waren om te bewegen - je oogen zoo droog, zoo hard, zoo rond.... Hoe die kerels die sigaren lùsten.... die smerige sigaren.... in die warmte....

Suf, verstompd van denken, blies hij den rook weg, aankijkend de blauwe, drijvende sluiers, niets hoorend van het geschreeuw, het haatlijk-brutale geschreeuw dat naast hem opgilde.

'.... 'n Miraààààkel! 'n Miraààààkel! 'k Kan d'r nog vijf man van bediene en dan is 't gedaan, ben

'k uitverkoch! uitverkoch! Wanneer de bruid is an de man, wil d'r een ieder an!... 'n Mirààààkel! De vier kosten 'n dubbeltje! Wie d'r vier meedraagt krijgt 'r twee bij, dat binne d'r zes. Een 'r bij is zèèèèven en een d'r bij voor gunst en rekemandatie is acht! O! O! O! Kwaliteit! Wat is dat lekker! Lekkerrrrr!

'Doorrijden!' vermaant een agent.

"k Hinder meneer,' zegt kregel de koopman, aanvattend den boom.

Zacht schokt het hout op de veeren.

'Kom vooruit, Wolf! Wat sta je te gapen!'

't Kind loopt duizelig mee, de hand aan de kar, wasbleek en zweetend.

Twee straten verder begint het opnieuw, staan zij te rooken vader en zoon, gelaat van het kind in vaalblauwe kronkels, die als tangen en klauwen het hoofdje omsnoeren.

Een ongelukkige dag.

Waarde vrienden - 'n poosje heb 'k gezwogen - ten deele geen tijd - ten deele landziekerigheid - ten deele geen inspiratie (niettegenstaande de 'stof' voor duizenden Falklandjes zich ophoopte) en nu dank zij berouw, overmaat van tijd en een geweldige levenslust die daaglijks groeiend is met het groen aan de boomen, hervat ik den draad mijner fantasieën en werkelijkheden.

Ach, dat leven, mijne waarden! Welk een wonderlijk ding! Bij tijden voel je je rampzalig om een niets en gelukkig om een zeepbel. Vandaag wou ik jullie verhalen van een ongelukkigen dag en ware het de gewoonte documenten als deze 'op te dragen' - ik zoude mij in het bijzonder wenden tot alle doorkneede, verslaafde rookers, tot de zeldzame dames die wel eens een trekje gedaan hebben en tot het vriendelijk soort sigarenwinkeliers die hun klanten een onbeperkt crediet toestaan.

De dag in quaestie ligt in het wijde verleden. Zoo hij er niet in lag zou ik er toch, fatsoenshalve, dien draai aan geven, maar in waarheid ik vind er geen doekjes om.

Het was voor vier, vijf jaar.

Ik woonde op kamers of daaromtrent.

Na het ontbijt (één hard ei - twaalf radijsjes en wat worst die al driemaal op tafel gestaan had, eenigszins op mik begon te lijken) zuchtte ik benauwd en herhaaldelijk.

Vele lieden zuchten zonder oorzaak, om een haverklap. Zij zuchten als ze te veel gegeten, te veel gedronken, te veel gelachen, te veel ge-dit of gedat hebben, maar van nature zucht ik spaarzaam.

Er was een erbarmelijke reden om te zuchten. Mijn beurs hield in een onderbroeksknoop, een sleuteltje, een verlopen tramkaartje en een onbetaald waschbriefje. Zelfs geen enkele cent. In die dagen was ik in nieuwe-pijpsche-omstandigheden: dat wil zeggen - er was juist genoeg om de kostjuffrouw te betalen en de twee eerste dagen van de maand wat 'excessen' te bedrijven. In die dagen was ik tevens een zeer hartstochtelijk rooker (wat ik nog ben en waarschijnlijk zal blijven), een rooker die niet werken kon zonder een eindje sigaar of een pijp in den mond.

Ge moogt tegen zulk een gebrek, zulk een barre 'verslaafdheid' redeneeren, fulmineeren, wijsheden verkondigen, wetenschappelijkheden beweren - heel aardig, misschien heel juist, maar op een chagrijnigen Novembermorgen troost je, nòch help je den verslaafde wanneer-ie den heelen dag thuis te werken heeft en zich na zijn copieus nieuwe-pijpsch ontbijt (ik herinner mij nog dat de boter van die juffrouw altijd sterk was) diep, heel-diep ongelukkig voelt bij de onmogelijkheid om te rooken.

Ik herhaal h e e l - d i e p . Jullie heerlijke doorrookte rookers met een bedorven gebit, zes en dertig meerschuimen pijpen en sigarenkasten met aparte 'vakken', jullie kunt uitsluitend iets snappen van de Bertie-stemming van een rooker die alleen wat vuile pijpen en aschbakjes in huis heeft. Júllie

kent mogelijk dat down-makend, wanhopig sentiment dat je impotent maakt tot arbeid, impotent tot je gewone doen.

Dien dag, mijmerend bij de verdroogde, schorre schijfjes worst en de sterke boter, besloot ik het nog eens te wagen.

Op m'n toffels slofte ik de Pijp in, den winkel binnen dien ik sinds weken gemeden had vanwege het beertje.

Pech! *Hij* stond er zelf. Als de *zij* er was geweest had je 't gedaan gekregen.

Zoodra hij me zag glimlachte de adder.

'Morgen mijnheer.'

'Morgen.'

Ik keek even zoekend rond en de moed ontzakte mij.

Ik had geen dubbeltje sigaren kunnen vragen - glimlachte bête op mijn beurt en haktelede wat.

'... Verkoopt u plakzegels?'

Al lang wist ik dat-ie die niet had.

'Nee mijnheer.'

'O - Dat spijt me - Zend u de volgende week met de quitantie?'

'... 'k Ben al driemaal voor niks geweest'....

'... Jawel... Dan was ik zeker niet thuis... Maandag zèker... heel zeker... Jammer dat u geen plakzegels heeft....'

'Ja - 't spijt me wel.'

'Morgen.'

'Morgen.'

letwat rampzaliger slofte ik terug.

In de Pijp! Geen pijp! Walgelijke woordspeling. Zóó iets kan je alleen maar op zoo'n ongelukkig moment invallen.

Ik slofte nu langzamer, in de hoop ergens een 'bekende' te zien. Geen bekende. Allemaal rookende onbekenden.

Thuis liep ik katterig op en neer - begon ernstig te zoeken.

Er lagen drie goudsche pijpen en een houten.

De eerste goudsche was leeg - schoon leeg, de tweede had op den bodem een laagje asch, in de derde voelde de zoekende vinger een klein nattig propje en in de houten was weer heelemaal niets.

Toen stak ik den brand in de derde goudsche, deed twee, drie zuinige halen, kreeg plotseling, geniepig, onverwacht, een scheut asch en nicotine in den mond. Afschuwelijk! Daar ril je van, daar ben je de eerste oogenblikken ziek van.

Maar ik gaf het niet op.

De huisjuffrouw was er nog. Je kon niet weten.

Ik schelde. In de P i j p schel je stéeds. Er is geen kamer zonder schel.

Na een poos kwam ze binnen.

'Ruim u even af, juffrouw?'

'Houdt meneer niet van worst?'

'Nee juffrouw', zei ik d i s t r a i t, tobbend over de wijze om háár sigaren te laten halen, wat ze nooit deed en wat geen nieuwepijpsche óoit voor haar commensaal doet.

Zij maakte mij het daarenboven niet gemakkelijk.

'Meneer,' begon ze, de worst weder in mijn kast plaatsend voor morgen; 'meneer zou u is denken an den schoenmaker. Die is al tweemaal geweest vandaag'.

'Ja zeker, juffrouw,' antwoordde ik optimistisch.

'En die sigarenman van de overkant, meneer.'

'Ja zèker, zèker. Ik zal er aan denken.'

Zij verliet de kamer.

Vale nieuwe-pijpsche desesperatie overkwam mij.

Doch ze keerde terug voor de rest.

En opeens zei ik straf-nonchalant:

‘Kunt u me niet even aan een paar blauwe postzegels helpen, juffrouw?’

‘Postzegels?’ verzon ze; ‘nee, ik heb er net geen eentje in huis.’

‘Da's jammer - da's jammer,’ zei ik toonloos: ‘maar als u soms een los dubbeltje heeft - ik heb 't niet klein - zal ik ze zelf wel gaan halen....’

Zij zocht in een groote, heel groote lederen portemonnaie.

Ik ademde op.

‘.... Nee 'k kan 't zoover niet brengen,’ zei ze gewichtig: ‘k heb pas den bakker betaald.’

‘Ook geen vijf cent? I a c h t e ik.

‘Nee,’ I a c h t e zij: ‘k heb geen twee centen in huis’....

‘Wel, dat 's grappig!’ I a c h t e ik weer. Wij lachten beiden. In de P i j p wordt véél gelachen.

En ik zocht nog eens. In de aschbakken lag een onmogelijk klein eindje, dat ik den vorigen nacht gerookt had op de punt van mijn penhouder, tot 'k de lippen brandde. Er lagen vele lucifers, luciferskoppen - anders niets. Ik doorzocht den kolenbak, waarin ik in royale buien wel eens eindjes smheet en waarin v r i e n d e n wel eens eindjes smeten. Kolen en lucifers - géén eindjes. In den tabakspot was geen stofje, geen gruisje.

Toen verzette ik de kanapee. Er lag me zoo iets bij dat er voor een paar dagen een stompje àchter gevallen was. Niets. Het zeil was gister gedweild.

Ik wierp alle papieren van m'n tafel, snuffelde in ledige sigarenkistjes, vond niets, niets. Toen schrikte ik op. Er werd gebeld. Het was Daantje. Goddank. Mis. De deur sloeg dicht. Hij had beneden enkel een boek afgegeven.

Lusteloos, suffig zat ik voor het raam. In de

straat rookte àlles. De voddenkoopman achter z'n wagen rookte, de meneer van één hoog aan de overzij rookte, de kruienier rookte, de brievenbesteller rookte.

Voor het laatst zocht ik nóg eens den grond af. Er m o e s t bepaald een eindje onder de kanapee liggen. Ik herinnerde mij d a t i k h e t h a d h o o r e n v a l l e n . Niets. Het lag er niet.

Toen zeer down nam ik een l e e g e pijp in den mond, kauwde er op, trachtte te werken. Maar het lukte niet. Ik was ziek, kroop vroeg in bed, heel vroeg....

Zóó komiek kan bij tijden het leven zijn, mijne vrienden.

Van de twee ouwe juffrouwen en de kip.

Toen ze haar kostschool hadden opgedoekt, bleven de twee ouwe juffrouwen alleen op de wereld met een kippenren en een dagmeisje.

Heur leven leefden ze zonder stoornissen, ijselijkheden of gebeurtenissen.

Doch op 'n dag - en van dien dag wilde ik u verhalen - geraakte het heele huishouden ondersteboven.

De goudkop werd ziek - en zonder zwaarwichtig gepeins zult ge begrijpen dat wanneer ik zoo kort en bondig van de goudkop spreek, hiermede nòch juffrouw Margriet, nòch juffrouw Suzan, nòch Ali 't dienstmeisje - maar een uit de kippenren bedoeld wordt.

De goudkop was een lief dier geweest, een kip met groot plichtsgevoel, die drie jaar trouw gelegd had - tot diep in den winter - en zelfs het vierde jaar met een anderdaagsch ei ingezet had. Maár uitermate plotseling kreeg ze het te pakken. Ze bleef op stok, niet luisterend naar het geroep van den ouden haan als de ouwe juffrouwen gerst, mais, hennep, groene erwten en rijst in de ren wierpen.

Juffrouw Suzan, die kippig was - ik zeg dit niet

ter wille van 'n smakeloze aardigheid maar van de waarheid: zij droeg een bril - miste de goudkop eerst na 'n paar dagen. Bij acht ouwe kippen en een ouwen haan ver-tel je je licht.

Ongerust begaf zij zich naar het leghok, zag de goudkop ingedut zitten.

'Kischt! Kischt! Eten gaan!' kommandeerde juffrouw Suzan.

De kip trachtte angstig te kakelen - haar oogen waren zóó gezwollen dat juffrouw Suzan er van schrikte en angstig het huis inliep.

'Ach jemineetje!', riep ze al in de gang: 'de goudkop is zoo ziek...'

Juffrouw Margriet - de geléerde zuster: Suzan had altijd 't huishouden waargenomen - tukte in den leunstoel bij 't raam, in slaap gevallen achter een hoofdartikel van d'r krant.

'Wát zeg je?' schrikte ze wakker

'De snoes met de gouwe kop is 'r zoo naar an toe,' lei Suzan uit, de oogen viezig verrimpeld bij de gedachten aan wat ze gezien had: 'ach jemineetje, ze is zoo verkouwen en d'r lieve oogjes zitten heelemaal dicht'...

'Tjeetje, tjeetje,' zei juffrouw Margriet meewarig en samen gingen ze nu naar het leghok, de rokken hoog opgenomen, de pantoffelvoetjes sloffend over het grint van den tuin.

'Scheelt 'r wat an lief-ie?', vroeg juffrouw Margriet goedig.

De kip poogde opnieuw te kakelen, maar het snot had haar zoo geweldig aangegrepen dat ze nauwlijks met een dofschorren kreun kon antwoorden. De oogleden waren sterk opgezet, bijna builen zoo dik, bedekten ganschelijk de oogen. Een oogenblik keken de twee ouwe juffrouwen angstig en vies.

'Schaap,' klaagde juffrouw Suzan.

'Tjeetje, tjeetje,' zei juffrouw Margriet.

'Wat zou 'm schelen?'

'De kippenziekte,' verklaarde juffrouw Margriet, tè beschaafd om den gemééenen naam te gebruiken.

'Zouen we d'r oogjes niet uitwasschen?' vroeg Suzan: 'd'r staat boven nog wat boorwater van een van de meisjes'...

'Dàt kan nooit kwaad,' meende de geleerde ouwe juffrouw.

Toen poogde Suzan de kip te grijpen. Maar 't angstige dier dat nog'n tikje scheen te zien vloog van den stok, vluchtte de ren in.

'O jij deugniet,' zei de ouwe juffrouw: 'mag je de vrouw zoo foppen?' Slim liet zij de schuif neer, opende het deurtje van de ren, kroop er zelf in en voorzichtig tastend vatte zij de kip bij de vleugels.

'Jij stoutert - jij stoutert,' hijgde ze: 'om weg te loopen as we 't zoo góéd met je meenen'....

Ze liepen nu met de goudkop naar de keuken.

'Ach jee - die heit 't snòt,' zei Ali 't dienstmeisje.

'Ja, dat wéten we!' riep juffrouw Margriet gesjokkeerd: 'help liever 'n handje!'

Juffrouw Suzan hield de kip vast, heel teer en voorzichtig - Ali het bakje met boorwater en juffrouw Margriet, die een stukje van de spons had gesneden, bette de gezwollen oogen met zachte liefderijke betjes.

De kip nieste.

'Zie je wel dat-ie verkouwen is,' - zei Suzan: 'as die nou maar is goed zwéétte.'

'Maar hoe láát j'm zweeten,' peinsde juffrouw Margriet, het sponsje in het boorwater doopend.

'Zou zoo'n dier geen camillenthee slikken?' vroeg Suzan, ernstig de lippen plettend.

'Je mot 'm peper voeren,' ried Ali aan: 'van peper raken ze d'r snot kwijt'....

'Onzin,' betoogde juffrouw Margriet - eventjes terugwijkend omdat de kip te spartelen begon - 'kom nou snoesie - kom nou -'

De kip nieste nòg eens.

'Ze kan wel gelijk hebben,' zei Suzan weer; 'peper is best voor kippen.'

'Zal ik 'n beetje peper in warme melk doen, juffrouw?'

'Ja doe jij dat maar?'

Suzan zat met de blinde kip op haar schoot - de meid warmde een beetje melk.

'Als je nòu niet beter wordt,' sprak juffrouw Margriet: 'dan weet ik 't niet - hé, kippie? Nou niet spartelen. Zoet zijn! Morgen krijg-ie weer allemaal lekkers. Zoo. Nou je bekkie open en braaf slikken'...

Voorzichtig goot ze een lepeltje melk met peper in den opengetrokken bek. De kip rukte den kop - slikte.

'Mooi zoo,' zei de ouwe juffrouw en toegewijd als een pleegzuster goot zij scheutje na scheutje in 't keelgat van 't worstelend beest.

* * *

Evenwel den volgenden dag was de kip erger. De oogleden sterker gezwollen overkolden de oogen - de heele kop leek misvormd.

Juffrouw Suzan had den groenteboer geraadpleegd - die hield wel vijftig kippen - en nog eens trachtten zij in de keuken het dier te cureeren. Roet in boter gerold was zoo goed. Daar werden ze radikaal beter van.

Margriet hield de kip vast. Suzan, op een stoel, veegde roet uit den schoorsteen op een bakje. Gewichtig begon ze pillen te rollen, de vingers zwart glimmend.

'Kan nooit deugen,' protesteerde de geleerde zuster: als je mijn raad volgde, dan hield je 'm hier in de keuken bij 't warme fornuis en dan pakte je 'm lekker in flanel. 'n Verkoudheid genees je alleen door warmte en transpireeren. Roet hëlpt niet. Dat's allemaal bijgeloof...'

'Nou dat weet 'k zoo niet,' filosofeerde Suzan, 'n pil draaiend tusschen de handvlakken: 'heb je 'm goed vast?'

Ali, de dienstmaagd, nam den kop van de kip in haar eeltige vingers, opende den snavel en Suzan - heel handig - duwde een glibberige roetpil in het keelgat. De kip stikte bijkans.

'Ik zou 't toch wel is bij de kachel willen probeeren,' hield Juffrouw Margriet hoofdschuddend vol: 'en kouwe compressen op de oogjes lijkt me uitstekend'....

'Wacht nou eerst maar is af,' zei Suzan en achtereenvolgens duwde ze zes roetpillen in het keelgat.

* * *

Het hielp nièt.

Goudkop bleef op stok, de oogen toegezworen.

Toen besloten de ouwe juffrouwen, vreeselijk bedrukt, - en dit op advies van den melkboer, die er wel honderd hield - het dier af te doen maken.

Tegen den avond zou Ali 'm meenemen in 'n kapot tafelkleed en 'm zoo verdrinken - natuurlijk met wat steenen er bij.

Maar toen de kip al gepakt zat, begon juffrouw Suzan te huilen. De stakkert verdrinken, 't lieve snoesie, dat zóóveel lekkere eitjes gelegd had, nee - voor geen goud, Ze wou nog 'n dag-ie wachten. Je kon niet weten. En Margriet, b l e e k ,

zenuwachtig, stond er op, dat 't snoesje in de keuken zou blijven bij 't fornuis.

Zweeten was àlles. Bij het licht van de lamp voerde ze 'm geweekte beschuit met suiker en gekookte grutten. Dien nacht slieden ze onrustig - de kip en de juffrouwen.

* * *

Eerst twéé dagen later lieden ze het toe.

De melkboer die déé 't àchter in den tuin, met een stevigen knauw.

De juffrouwen, huilerig, licht-bevend, liepen in huis rond.

Suzan moest Hoffman drinken, Margriet had 's avonds een beetje koorts.

En 't lijk wouen ze niet zien, 't lijk van de snoes die zoo akelig an z'n end was gekomen.

Beklag van de roos.

Toen de Provenceroos door het wreed ingrijpend mes gestorven was, belastte zich het Maartsch viooltje met de aanzeggingen.

De donkerpaarse blaadjes als een monnikskap omhoog, betrad zij de serre¹⁾.

Het was er vriendelijk warm. Door de ruiten die bemost leken als aquariumwanden scheen de voorjaarszon. Maar op de boomtakken er achter glansde heller de versch gevallen sneeuw.

Het eerst sprak het viooltje een bottelroos aan, die knus zich te warmen stond, welbeschut door een laag turfmolm.

‘Lieve vriendin,’ zei de bode: ‘namens de bloedverwanten heb ik de eer u mede te deelen, dat de Provenceroos vannacht overleden is.’

‘Wel, wel, klaagde de roos, hare kroonbladen en donkerroode bottels diep buigend: ‘dat is héél schrikkelijk. Ik kan het haast niet gelooven.’

Treurig bewoog zij haar kelkslippen en de lange stekels leken plots ouder geworden.

‘Goeien dag,’ zei het viooltje.

1) Dat serre is natuurlijk g e f a n t a s e e r d . Dat aan het adres van bloemkenners.

'Goeien dag,' zei de bottelroos.

De bode ging verder.

Naast elkander gehurkt in een doorbrekend zonnekringetje, zaten een voorjaarscrocus, de witte bloemen behaaglijk wiegend - een parmantige gele lisch, een keizerskroon en een kievitsbloem.

'Vannacht is de Provenceroos gestorven,' zei het Maartsch viooltje.

'Gestorven?' herhaalde de keizerskroon en z'n groenblarige pluim zakte alsof hij te dorren begon.

Het gaf een stilte.

De zon broeide door de bemoste ruiten, schakeerend in een breede strook naar een groep bloeiende chrysanthemums, enkel gouden harten en sneeuwwitte straalslippen.

En achter statig van bladval peinsde een palm, hoog-aangroeiend langs het glazen dak.

'Gestorven,' fluisterde de crocus: 'en gister nog meen ik haar gezien te hebben.'

'Gestorven,' herhaalde de lisch en haar kraag van hoogstaande blaadjes zakte in bedenking.

Het viooltje groette, klopte bij de witte lelie, den koriander, den grooten pimpernel en den berenklaauw aan.

De witte lelie zei geen woord, maar de groote pimpernel, druk bewegend op zijn kantigen stengel, schrikte heelemaal wakker, vroeg zooveel bijzonderheden dat 'n Judaspenning er boos om werd.

'Vraag niet zooveel,' zij deze: 't geval is treurig genoeg.'

'Ik wou wèten,' hield de groote pimpernel vol: 'ik heb er een recht op. We hebben elkander als kinderen gekend. Ze was nog voor twee dagen springlevend. 't Is me 'n zaakje.'

'Natuurlijk afgesneden,' lei het viooltje bedrukt uit: 'eergister kwam dat gedrocht met 'n glinste-

rend ding in z'n hand en 'n oogenblik later nam-ie haar mee. 't Is beestig'....

'De menschen zijn de meest hersenlooze schepselen,' gromde de berenklaauw in z'n ruigen baard.

De koriander werd rooder dan rood: 'dat zulke bruten niets van ons begrijpen,' zei hij vinnig: "t is god geklaagd.'

Een kleine bleekgele raket, tener naast een dikbuikige pioen, kuchte verlegen, merkte zachtjes op dat het leven een misère was.

'Een misère!' barstte een stekelbrem los: 'noem jij 't leven een misère? Ik noem 't 'n wàlg. Wie geeft die ploerten 't recht om ons maar raàk te vermoorden?....'

'Hoor hèm,' lachte een peperkers: 'jòu zullen ze toch zeker wel met rust laten!'

'Dat zit nog,' stoffte de stekelbrem: 'mijn moeder is wel door een kerel met 'n blauwe bril geschaakt, omdat ze 'n afwijking had, die *hij* merkwaardig vond'....

'In elk geval,' zei een driekleurig viooltje: 'hebben we allen hetzelfde noodlot - onverschillig of we mooi of leelijk zijn, aangenaam of onaangenaam reiken. Ze *doen* maar met ons. Zij mishandelen rààk'....

Doch nu zwegen ze allen, want een donkeroranje goudbloem met prachtige straalbloempjes in drie wijde kransen, begon ernstig te spreken. Ze had véél ondervinding daar zij geheel gekweekt was.

'Inderdaad,' zei zij, haar woorden overwegend: 'als *ik* een mensch was en de menschen waren bloemen, zou ik in de eerste plaats op ethische gronden 't verdraaien om ruikers te plukken. Zùlk een collectie in een cornet moet een walgelijk-on-smakelijk gezicht zijn.

En de lucht mijne vrienden! Horribel!

Wat heb je aan een ding dat niet geurt?

Als zoo'n individu z'n neus naar me buigt en op de meest onappetijtelijke wijze staat te snuiven - ik laat in het midden of ik het waard ben - voel ik dat als een vernedering. In beschaafd gezelschap pléégt men elkander niet te beruiken. Dat is goed voor honden mijne vrienden. Beruiken wij hèn?

Maar dat alles wil ik vergeven. Het is een kwestie van vorm en van opvoeding.

Ergoer noem ik hun psychologisch onverstand. Een kluit teelaarde heeft meer begrip dan 'n mensch. Omdat zij den heelen dag kwekkeren en nièt rieken, meenen zij wijzer te zijn en meerder te leven dan wij die zwijgen en elkander toch zoo verstandig en rustig toespreken door onzen geur.

En die lieden houden nog wel een spreekwoord in eere: "zwijgen is goud".

Werkelijk ze zijn overbelachelijk.

Als ze een uur lang over ons zitten - in hun zoogenaamde, maar zeer ridicule poëtische extase (nota bene: zij hebben naar mij een stráát genoemd!) kunnen ze mogelijk van onze schoonheid en onze wijsheid genieten - maar ik geef 't jullie om van hen 'tzelfde te doen.

Ik gevoel een doorloopenden lust om m'n bloemen te sluiten wanneer ik te langdurig dat rare samenstel van haar, pap, lappen, leer en andere malligheden aanschouw.

't Is fameus gek.

En hun plan van denken is meer dan dun. Met beesten hebben ze meelij omdat die loopen.

Ze meenen iets voortreffelijks te doen door geen beesten te eten. Ons eten ze wel. Alsof wij niet bewegen, ademen, denken, leven.

Als ze trouwen - waarvoor wij niet zoo'n drukte maken - vermoorden zij ons bij massa's, plakken

ons samen in een papier en grienen omdat ze 't zoo poëtisch vinden als onze klachten hún kamers doorgeuren.

Als zij jarig zijn, zenden zij elkander bouquets en corbeilles, vinden er een plezier in om levende schepsels nog 'n poosje in water te laten stuip trekken - alsof we godbeter paling of bot zijn!

Als we dood zijn, willen ze met geweld onze lijken mee op d'r kist. Dat vinden ze alweer zoo roerend poëtisch.

De poëzie van die ongelukkigen is 't meest absurde dat je je kunt voorstellen.

Onze vriendin de Provenceroos is vermoord.

Kunnen jullie er een poëtische gedachte in gevoelen als we op haar lieve doode blaeren eene verzameling stuk gesneden dames en heeren zouden deponeren?

Je leert, broers en zusters, op deze wijze dat poëzie een ding is, dat je maar van één kant mag bekijken, om 't poëzie te blijven noemen.

Bij al hun feestjes, bij al hun pretmakerijen, bij al hun zoogenaamd verdriet, vinden ze troost in onze gemartelde lichamen - alleen omdat ze te stom zijn om na te denken over ziel en leven. Bah, wat 'n stompers!'....

'Met dat al,' waagde bedeesd een blauw bloempje: 'mogen wij niet vergeten dat de Darwinsche leer den strijd van de soorten expliceert. Mij bakken en koken ze wel....'

'Hoe is uw naam?' vroeg de goudsbloem.

'Men noemt mij,' zei het bloempje verlegen: 'Solanum tuberosum'....

'Hollandsch s.v.p!' verzocht een vergeet-mij-niet.

'Ik heet aardappel,' vertaalde het blauwe bloempje: 'mij plukken ze niet voor bouquets, mij kòken ze. Zelfs zijn ze niet vies van purée!'....

Er kwam eenige ontstemming door die onverwachte, vrij ruwe interruptie.

Een vlinder binnengefladderd uit 'n andere serre had zich neergezet op het Maartsch viooltje dat de jobstijding gebracht had. De bottelroos keek eenigszins afgunstig toe. De groote pimpernel boog naar den berenklaauw en begon een gesprek over de hoedanigheden der gestorvene.

'Zij was een zachtzinnig wezen,' zei ze opgewonden: 'lief, aanvallig en zacht. Maar in elk geval zou ik háár dood verkiezen boven het gebraai in een pan met vet. Alles noemt zich tegenwoordig bloem.'

Dat sloeg venijnig op het blauwe bloempje. Verlegen school het weg.

En in de nu gekomen stilte - ging het viooltje weder rond om te vertellen van den moord die gepleegd was - den schrikkelijken, afschuwelijken moord.

Droompaard.

Ja, het was weder een heel malle historie, nõg maller dan de bezoeking van ruim drie jaar geleden. Overdag had ik woningen gezien, woningen in de Pijp, woningen op de Keizersgracht, woningen één, twee, drie-hoog, woningen, met vieze tuintjes, woningen met naar gekookte kool riekende burens. Alles had negatieve eigenschappen. Maar op den Diemerweg, een heel eind buiten de stad stond een gewezen boerenhoeve, herdoopt als *V i l l a* (met een of anderen) *L u s t*. Dat leek me bijzonder: een huis zõnder burens, mèt een stuk weiland en àchter den boomgaard met twee appelboomen.

‘En hier mijnheer,’ lei de weduwwrouw-huisbewaarster uit, terwijl zij de deur van een steenen schuur opende: ‘hier heb u gelegenheid voor de wasch en s t a l l i n g voor twee paarden.’

‘Voor twee paarden?’ informeerde ik.

‘Voor twee paarden en een koe,’ zeide zij.

‘O, dat is heel makkelijk,’ merkte ik op: ‘maar de ruimte lijkt me wel wat klein voor drie beesten.’

‘Nou maar u kan ze d'r rústig stallen,’ zei de weduwwrouw.

Ik bedankte haar, liep p e i n z e n d den weg naar de sympathiek-stinkende gasfabriek terug, eenigszins

onder den indruk van de stalling voor twee paarden en een koe. Jammer dat de huur tweemaal te hoog voor mijn inkomen was, jammer voor het eenzame huis, het weiland, de appelen, de stalling voor twee paarden en een koe.

Thuisgekomen, lag een formulier van de Belasting, met b e l e e f d verzoek voor de invulling binnen zooveel dagen te willen zorgdragen.

Paarden.

Vraag V. Hoeveel paarden worden door U gehouden?

- a. Paarden van praktizeerende genees-, heelen verloskundigen en veeartsen..
- b. Paarden in gemengd gebruik.

(Hieronder alleen te verstaan paarden, die *doorgaans* en *hoofdzakelijk* worden gebezigd *voor de uitoefening* van een beroep of bedrijf van den belastingplichtige, mits niet het bedrijf van rijtuigverhuurder, ondernemer van personenvervoer, verhuurder van rijpaarden, manègehouder of paardenkooper).

Weemoedig vulde ik in 'g e e n e', en dien nacht, waarschijnlijk als gevolg van gepeins en weemoed, droomde ik verward en afschuwelijk -, pendant voor de merrie in mijne nachtmerrie, die van het biefstukpannetje likte, vele jaren geleden.

Er werd zeer duidelijk tweemaal gebeld: tweemaal voor twee-hoog. Mijne familie was uit, ook de hospita. Ik was alleen thuis met een harige, zwarte poes (niet te verwarren met Pieps, die nog steeds gezond is, eerstdaags opnieuw moeder wordt), keek gemakshalve over het balkon naar beneden. Ik zeg over het balkon: het was een nauwe straat met allemaal balkons, balkons aan de overzijde, balkons op zij, balkons overal. Op de stoep stond mijn pal-

frenier met de paarden, een bruin en een zwart. *Mijn* paarden zònder eenige quaestie. Ik twijfelde er zelfs niet aan. Evenwel werd ik zeer onrustig, niet wetend hoe ik er mee aan moest. Er scheen iets in mijn leven gebroken te zijn, iets waarbij het gewone gezond verstand het aflegde.

‘Breng ze maar op, John,’ schreeuwde ik, terwijl ik den huissleutel afwierp.

Hij opende de huisdeur, nam het bruine paard bij de teugels, trok het 't portaal in. Vreemd - twee-hoog paarden! Ik liep naar de hoge, steile trap, zag John beneden wurmen. Het paard ging geweldig te keer, steigerde, bliefde zich schrap te zetten. Ik wierp een kropje salade halfwege. Het paard trappelde de trap op, greep de krop, liep weer achteruit, keek mij met zware, fonkelende oogen aan. Wat zoo'n beest 'n streken hebben kan!

‘Geef 'm 'n mep John!’, schreeuwde ik, zweetend van inspanning.

John sprong op het gezadeld paard, gaf het de sporen.

Zonder uitwerking. Het edele dier hinnikte smartelijk met de krop sla in zijn bek, weigerde pertinent.

Op het geraas kwam de juffrouw van één hoog op haar portaaltje.

‘Wat mot dat nou?’ vroeg ze zeurig.

‘Ik mot me paarden,’ lei ik uit.

‘Nou, da's wat moois voor me trappe,’ klaagde ze.

‘k Zal je d'r wat voor geven,’ zei ik edelmoedig.

‘Nou, kijk nou is, hoe dat beest me schoone trappen bevuilt,’ begon ze te kijven.

‘Pas maar op,’ waarschuwde ik: ‘als je overreden wordt, is het te laat’....

Het paard, overjaagd door mijn palfrenier, had een sprong genomen, hamerde de trappen op alsof het huis werd afgebroken -, bleefin de kromming steken.

De trappen en gangen van een huis in de Pijp zijn niet op paarden berekend.

‘Achteruit, John!’, kommandeerde ik. Mijn hospita is lang niet tam uitgevallen als haar meubeltjes bedorven of het wit van haar portaal besmeurd wordt.

Het paard stommelde achteruit, hout splinterend van de traptreden, kalk aftrappend.

‘Kijk nou is wat 'n schandaal, wat 'n last!’, hilde de buurvrouw.

Ik, diep in zorgen, stond weder op het balkon, kijkend naar de bekalkte flanken van mijn bruinen hengst.

Ze móesten echter gestald worden. Je kon ze maar niet op straat laten.

Zenuwachtig liep ik een trap hoger naar den zolder, smeed de zolderramen open. Er was een hijschblok, óók een touw.

‘John,’ riep ik naar benee: ‘let op het touw,’ en badend in 't zweet, vierde ik het koord, hing over den gootrand, oplettend of John het begreep. Dat was een gelukkige inval. John bond het touw om den buikriem van den zwarten hengst, daarna een dunner koord aan den achtersten linkerhoef om het dier eventueel af te houden; ik begon te trijsen.

Het ging niet gemakkelijk. De katrol was in langen tijd niet gesmeerd en telkens bleef het paard aan een balkon of spionnetje haken. Beneden hoorde ik ruiten rinkelen. Het verdraaide dier spartelde. Stom van dien vervloekten John om niet beter af te houden!

‘Let dan toch op, uilskuiken,’ schreeuwde ik hijschend - en gelijk zag ik den kop van het paard boven den gootrand uitsteken. Het dier brieschte van blijdschap toen het mij herkende. Ik was

gewend elken morgen in zijn stal klontjes uit te deelen.

Ik gaf een laatsten ruk, trachtte het paard binnen te halen. Maar het heele achterlijf haakte onder den gootrand. Wel vertikt dat het hijschen iets verder baatte. Geen uur bleef John langer in mijn dienst. Ik poogde met een arm het touw vast te houden, met den anderen den kop van het dier te grijpen. Maar door dit onhandig, zelfs gevaarlijk pogen, schoot het touw los, gierde als een stoomfluit en dadelijk daarop hoorde ik het harde klikken der vier paardehoeven die de stoepsteenen raakten.

Hieruit maak ik op dat niet alleen een vallende kat op zijn pooten terecht komt.

Beneden begon de juffrouw van één hoog weer te zaniken. Het paard had haar spionnetje omgehaald, daarenboven met zijn kwispelenden staart een bloempot van het kozijn geveegd.

‘John,’ brulde ik bijna heesch: ‘Kun je dan niet beter afhóúen! Uilskuiken! Ezelskop! Als je denkt, dat dàt goed voor de beesten is, heb je ‘t mis!’

En weer trok ik onrustig aan het touw, zet voor zet, geduldig, hijgend, zweetend, tot ik den kop weder boven den gootrand zag. Met inspanning van alle krachten, wond ik nu eerst het touw om een poot van het ledikant mijner hospita, klom in de goot, aaide het dier dat eenigszins nerveus was. In zijn manen hing het spionnetje van éénhoog, aan zijn rechter-achterpoot een gedeelte van een balkon-balustrade. De huizen in de Pijp worden helaas niet over-sterk gebouwd. Ik greep het dier nu bij het gebit, poogde het op te tillen. Ik trok de voorpooten over den rand heen en het verstandige dier trachtte zich op te zetten.

Maar op dit moment schoot het touw los van den poot van het ledikant en scheelde het weinig

of ik ging mee naar omlaag. Weder hoorde ik de metalen klikken der neerkletterende hoeven en nògmaals, nu meerder uitgeput en afschuwelijk zweetend, begon ik de lijn in te halen. Het paard was het eerste balkonnetje al voorbij, toen John schreeuwde op te houden. Steviger dan straks bevestigde ik het touw, keek over den gootrand. Er stonden beneden heel wat nieuwsgierigen en een majoor van de politie.

‘Dat mag zoo maar niet,’ riep de agent.

‘Waarom niet?’ - riep ik.

‘Omdat ‘t niet màg,’ riep hij weer.

‘Nou ze motten hier gestald worden,’ riep ik.

‘Da's me wat móóis,’ riep de majoor.

En toen heesch ik verder, greep nòg eens het paard bij den kop en met een ruk van vertwijfeling kreeg ik het bij mij in de goot, waar het hinnikte van blijdschap. Terwijl had John het bruintje de trap opgeleid.

Wij begonnen de paarden te roskammen, konden evenwel niet beletten dat zij al trappende door den vloer henen traptten. De huizen in de Pijp zijn nu eenmaal niet stevig.

Toen ik dan ook een oogenblik later met mijne familie aan tafel zat en de hospita balletjes gehakt met roode kool opdiende, keek zij mij verwijtend aan, wijzend naar het plafond, waardoor beurtelings een witte en een zwarte paardepoot stak:

‘Mijnheer,’ zeide zij, ‘dat was *niet* geconditioneerd. En de poot van me bed is ook heelemaal krom’.....

Assurantie.

'Klaar?'

'Oogenblikje!'

Ze werd zenuwachtiger. Het haakje wilde niet grijpen. Altijd als je hààst had.

'Zal ik je helpen?'

'Nee, nee, nee,' zei ze geprikkeld, nerveus nòg eens duwend.

'Je wordt te dik,' lachte hij: 'àl je goed raakt te nauw....'

'Als 'k nou nog moet pràten lukt 't heelemaal niet,' kwam ze bijna vinnig los.

Hij genoeglijk-lachend zag haar tobben voor den spiegel. Bepaald ze werd te dik.

't Rijgen hielp niet meer.

Maar op eens lúkte het.

'Goddank,' zuchtte ze.

'Zeg dat wel,' spotte hij vroolijk.

'Je maakt me zenuwachtig met je gekijk,' verweet ze opnieuw.

'Goed - 'k zal niet kijken!' Met-een draaide hij zich zingend om.

'George - hoe kún je nu zingen!,' klaagde ze, het hoedje in de haardot prikkend.

'We gaan toch niet naar 'n begrafenis,' lachte hij weer: 'màg ik al kijken?'

‘Nee! Nee! Wees asjeblief stil.’

Voor het raam, kijkend naar het wachtend huurrijtuig beneden, glimlachte hij stillletjes. Hoe was 't mogelijk nerveus te worden om zulk een kleine gebeurtenis.

* * *

Toen ze reden deed ze voor het laatst angstig.

‘George - toè zing niet...’

‘Ben je er nòg niet over heen?’

‘Nee - ik vin 't akelig, náar, afschuwelijk.’

‘Dwaasheid. Later geef je me gelijk.’

‘Nooit - 't is net of je spekuleert op elkanders dood. O, wat vin 'k 't cynisch!’

‘Wies,’ redeneerde hij voor de zooveelste maal, maar nu èrg-overtuigend: ‘hoe kun je zoo kinderachtig zijn?’ Wat heeft cynisme met de eenvoudige quaestie te maken. Ik ben sterfelijk - jij ben sterfelijk. We moeten eens dood. Doe 'r wat tegen!....’

‘Nou - hou op!’ verweet ze.

‘...En als jij 't cynisch noemt om met 'n fèit, 'n fèit rekening te houen, dan snap ik niet meer wàt cynisme is. We zijn toch geen struisvogeltjes, lieve meid!’

Ze zweeg. Het deed haar zeer dat hij zoo spottend over die dingen kon spreken - nù nog had ze er spijt van dat ze haar toestemming gegeven had.

‘Nou?’ vroeg hij, lachend haar hand drukkend.

Ze bleef zwijgen, keek het raampje uit, bedrukt.

Hij hield aan.

‘Zie je, Wies, ik vin 't niet aardig dat je op 't laatste oogenblik nog mokt. Heb ik je gister dan niet heelemaal overtuigd?’

‘Nee,’ zei ze nerveus-driftig, ‘al praat je duizend jaar dan neem je 't nare gevoel niet weg. Als jou

wat overkomt wil ik geen gèld om me te troosten....'

'n Vrouw erft tòch alles van d'r man, gans! Is 'r 'n onderscheid tusschen 'n erfenis en 't geld dat je van zoo'n Maatschappij krijgt?'

'Dat kan me niet schelen,' hield zij koppig vol: 'nou spekuleeren we met opzet. Als ik sterf krijg jij - als jij sterft krijg ik - ik zou 'r om kunnen huilen. Net zoo lief lij ik honger als zoo iets schrikkelijks gebeurt...'

Haar tranen verkroppend leunde zij achteruit.

Zacht trok hij haar tegen zich aan, pakte haar even.

'... Gans - driedubbele gans: je ben waarachtig te sentimenteel - maar ik sterf liever met de rustige gedachte dat je geen honger lijdt... Wat?... Is dat slecht van me?... Wàs 'k 'n man met geld dan zou 'k me nièt verzekeren - maar zoo'n arme tobber als ik, gebruikt z'n verstand. Kom - gànns - we hopen nog honderd jaar te leven - 't is maar een kalme maatregel - zooals je je laat inenten... Kom - Jantje lacht en Jantje huilt!... Kiekeboe, lach je weer?'

* * *

Precies op tijd waren ze bij den dokter die voor de Verzekering-maatschappij zou keuren.

'Wel mevrouwtje laten we met u maar 't eerst beginnen....'

Zij, zenuwachtig, hield zich goed. En in een oogwenk was 't afgelopen. Zulke gezonde vrouwen, zei de dokter lachend, waren uitzonderingen. Toen, gezellig-pratend begon-ie mijnheer te onderzoeken.

'Ja - trek enkel maar uw bovenkleeren uit. - Prachtig weer, niewaar, mevrouw? - Diep adem-

halen - goed zoo - best zoo - wel dat loopt van 'n leien dakje. - Nou nog even 't hart.
- Heel verstandig van u dié vorm van verzekering te nemen.' - Heel -'

Plotseling zweeg hij, luisterend aan de stetoscoop.

'Niet praten, mijnheer, even mond houden.'

In de kamer was een vredige stilte van klokkegetik. Wies, heen over haar angsten, keek lachend toe. Zonderling dat je op die manier iemand beluisteren kon. En wat werd George dik.

Maar nu rustig de dokter te vragen begon:

'Heeft u wel eens last van hartkloppingen?'

'Niet noemenswaard,' lachte George.

'Zoo.'

De dokter bleef luisteren, keek 'n beetje ernstig.

'En - en - ik vraag dat alles voor den vorm - is er in uw familie wel eens 'n hartkwaal voorgekomen?'

'Weet 'k niet - waarom vraag u dat?...'

'Zoo maar - zoo maar - nu weer stil zijn....'

Weer luisterde de dokter aandachtig, ging voort vragen te stellen, aànhoudend op dat eene punt.

'Klee u maar weer aan, mijnheer - ik weet genoeg.'

'Is de zaak in orde?'

'Dat wil zeggen - ik meen - wilt u niet nòg eens terugkomen?'

'Terugkomen?' vroeg George verbaasd.

'Dat wil zeggen,' haperde de dokter vriendelijk: 'àls ik me niet bedrieg is er een klein, heel, heel licht geruisch aan uw hart - en voor alle zekerheid, niewaar? - Ik sta de belangen van de Maatschappij voor - en een bepaald attest mag ik nog niet geven....'

'Ach kom,' zei hij, ongeloovig, toch met een vagen angst.

'.... Ongerust heeft u zich niet te maken. O

hee nee. 't Beteekent niets. Kom u nog eens terug. Misschien zie ik 't geval den anders in - maar op 't moment màg ik de Maatschappij niet aanraden....'

* * *

Vreemde zwijging was in het rijtuigje.

Stug staarde hij voor zich, zonderling-verrast door de weigering van den dokter.

'George....'

'Ja.'

Zijn stem klonk hard, zèlfs in het kreunend lawaai van wielen en ruiten.

'Je weet dat ik er niks om maal.'

'Jawel - jawel,' zei hij kort.

'Kom malle vent - nièt zitten denken.'

'Ik denk niet.'

'Je denkt wèl - je prakkizeert over wat-ie gezegd heeft - en je vóelt toch wel, dat 't malligheid is - ze hebben àltijd zoo iets bijzonders die dokters....'

Hij gaf geen antwoord, zat te denken over verschijnselen waarop-ie vroeger nauwelijks gelet had - aan benauwingen sòms, waarmee-ie gespot had voor-ie trouwde.

'George - toe vent...'

'Ik ben nièt ongerust....'

'Làch dan weer.'

'Wel ja!... Dat gaat op kommando.'

'Je hebt gehoord dat 't 'n vergissing zijn kan.'

't Is geen vergissing'....

'Haha!.... O wat ben je 'n groot kind! Nou moet je je nog gaan inbeelden dat je heúsch wat mankeert! 't Is om te lachen!'

'Ik heb vroeger wel eens....'

'Ach! Onnoozele hals! je maakt me tòch niet bang.'

En vroolijk snappend nam ze zijn hand.

Het rijtuig hobbelde vlug over de keien, zij druk, hij stil.

'In elk geval,' lachte zij plotseling drùk: 'ben *ik* geassureerd - wat? - Toe lach nou,'
- en vleiend: 'hóú je van me? - hóú je van me?'

Dat laatste zòng ze bijna.

Dag bij Sien.

Om drie uur kwam Sien ons halen, Sien, de goeie ouwe Sien. Ze was jaren lang onze schoonmaakster, paste op ons als moeder uitging.

Sien had een mager, spichtig gelaat, een dunnen gebogen neus, veel sproeten en haar, dat netjes onder de zwartwollen muts geplakt lei.

Sien deed ons 'verhalen', Sien gaf ons kaakjes die ze van den bakker cadeau kreeg, Sien onthaalde ons op balletjes, de goeie ouwe Sien, die dood is, gestorven in een besjeshuis.

Wij, kinderen, m'n zuster en ik, waren dol met Sien.

Zoo kun je begrijpen, dat, toen moeder vader van boord zou gaan halen en wij bij 'Sien thuis' zouden eten, 't gewoon een feest was.

Bij Sien thuis! Nog nooit waren we bij haar geweest, nog nooit hadden we buitenshuis 'gedineerd'.

'Zul je goed op ze passen?', zei moe, bezorgd.

'Gaat u maar gerust, mevrouw,' zei Sien, haar neus droogwrijvend met het vlak van haar hand: 'de jongeheer en de jongejuffrouw zullen 't góéd bij me hebben. Ik zal is lekker spekpannekoeke voor ze bakke, hè, kinderen?'

'Spekpannekoeken!', riep ik.

‘Spekpannekoeken!’ riep zus.

We dansten de kamer rond, hadden haast geen lust om moeder gedag te zoenen.

‘Kinderen, kinderen, niet zoo druk,’ vermaande moeder: ‘jullie geeft me geen tijd om me behoorlijk aan te kleeden! Sien - in de keuken heb ik een pakje voor je klaar gezet, hoor je?’

‘Een pakje mevrouw?’

‘... 'n afgedragen rok, wat snippers en dan 'n heele boel beenen die je verkoopen mag - beenen van de soep van gister.’

‘Dank u wel, mevrouw.’

Sien dribbelde naar de keuken. Wij haar na. Moeder liet haar altijd de vodden en beenen verkoopen. Daar had ze dan 'n wekelijksch extraatje van. In de keuken, netjes ingeknoopt, lag 't pakje klaar.

‘Nou - d'r zit me heel wat in,’ zei Sien tevreden: ‘sjongen, sjongen wat'n beenen van de week! Julie hebben me aardig wat gekloven, hè!’

‘Sien haast je nou wat!’

‘Ja, ja, jongeheer!’

‘Kom dan Sien!’ klaagde zus.

‘De pannekoek!’ riep ik.

Hè, zoo'n hèelen dag bij Sien, en spekpannekoeken eten, dat was me zoo iets.

Wij lieten haar geen oogenblik alleen, holden de gangen door, zoenden moeder nóg eens. - Toen op weg.

Druk-babbelen liepen we mee. Zij had ouwe, beenige rimpelhanden met koperen ringen.

Eerst kocht ze balletjes, toen kregen we 'n glas melk - en zoo snoepend kwamen wij bij haar ‘thuis.’

Ik weet nog op een háar na, hoe 't er bij Sien uitzag.

Ze woonde op een kamertje. twee-hoog, achter. Er stonden bloempotten voor 't raam dat uitkwam op een binnenplaats. Er hingen prenten aan den

wand met oorlogsschepen en admiraals en tegen den schoorsteen had ze het Prinsesje gespijkerd tusschen een ouden kalender en een reclamekaart voor scheerzeep. Wij kinderen keken nieuwsgierig rond, bewonderden de snuisterijen op de latafel, bewonderden de prenten, speelden met ganzebord en pepernoten.

Terwijl stond Sien te koken. Ze had 't èrg druk. Eerst lei ze haar kacheltje aan, zette water op, begon het beslag voor de pannenkoeken klaar te maken. De groote potlepel roerde in de roodaarden pan; de knokelige handen bewogen ijverig.

‘Jongeheer èn jongejuffrouw,’ zei Sien: ‘nou zullen jullie is smullen!’

‘Krijgen we ènkel pannenkoeken?’, vroeg zus.

‘Nee hoor,’ lachte Sien geheimzinnig: ‘jullie zal je maagjes vòl eten... eerst lèkker soepie... dan vleeschie met aarpels en lèkkere saus... en dan zooveel pannenkoeken as je maar lust’.

Wij speelden al geen ganzebord meer. De soep stond te pruttelen, 't vleesch lag te braden en in de roodaarden pan was een beslag voor een kazerne soldaten.

Sien liet ons voor afwisseling haar bedstee zien, een bedstee van oude kussens en gestopte dekens.

Er hing een crucifix aan het hoofdeind.

En ze vertelde van haar man, die gestorven was voor twee jaar, en wàt hij gescheeld had en hóé benauwd-ie 't an zijn hart had gehad en hoe-die hartstikkend dood was gebleven aan tåfel.

Wij kinderen luisterden angstig, keken schuw rond. Van den schoorsteenmantel kreeg ze een vergeeld portretje. Wij namen het griezelig in de handen - tot we voor niets anders aandacht hadden dan voor de pannenkoeken. Wat dee Sien 't gezellig. Net alsof je op de kermis was. Uit den potlepel glee 't beslag in de koekepan en dan werd 't

meel langzaam bruin. Wij zaten er bij met een genot zonder einde. Soms mocht zus 't beslag oplepelen, eens mocht ik den pannekoek 'keeren'.

Sien bakte er wel twintig, bang dat we niet genoeg zouden krijgen.

'Als je moe je vanavond komt halen - moet je niet te klagen hebben, hoor!'

Zij dekte de tafel, zette het grove gerei klaar, de ijzeren messen, de ijzeren vorken, de flesch azijn, het Keulsche potje met zout, de bruine suiker.

En wij aten zóó onbehoorlijk als wij het thuis nooit deden. Het was een prachtige maaltijd. Eerst ieder twee borden soep met kluifjes. Sien kwam met den ijzeren pot bij de tafel, lepelde in de borden.

Wij smulden. Het was een heerlijk soepje. Toen kwam het kleine stukje vleesch met de aardappels. Sien sneed het stukje netjes in drieën, nam zelf den kleinsten brok, telkens herhalend dat we ons 'zat' moesten eten, dat ze voor geen 'geld' wou dat we thuis zouden klagen.

Toen dé pannekoeken!

Wat een stapel! Bedrukt begonnen wij, verdrietig dat er zóóveel zou moeten blijven staan. Er was geen doorkomen aan.

Sien zelf scheidde er na den tweeden uit, puffend en blazend.

Wij schrokkiger, brachten het tot drie en vier. Toen zaten wij te kieskauwen, keken sip naar de overgeblevene, de dikke, bruine pannekoeken, die te veel waren. Sien, zuchtend, ruimde af. Wij ongemakkelijk waren stiller geworden. Zus sliep in - ik bekeek de pijpen van den overleden man.

* * *

Vader en moeder kwamen ons tegen negen uur halen. Zus sliep nog.

‘Nou mevrouw,’ zei Sien gezellig blij: ‘de poes zal niet met d'r maag weglopen. Ze hebben gegeten, gegeten! Gossie-mijne wat hebben die kinderen gestouwd! Daar sta 'k verbaasd van!’

‘Ja ze kunnen goed eten,’ knikte moeder.

‘O, moe, we hebben zóóveel pannekoeken gegeten!’ vertelde ik uitbundig: ‘zus drie en ik vier!’

‘Zoo,’ zei vader: ‘daar kun je 't bèst mee stellen. Toen *ik* jong was, heb ik wel eens minder gegeten!’

‘Nou maar, wat meen u meneer!’ viel Sien beleedigd uit: ‘denk u dat 'k de jongeheer en de jongejuffrouw alleen pannekoeken voorgezet heb? Dat zou wat moois wezen! Nee hoor! - Vertel is jongeheer wat je nog meer heb gehad!’

‘... Nou,’ zei ik: ‘we hebben eerst soep gehad en toèn vleesch en aardappels en toèn’...

‘Maar Sien!’ knorde moeder: ‘hoe kun je nu toch zoo dwaas zijn, om voor kinderen zóó'n diner klaar te maken. En nog wel soep ook! Moest je je nu zóó uitsloven?’

‘Ach wat!’ lachte Sien glunder: ‘ik heb àltijd me soepie as 'k bij u gewerkt heb!’

‘Dan heb je zeker geld te veel,’ meende moeder.

‘Wel nee, mevrouw,’ lachte zij weer: ‘ik kook de beenen nog is af voor 'k ze wegbreng’.....

‘Heb je de beenen van vanmiddag nòg eens in je soep gedaan? vroeg moeder met een eenigszins onplezierig gezicht.

‘Nou òf ik!’ zei Sien sekuur: ‘d'r blijft veel te veel krácht in, om as je ze eens gekluifd heb - ze zóó maar te verkoopen’....

Sien is lang dood - maar dàt bordje soep vergeet ik níet licht.

Broers.

'Wij zaten in het priëel' - verhaalde mijn vriend - 'Pauw, Wouter, hun moeder, ik. We hadden elkander in geen jaren gezien. Ik kwam versch van de reis.

Pauw was een lange, blonde jongen, scherpzinnig, intelligent -. Wouter, kleiner, rond, vrolijker, leek wel tien jaar jonger. Toch scheelden ze hoogstens een paar jaar. De moeder, zwart toen ik naar het buitenland ging, herkende ik niet, zóo had het vele verdriet haar aangegrepen.

Een verdriet om onder te bezwijken.

Eert was haar jongste dochter gestorven, toen de man, toen nóg een dochter, toen een zoon.

Vier sterfgevallen in àcht jaar tijd. Ontzettend niet?

De vrouw luisterde ernstig naar onze gesprekken. Het lachen had ze verleerd. Ze praatte een enkel woord mee, keek vriendelijk-rustig van Pauw naar Wouter, altijd met datzelfde doen van kalme, gelaten belangstelling. Herinneringen waren om en bij haar, herinneringen aan de grijze, moordende ziekte...

Tegen halftien - ik zou blijven logeeren - stond zij op om mijn kamer te verzorgen.

Wij bleven in het priëel. Er brandde een theelampje op tafel, aardig belichtend de porseleinen vakjes van het stel.

Pauw rookte een sigaret, Wouter hing lusteloos in zijn stoel. Het gesprek gaapte. Om ons heen zong het zachte geruisch van de blaren in de donkerte van den tuin. De flauw-verlichte ramen van het huis schemerden door de zwarte boom-silhoeëten. Wij zwegen. Het vurig-rood puntje der sigaret stak in den walm der tabak.

Toen zag ik het avondbleek gelaat van Pauw dichter naar de tafel buigen: onrustig klonk de stem.

‘Wat zit je stil Wouter?’

‘Ik? Ik?’

In-eens schokte Wouter overeind, vroolijk-onnoozel.

‘Ja jij. Je was al straks zoo, toen moeder er was. Scheelt er wat aan?’

‘Ohee nee....’

‘Waarom praat je dan niet?’

‘Waarom praat jij niet?’

En ze lachten beiden, hardop.

Het deed me onaangenaam aan hen zoo te hooren lachen in het donker van het priëel. Hun gezichten geleken krijtwit in den schijn van het lichtende transparent.

‘Ik heb me verbeeld,’ begon Pauw weer: ‘dat je al 'n paar dagen afgetrokken ben. Hoe zal 'k 't zeggen... zoo in je zelf gekeerd. 'k Wou 't niet zeggen waar moeder bij was... Je zegt nu wel van nee - maar - maar...’

‘Ach je ben niet wijs,’ lachte Wouter.

Bij het lampje opende hij zijn sigarenkoker, nam er rustig een sigaar uit, sneed het puntje af en vroolijk beflikkerde de lucifersvlam zijn gelaat, het ronde, jonge gelaat.

We rookte nu alle drie. De damp wolkte breed uit naar het dak van blaren - we zwegen. Uit het huis klonk het gepraat der dienstboden in de keuken.

Nog eens hield Pauw aan:

‘.... Is 'r niks in.... zàken gebeurd?’

‘Wel hoe kom je er op,’ viel Wouter uit: ‘als ik toch zeg dat 'r nièts is!... 'k zit toch niet te liegen!’

‘Hè! Hè!’ verweet de ander: ‘wat 'n woorden! Hoe kom je zoo prikkelbaar! 'k Vraag uit belangstelling. Is dat 'n reden om op te stuiven?’

‘Stuif ik op?’ vroeg Wouter geprikkeld: ‘k zou eerder kunnen zeggen dat jij opstuift. Ik ben zoo kalm en zoo rustig als Willem.’ - Willem ben ik.

‘Goed! Goed! Dan verbeelde ik 't me,’ zei Pauw zachtzinnig: ‘des te beter, des te beter!’

‘Maar nu je er over praat,’ begon Wouter weer: ‘wil ik je wel zeggen dat àls ik stil ben, àls ik soms in gedachten zit - 't om héél andere redenen is dan jij misschien denkt. Gek, hè - terwijl hij zich ongerust maakt over mij - maak ik me ongerust over hem....’

‘Hahaha! Die is goed,’ hard-lachte Pauw: ‘dat wordt zoo een patente komedie.... Zie ik 'r zoo slecht uit dat je je over mij ongerust maakt? 'k Voel me zoo gezond als 'n visch....’

‘Je zag 'r vermoeid uit vanavond. Je fietst veel te lang.’

‘Nu kun je zien! 'k Heb vandaag heelemaal niet gefietst.’

‘Niet gefietst? En je doet 't anders elken dag?’

‘Geen.... trek.... te wàrm weer.’

‘O, o. 'k Dàcht maar. Allright! Is dat geen mop, Willem? Zoo doen we nou dikwijls met elkander! Hahaha! Je zou zeggen, hè?’

We lachten en rookten weer zwijgend.

Pauw lag achterover, blies kringetjes naar het bladerdek van het priëel. Wouter zat rustig te

dampen. Het theelichtje knetterde, spuwde roode spetjes, ging uit.

We keken er naar tot de laatste schuwe trekking verschemerd was. Het werd eene aangename duisternis met het hijgen der brandende sigaren, de rust rondom, het koele geritsel der struiken.

De moeder stoorde ons:

‘Niet zoo lang buiten blijven zitten, Wouter.... Je vat 'n kou eer je 't weet!’

En weer verraste mij Wouter's geprikkeldheid

‘... Gekheid! Gekheid, mama!... Zóó'n teer poppetje ben 'k niet... Jullie doen met me, alsof... alsof...’

Het gesprek had een kille gaping. We gingen binnenshuis.

Pauw bracht me naar mijn kamer, bleef aarzelen met den blaker in de hand.

‘Zie je,’ zei hij: ‘k Heb 't straks niet willen zeggen, begrijp je, maar waarachtig ik ben vreeselijk ongerust over Wouter. Zie je niks aan hem?...

‘Ik?... Nee, niets.’

‘... Nee, hè?... Tòch is 't zoo.... Ik bedrieg me niet...’

‘... Wat bedoel je’

‘... De ziekte van vader...’

‘... Wel hoe kom je er op!... Hij ziet er prachtig uit...’

‘... O, beste vriend, ik kèn de symptomen... We hebben leergeld betaald... Bij Truus en Hein heb ik 't zien aankomen... Die bedrieglijke gezondheid... Die eetlust... dat koortsachtig drinken... Die prikkelbaarheid...’

‘Malligheid... Je zult...’

We zwegen plotseling. Wouter was binnengekomen.

‘Wat hebben jullie nog zoo druk te praten?’ vroeg hij achterdochtig.

“k Zeg hem goeien nacht! Wat ben jij nieuwsgierig! Nacht Willem, slaap lekker!’

Op zijn beurt bleef Wouter in de kamer.

‘Jullie hadden 't over mij, niet?’ vroeg hij onrustig.

‘Hoe kom je er op!’

“k Hoorde m'n naam noemen...

‘Geen sprake van...’

‘O. 'k Dacht 't... Heb je alles?... Denk je er aan je laarzen buiten te zetten?... Nou goeien nacht!... Zeg, vin jij niet dat Pauw afgevallen is?... Jij heb 'm in langen tijd niet gezien...’

‘Pauw? Hij is nooit vet geweest...’

‘... Nou ik vind 'm erg afgevallen in den laatsten tijd. Ik maak me ongerust...

‘Jij ook?’

‘Wat bedoel je daar mee?’

‘Nou jullie geven mekaar niks toe. De een angstig over den ander.’

‘Onzin! Van mij is geen sprake. Ik voel me uitstekend. Maar hij. Hij is nooit sterk geweest. In de laatste maanden gaat-ie zoo op vader lijken - zulke frappante trekken...’

‘Ga jij maar rustig slapen...’

‘Née, 't is geen verbeelding, Willem. 'k Heb er den dokter over gesproken, heb hem de ouwe dingen te onderzoeken gegeven. Mis hoor!’

Hij was bij de tafel gaan zitten, keek bezorgd in de kaarsvlam.

Ik nam het geval van den luchtigen kant op, om hem op te vroolijken.

‘Jullie zijn twee zotten,’ lachte ik: ‘alles verbeelding. En daaraan moet je niet toegeven. Verbeelding is de ergste ziekte...’

‘Wàs het maar verbeelding,’ zei hij bedrukt.... ‘Maar je bedriegt je niet als je zooveel familie

verloren hebt... En onze arme moeder... die niets ziet...'

Hij was heengegaan. Alleen op mijn kamer opende ik het venster, zag de zwarte vormen van het priëel in den tuin.

Verbeelding is een ramp, dacht ik bij het zonderlinge van die twee vermoedens, die twee angsten.

Maar korten tijd daarna zag ik beiden kwijnen, beiden sterven, beiden heenpratend over de eigen ziekte, beiden wanhopig-bezorgd over elkander.

Niet licht vergeet ik dien eersten avond in het priëel'...

Triestig zweeg de verteller.

Open briefje aan den schrijver van 'Ghetto'.

Amice!

Na eene zóó korte kennismaking, is het mogelijk onbescheiden u op meer dan vriendschappelijke wijze toe te spreken. Ik waag het. Want hetgeen ik te zeggen heb, raakt niet alleen uw dierbaar stuk (waardoor ik tusschen haakjes *ook* een meening - en wèlk een pootig-door-dachte! - heb) maar in wijderen zin diè deelen van uw eigen ik, die men gewoonlijk als *roerselen* der ziel aanduidt. Amice, ik maak mij een weinig over uw roerselen ongerust. Op de onverantwoordelijkste manier doet gij smart door gemoederen trillen, raakt de gevoeligste snaren op zulk eene listige wijze, dat het *mij* eenigszins benauwt. Zoo heb ik ergens gelezen dat in uw stuk 'smart, schaterlach en bittere spot een wilden krijgdsans voeren, waarvan de laatste soms de stem der droefheid overschreeuwt.' Zulke lyriek wordt bedenkelijk. In het algemeen vind ik alle critriek bedenkelijk, lyrische of spottende of verstandige en zou 'k - wanneer 'k er óoit toe kwam, op dramatisch terrein eene buiteling of *tour de force* te ver-

richten - er de voorkeur aan geven *vóór* de publieke opvoering een gezellig avondje bij pons, bitterkoekjes en melkchocola te arrangeeren, om dan met de algeheele critriek van het miniemst vliegend blaadje tot de gezeten *Gids* inclus, eene knusse lezing en bespreking te houden. Ik weet wel dat zulk een gezellig avondje evenmin het volmaakte kan bereiken, daar men - om maar één punt te noemen - bij zoodanige gelegenheden voor de niet te onderschatten moeilijkheid komt te staan wiën pons, wiën melkchocola en wiën andere meer neutrale dranken naar de mate zijner bekwaamheid, inzichten en opwellingen van hartstocht toe te dienen (nog daargelaten de quaestie, dat je allicht het verwijt van poging tot omkoopning zou treffen) - maar in ieder geval zou een dergelijke, plezierige huiselijke bijeenkomst een dosis misverstand uit den weg ruimen, zou je elkander op een zuiver plan - hèt eminent plan der koffiehuis-bedenkinkjes, koffiehuis-opmerkingen, koffiehuis-invallen, koffiehuis-philosofie, koffiehuis-zetten, koffiehuis-overwegingen ontmoeten, en *op dat plan* redeneerend (met 'n glas pons in je eene en 'n bitterkoekje in je andere hand) een gedachten-wrijving veroorzaken die je werk en (*vooral*) het publiek ten goede zoude komen. Want, nietwaar, *mon cher*, nu krijgt het laatste ('t is zoo'n lobbies van huis uit) te weinig elixer en te veel saus. Had je - maar het moge je een leering voor de toekomst zijn: men is nooit te oud om te leeren al voel je je nu mogelijk een beetje poesweelderig door de nadering van de 100ste voorstelling - had je bijvoorbeeld A's meening op zulk een ponsavondje gevraagd, dan had je van de drie bedrijven *één* gemaakt, - had je B bij 'n kop melkchocola geïnterviewd ('k weet niet of hij pons òf chocola preferert) dan zou-ie

je geraden hebben meerdere van straks genoemde roerselen in je stuk te deponeren en minder onhandigheden te begaan; - had je daarna eventjes beminnelijk met C gecauseerd: je zou er toe gekomen zijn de dienstmeid in het 3de bedrijf voor een koud bad te bewaren en haar als wettige huisvrouw aan je held toevertrouwd hebben; daarenboven zou je dan bewaard zijn gebleven voor je perverse handigheid. Deze drie voorbeelden leeren je, *mon ami*, dat een gezellig onderonsje met diè en met de honderd andere Nederlandsche critici (er zijn er meer: ik taxeer ins blaue hinein) je stuk op gemakkelijke, aangename, der vaderlandsche (nationale) tooneelschrijfkunst ten beste komende wijze, verbeterd zou hebben of liever er *alle* slechte qualiteiten aan ontnomen. Te duivel, *mon cher*, (excuseer den vloek, maar als je de gevallen wèl beschouwt *is* het om te vloeken, d.w.z. in het hyperbeschaafde) begrijp je dan niet, dat op de door mij beschreven methode eindelijk een volle dig stuk verkregen kan worden? Nou ploeteren jullie 'dramatische auteurs' maar in 't wilde. Nou cristiseeren de honderd-zooveel critici voor de vuist weg. Kunnen jullie in een tijd van zoo alom gehuldigde samenwerking dan niet de handen ineen slaan? Als jij 'n volgend stuk op 'n ponsavondje brengt en je verbetert *al* wat ze opmerken (met wat handigheid en onhandigheid geef je *ieder* z'n zin) heb je kans een *goed* werk te leveren, terwijl 't nou prutsen blijft - ja: prutsen, niks dan prutsen, meneer. Jij prutst. En de critici prutsen. Jullie dempen den dramatischen put als 't treurspel-kalf verdrongen is. Ecrire une pièce c'est prévoir, monsieur! 't Is om erger dan nijdig te worden, dat zóóveel talentvolle critici en zooveel aankomende auteurs *samen* nog niks dragelijks

kunnen maken en elkaar vliegen probeeren af te vangen als de boel mi slukt is.

* * *

Intusschen, niet om dat te zeggen - of liever om 't hâlf onder je aandacht te brengen - schrijf ik je dit episteltje. Een heviger grief bezwaart mij het gemoed. Tegen *Ghetto* heb ik bedenkingen van ànderen, meer principieelen aard. Wanneer ik de gaaf bezat om een stuk van snikken en glimlachjes in elkaar te zetten - te dichten gelijk de term luidt - dan zou het mijn verlangen zijn, een beter soort aandoening te verwekken. En daarop zinspelend, zeide ik mij ongerust te gevoelen over je r o e r s e l e n . Ik heb eens een parket-dame ongesteld zien worden, toen Hamlet op het kerkhof een doodskop in z'n handen nam. Dat trof me. Ik heb eens een heer flauw zien vallen in de scène van Rank in *Nora*. Ik kreeg kippetjesvel. En langzaam groeide in mij de stelling - zoo je wilt - dat 'n dramatisch auteur àlles moet trachten te vermijden wat iemand - wiè ook - onaangenaam zou kunnen stemmen. Primo kom je in 'n schouwburg om je te amuseeren, 't zij met huilen, 't zij met lachen: het amusement echter hoofdzaak. Secundo moet je in 'n theater hóóger gestemd raken, buiten verband gebracht met je *eigen* zaken, smartjes, zorgen enz. Als je bijv. veel schulden hebt, moet je geen griezelig treurspel hooren afspelen in een familiekring waar de beertjes 'n eerzaam man naar den deurwaarders-afgrond voeren. En nu had ik bij *Ghetto* een zeer pijn-doende ondervinding. Ik meen pijndoend in de wàre beteekenis van het woord. Luister, m'n vrind. - In het eerste bedrijf zegt Sachel, sprekend van z'n blindheid:

'Het is om te huilen! Het is om je handen te heffen tegen God - altijd nacht en vijanden om je heen, vijanden die je niet zièt, vijanden die zich niet hoeven te verbergen, vijanden die spotten zonder dat je d'r spot ziet, vijanden die lachen zonder dat je d'r lach ziet, vijanden die je vóélt, hier, daar, overal, vijanden met stemmen, waarin de leugen gevreten ligt...'

Later komt Rafaël, de zoon, op - zegt van die blindheid o.m.:

'En 'k hield van je, vader. 'k Hield zièlsveel van je. Als 'k je tasten zag door den winkel, de bergplaatsen, dan moest ik haast snikken. Had ik je niet gekend met je oogen vol leven en opgewekt? 't Was zoo verschrikkelijk je àltijd in 't donker te denken. Soms kneep ik m'n oogen dicht, hield m'n hand er voor om 't licht af te sluiten - dan dacht ik: god, hoe schrikkelijk, hoe vreeselijk - hij heeft de dingen gekend zooals ik ze ken - nou moet-ie gissen, de vormen raden, de kleuren raden...'

Een poosje verder betuigt Rafaël:

'n Blinde beklag ik zoo innig - 'n blinde zie 'k voor me als een mensch van wien god 'n oneindige gelatenheid vraagt èn een gróóte berusting - 'n blinde zie 'k als iemand die voor de helft afscheid heeft genomen - van àlles...'

En ten slotte (om maar ènkele citaten te geven) heeft deze dialoog tusschen Rose en den blinden Sachel in het 3de bedrijf plaats:

Rose.

Want wat heb ik dan nog? Dan heb 'k niks meer, niks, niks! O, jij weet niet wat niks is!...

Sachel (dof).

Ik? Ik? Ik zou 't niet weten!

Rose.

O jij ook. Jij ook. Maar niet zoo!

Sachel (zachter).

Niet zoo? Wat heb ik dan! Ik?...

Rose

Jij.... jij.... O je ben ook ongelukkig....

Zie je, Heijermans, àl die uitdrukkingen en uitroepen hebben me op zekeren avond machtig gehinderd. Ik heb toen gewenscht dat je ze nièt geschreven had en bij elke nieuwe zinspeling op de blindheid keek 'k angstig in de zaal naar een plaats in het parterre. Daar zat 'n b l i n d e jongen met z'n moeder. Die jongen snikte afschuwelijk. Afschuwelijk, Heijermans! Hij was jong, erg jong, had rood-gecerneerde oogranden èn oogen van ènkel wit. Soms keken 'r menschen om. Het klonk zoo komiek als 'r *niks* te huilen viel en je 't harde snikken hoorde. 't Hinderde 'n heele boel die eerder reden vonden tot lachen.

M'n vriend, dien avond had je op één plaats 'n b e l a b b e r d succes en als *ik* 't voor 't kommandeeren had, wou ik je heel dringend brengen tot de bepeinzing van het geval.

Jullie tooneelschrijvers, jullie schrijvers àllemaal, emotioneeren er op los, spelen met levenstoestanden en ziekten zonder de enkelingen uit het publiek te ontzien. Het zou mij m'n heele verdere leven spijten als ik zülke tranen veroorzaakt had. Die moeten je méer leed doen, dan zoo 100 maal gespeeld vreugde.

En als ik je 'n goeien raad mag geven - bij den berg dien je reeds te slikken kreeg... Maar nee. Inviteer mij liever mède op het critisch ponsen melk-chocola-avondje. Dan handelen we deze dingen plezierig onder mekaar af, bereiken misschien een gaaf prettig, goed-gecomponeerd amusementstuk, dat zèlfs critici èn koffiehuis-critici tranen doet biggelen en nièt ergens in het parterre een stakkerd laat snikken. Voor mij is 't laatste de treurigste herinnerig aan je stuk dat overigens zoo....

Evenwel gegroet.

Drenkeling.

In de kleedkamer der figuranten kwam nu een algemeen gehaast.

De sergeant, in de deuropening, grinnikte luid om het malle vertoon.

Willemsen had een broek die driemaal te wijd was, liep vloekend rond om een touwtje te leenen; De Bruin pakte een baard die hem op Rinaldo Rinaldini deed gelijken; snuggere Kops zocht in zijn onderbroek naar de slobkousen die uitgelegd moesten zijn.

Het schelletje van de regie had geklonken.

Er werd een zwaar-gemonteerd melodrama gespeeld.

In het eerste bedrijf waren p a a r d e n op het tooneel geweest, goed-gedresseerde paarden, die zich niet aan buitensporigheden hadden te buiten gegaan.

In het tweede bedrijf, een werkelijke w a t e r v a l met è c h t Vechtwater, dat met een plassie naar beneden stortte en waarin een verstooten dochter zich verdronk, nadat zij haar verleider - een graaf - g e v l o e k t had.

Het derde bedrijf, spelend in de C a t a c o m b e n van Parijs, gevuld met vergiftige adders en slangen,

die argelooze lieden om hun hachje brachten, vertoonde onder zeer-veel-meer de instorting van een granieten gewelf door d y n a m i e t .

En thans was het tooneel herschepen in een kade, waarachtig hevig-kabbelend, zelfs eenigermate golvend water. De verleider van zooeven, wiens gemoed met menig monsterachtig verraad bezwaard was - zou een nieuw gedrochtelijk schelmstuk uithalen, daarna zich met een ander vrouwelijk s l a c h t o f f e r - eene reine ziel van achttien jaar, blond, met lange vlechten, blauwe oogen en een kuischen blik, om eene geheele natie te veroveren¹⁾ - aan boord van zijn grafelijk jacht begeven, nog júist bijtijds het anker lichten om te ontkomen aan de troepen der 'Republikeinen', die belast waren hem te arresteeren en hem vergeefs een salvo op de baren zouden nazenden.

Een vierde bedrijf dus, dat met een salvo en heftige belangstelling voor de ontvoerde blonde maagd eindigde.

Deze 'republikeinsche' troepen werden als gewoonlijk besteld aan de kazerne tegen een kwartje per man, òf een vrij biljet. En een twintigtal 'witte boonen' was bezig de laatste hand aan het republikeinsch toilet te slaan.

De sergeant stond zich een kriek te lachen om die rekruten van het eerste jaar die nog nooit op de planken waren geweest en er van dichtbij uitzagen als bandieten.

Maar in-eens was er stilte in de kleedkamer. De regisseur kwam binnen met den 'aanvoerder' der republikeinsche soldaten.

'Nou hebbe jullie alleen mee te loope,' lei hij

1) N.B. Later bleek deze belaagde z i j n d o c h t e r te zijn en stierf hij berouwwol aan haar voeten.

uit: 'met deze meneer, die zal je vuur kommandeere als 't noodig is - en dan schiet je maar raak op 't schip - anders niks. En stil zijn achter de coulissen.'

De regisseur sprak kort en beslist, nòg uit zijn humeur over een ruzie met een tooneelknecht, dien hij ontslagen had. Tegenspreken liet hij zich niet. Gehoorzamen - of er uit.

* * *

De soldaten waren allen gereed, wachtten bij de requisieten-kamer. Kops, korporaal, wandelde op en neer met de handen op den rug. Hij was - ofschoon korporaal - niet bijster vlug van begrip, keek meer naar vrouwelijke figuranten dan naar zijn manschappen.

Zoo'n avond meedoen op 't tooneel was in elk geval plezieriger dan opgesloten te zijn in de kazerne. Vlak bij hem luierde de ontslagen tooneelknecht, die zuur rondkeek. Hij hield een slip van het groenzijden kleed vast, waarmee zoo dadelijk de z i l t e b a r e n zouden nagebootst worden.

Het schip, op groote wielen, lag gereed om den grafelijken ontvoerder op te nemen.

Het orkest speelde er triestig op los.

'Nou jij heb me 'n baantje,' zei Kops tot den tooneelknecht: 'mot dàt nou de gracht verbeelde'....

'Ja,' zei de man, korzelig, kwaadaardig op den regisseur: 'maar jij hóórt hier niet!'

'Hoor ik hier niet,' protesteerde Kops: 'ik ben van de wacht.'

'Dat kan wel, maar je mag hier niet staan'....

'As jij dan maar zeg waar 'k wèl mag,' zei Kops - op z'n teenen getrapt.

En plots had de tooneelknecht een idee, een wraakzuchtige ingeving:

‘Hebbe ze je niet gezegd dāt 'r een soldaat hier op wacht mot staan?’

‘Nee, hoor.’

‘Nou, jij mot hier staan en je niet verroeren as 't doek opgaat en je d'r niet an store as ze je roepe’....

‘Hier?’ vroeg Kops, plaats-rustend midden op 't groen-zijden doek.

‘Precies,’ knikte de tooneelknecht: en d'r niet van af komme al roepe ze nòg zoo - je het alleen met mijn te make.’

‘Maar die meneer het strakkies gezeid’....

‘Die weet 'r niks van. *Ik* weet 't alleen.’

Met werd er ‘halen!’ geroepen. Het doek ging omhoog en de ‘komiek’ van het stuk maakte zijn entree.

Het was een zeer schoone mise-en-scène, een décor zóó uitgelezen als alleen diè schouwburg het vermocht te geven. Op den voorgrond links een herberg, rechts nog een herberg, een paar tenten, een balustrade en dan het zacht-kabblend water der zee, der rivier, van het meer, of wat het verder kon zijn. In elk geval w a r e n er eilanden met palmblåren aan den horizon.

Midden in de bewogen baren, zelf ònbewogen, rotsvast, heldhaftig van voorkomen met de gekruiste bandelieren, den blauwen rok en de witte kuitbroek, stond Kops, de wenkbrauwen gefronst, de oogen verkleind door het geschitter van het voetlicht.

In de zaal kwam eenige verwondering. Er werd wat gepraat en gelachen, maar omdat Kops zoo rustig bleef schildwachten, meende het melodramapubliek dat het zoo hoorde.

In een melodrama toch - mits góed gemonteerd - is n í é t s onmogelijk.

Achter de schermen evenwel hadden tragische gebeurtenissen plaats.

Langman, de regisseur, was razend naar het water gesnel, wenkte den korporaal met zwaaiende armen. Kops zàg hem niet.

‘Pst!... Pssst!... Stommeling!... Pssst!’...

Voorzichtig draaide de ‘Republikein’ het hoofd om, zag den verhitten, woedenden regisseur, bewoog zich niet.

‘Kom 'r uit, kerel!... Kom hier!’...

De soldaat haalde de schouders op, keek kalm naar de golven die zijn slijkrijge schoenen omspoelden.

‘Hoor je me niet!... Pssst... Pssst!... Uilskuiken!... Ezel... Pssst! Kom uit 't water!’...

‘Val jij maar om!’ bromde Kops in zijn valschen baard: “k zal me door jóú laten kommandeere’...

En rustig luisterde hij naar de grappen van den komiek, die straks den verrajer zou ontmaskeren.

Langman huilde van woede. Daar had je me nou 'n décourtje, waar-ie dàge an gewerkt had, 'n regie-tje om te stele. En dat 't publiek 't niet in de gate had!

Kwaadaardiger riep hij den soldaat nòg eens, nòg eens; toen listig als een slang, kroop hij op handen en voeten langs den oever van 't water, schuifelend om niet in de zaal gezien te worden.

Kops zag hem niet.

Vinnig rukte Langman aan een van de Republikeinsche slobkouzen, héél vlug. Als 't publiek 't zàg, viel het stuk.

‘Ga d'r uit!’ siste hij nog eens.

Op zijn beurt werd Kops echter kwaad, beloerde den regisseur met nijdige oogen en toen deze weder de hand uitstreckte naar een slobkous, trapte hij hem bedaard op de vingers.

Schreeuwend retireerde de artistieke leider van het gezelschap de hand.

Kops stond als een pilaar. Hij lièt zich niet voor de mal houden. Komediespele was geen kwajongensboel. En wie 'n korporaal van de infanterie an z'n kuite kwam, die most vóéle as-ie niet hoore wou.

Langman lag op handen en voeten te 'schuimen.'

De golvende zee sloeg wolken stof naar zijne oogen en die kerel móést toch weg.

'Ga je d'r afl!' fluisterde hij heesch.

'As je wèer aan me lijf komt!' waarschuwde Kops dreigend... werkelijk dreigend.

De Regie gaf het op, kroop naar de coulissen terug, bleef daar fluisterend razen tot het eind van het bedrijf, toen Kops bedaard voor het jacht van den graaf op zijde week.

Dien avond - in een ons zeer bekende schouwburg en nog zoo lang niet geleden - geschiedde er na het vierde bedrijf bijna moord en doodslag.

Gelukkig had de C r i t i e k er niets van bemerkt - het was geen première - zoodat de zaak van den op wilde golven staanden Kops o n v e r m e l d bleef.

Catarrhus.

Toen hij het recept in de bus had gestoken, liep hij benauwd-zuchtend op.

Als je gezond was, wist je niet hóé best je 't had.

En nou dat gesukkel, en nog niet eens wèten. Gissen, gissen, zonder houvast. Al die beroerde latijnsche woorden - in plaats dat ze je zèien waar 't op stond.

In 't koffiehuis, in den ouwen hoek, zaten Pam en Hobbema. Ze hadden 't dadelijk in de gaten dat 'r wat mis was.

'Wel man!' riep Pam al van verre: 'wat scheelt je? Je ziet 'r zoo pips uit!'

Peter trok kregel z'n jas uit, kwam knorrig zitten. Hij haalde zwaar aan z'n pijp, zei geen woord.

'Is 'r wat met je gebeurd?' vroeg ook Hobbema.

'Nee - géen bitter,' weerde Peter den kelner af, die vanzelf - zóo kende hij de gewoonten - 'n lichte Catz bracht.

'Jij - geen bitter?'

'Sakkerloot!'

Het gaf een heele verwondering. Zelfs de kelner keek gebluft.

'Geef me - geef me 'n kop bouillon'...

Het werd stil in den hoek. Ze herkenden Peter niet. Een kop bouillon! Geen bittertje...

‘k Ben bij 'n dokter geweest,’ zei Peter.

‘Zie je wel,’ zei Pam.

‘k Had 't al 'n poos onder me lejen - sukkelen - sukkelen met me maag - Dan weer kramp - dan weer - hoe zal ik 't zeggen - net 'n prop - Nou - nou is 't mis - 'k Heb 'n receppie gekregen - mot diëet houen - beroerd hoor!’

‘Wel, wel,’ zei Hobbema gewichtig: ‘wat kan je al niet overkomen. En - wat was 't?’...

‘t Was... 't was,’ bezon zich Peter: ‘verdikme wàt zei-die ook weer - 'n latijnsch woord - pedaris - jà: pedaris’...

Pam keek ernstig in zijn glas - Hobbema rookte diepzinnig.

‘Nou - da's leelijk,’ kwam Pam los: ‘da's heel leelijk.’

'n Ander zou gezegd hebben: da's niks, maar Pam stak z'n meening niet onder stoelen of banken.

Evenmin Hobbema: ‘Ja, da's lang niet frisch,’ troostte diè.

‘Hoe meen je zoo?’, vroeg Peter en de onderdrukte vage benauwenis van iets vreeselijks, kropte in zijn aarzelende stem.

‘Wel,’ lei Pam uit en zwaar van opinie tipte hij z'n ouwe klare om: ‘as ze 'n latijnsch woord gebruiken en je niks zeggen, dan willen ze je niet bang maken...’

‘Nee, dan willen ze je niet bang maken,’ herhaalde Hobbema, langzaam de hand door zijn grijze kuif strijkend ‘da's vastig. Toen mijn vrouw er naar an toe was, hebben ze met d'r tweeën 'n consult bij d'r bed gehouen - en allemaal latijnsch - je versting 'r geen woord van - en of ik wat vroeg: ze lieten me 'r niet tusschen kommen. - Twee dagen later was ze dood.’

‘... Net zoo met mijn broer,’ verzekerde Pam: ‘recepties waar je niet uit wijs kon worde en 'n ziekte waarvan ze niks zeien.’

Peter strooide peper in zijn bouillon. Het werd hem klamheet in den hals. Het grijzend hoofd in luistring gebogen, keken zijn kollende oogen, waarin veel brandrige roode draadjies, naar de bouillon.

'n Mirakel zoo snel als de vermicelli er in ronddraaide. Even beefden zijn beenige vingers. Hij had een hevigen, elken dag weder oplevenden angst om te sterven, te sterven op de gehuurde kamer bij de snoepende, te veel rekenende kostjuffrouw.

‘Enfijn,’ zei hij schor, driftig de keel schrapend: ‘pedaris hóeft nog zoo erg niet te zijn. Je kan met ‘pedaris wel honderd jaar oud worden..’

‘Hoe zeg je 't, pedàris of pèdaris?, informeerde Pam.

‘Pedàris...’

‘Pedàris,’ echoode Hobbema stroef als een wètend professor.

Zij bleven een poosje zwijgend.

Maar, daar had je Pieneman, 'n kerel die van alles verstand had, van de politiek, van de tram, van theater-critiek, van de gasfabriek, van sport.

Pieneman zat breeduit. En nòg zat hij niet of z'n half-om-half stond voor 'm.

Oók 'n stamgast van jaren her.

‘Pieneman,’ zei Pam: ‘jij weet zoo veel: wat is pedaris?’...

Pienemans voorhoofdsvel rimpelde in bedenking, z'n onderlip wipte glimmend-wijs naar voren.

‘Pedaris - pedaris,’ zei hij: ‘nooit van gehoord. - In wat voor zin komt 't voor?’

‘Pedaris - 'n ziekte,’ accentueerde Hobbema: ‘heb je nooit van pedaris gehoord?’

‘Jawel - jawel,’ knikte Pienema: ‘zeker heb

'k 'r van gehoord - as 'k me wèl herinner is 't 'n soort tering of iets an je lever...

“Nee - an je máág,” zei Peter dof.

“Ja - juist,” knikte Pieneman opnieuw: “'t rechte weet 'k niet. D'r zijn zoo'n boel soorten ziekten - Maar hoe vraag je dat zoo?” Wie is 'r dood?' ...

‘Dood!’, lachte Hobbema: ‘nee, zoo ver mot je 't niet zoeken. Peter heeft pedaris....’

‘Zoo, zoo,’ zei Pieneman gewichtig: ‘wel man hoe kom je daar an?’

‘Vraag dàt wel,’ knorde Peter. De bouillon brandde hem de tong. Ze hadden makkelijk praten over *zijn* ziekte. Als je gezond ben is alles makkelijk.

‘As ik bij 'n dokter ben,’ zei Pieneman weer: dan vraag ik tenminste behoorlijk wat me mankeert...’

‘Dat hèb ik gedaan...’

‘Nee, dat heb je niet, man! *Ik* laat me niet afschepen met 'n latijnsch woord...’

‘En às de dokter 't je nou niet zeggen wil om je niet bång te maken:’ troostte Pam voor de tweede maal: wat jij dan? Vin je 't zoo plezierig om precies te weten welk uur en welken dag je uitstapt?’...

‘Wie praat 'r van uitstappen?’, snauwde Peter kwaadaardig. Het werd hem te machtig: ‘Pedaris is niks - niks - niks...’

Maar het zweet kilde langs zijn slapen. De peper doorbrandde z'n maag, de handen voelden klam. Ze konden gelijk hebben. Ze hadden gelijk. As 'n dokter niks zei was 't mis. En al had-ie nou gezeid dat-ie zich niet ongerust had te maken - om niks kreeg je geen receppie - om niks most je geen diëet houen - en die lamme vreemde naam die niemand begreep. Mokkend, opgewonden bleef hij

zitten toen de andere opstonden. Hij at hier geregeld. De kostjuffrouw was niks. Die knoeide. Die snoepte. Die had 'n schreeuwend kind. O, de ellende om bij zoo'n mensch ziek te leggen - in 'n bedompte alkoof...

‘Smakelijk eten.’

‘Dank u.’

‘t Was de eigenaar van het Café-Restaurant, die z'n ronde dee.

‘Meneer Bosch...’

‘Ja meneer Peter?’...

‘Heb u wel is gehoord van... pedaris?’

Angstig loensden de oogen naar de witte bakkebaarden van den restaurateur, de roode aartjes leken sterker te rooden.

‘Pedaris? Pedaris? Wat mot dat zijn?’

‘n Ziekte...’

‘Nooit van gehoord.’

‘Jammer.’

En gebogen at hij voort tot hij niet meer kòn. 't Smaakte niet. 'n Ziekte onder je lejen, diëet, geen bittertje.

Midden in had hij genoeg, liep hij de straat op. 'n Paar sigaren koopen. En weer informeerde hij. De sigarenhandelaar wist 't mogelijk. Iemand zou 't toch wel weten. Mis. Overal ving hij bot. Wie hij van zijn kennissen tegenkwam ondervroeg hij, zachtjes-glimlachend alsof hij 't over 't weer had. P e d a r i s . En telkens lichtte er een koortsglans in zijn oogen, had hij moeite zijn grooten, stijgenden angst te verbergen. Niemand had van zóó'n ziekte gehoord. 't Moest iets bijzonders zijn, iets vreemds, iets dat niet alle dagen voorkwam, iets welschrikkelijks. Ze keken 'm allemaal zoo ráár an as-ie 'r over begon. P e d a r i s .

Met den jaskraag in de hoogte, beverig, schuifelde hij moe in de volte. P e d a r i s .

As-ie dan dood mòst - waarom 'r 'n geheim van te maken? Morgen ging-ie dadelijk naar den dokter terug. Zoo in 't onzekere leven - nee hoor. P e d a r i s . Nou nog effetjes na de apotheek.

‘Is m'n drankie klaar, meneer?’

‘Ja, meneer....’

‘Weet ù ook wat Pedaris is?’

De apotheker keek het betrokken oude heertje aan, haalde de schouders op.

‘Och kom - weet ù dat niet?’

‘Pedaris - nee, meneer....’

‘En *ik* heb Pedaris!’ barstte Peter los: ‘weet je dan niet wat je klaarmaakt!’

Toch wel ergerlijk dat zoo'n apotheker mee dee an 't g e h e i m .

‘U? U?’, herhaalde de apotheker: ‘pedaris bestaat niet.... U heb 'n gewoon maagkatarretje...’

“n Katarretje?’ schreeuwde Peter: ‘en hóé noem je zoo'n ding in 't latijn?’

“n Catarrhus, - je heb verschillende soorten... Catarrhus intestinorum.... Catarrhus....’

Maar Peter was den winkel al uit.

Gèèn P e d a r i s !

Kies.

Toen Bultje de laatste lantaarn had uitgedraaid, schouderde hij z'n lat, liep met ijverige dribbelpassen den langen weg terug.

Het was vijf uur. Grauwe morgenschemer dampzwaar lag over de daken. 'r Slenterde 'n agent. 'r Gingen werklieden vaal en plomp in het gearzel van den komenden dag.

Bultje zette 't tot 'n drafje. Zijn hoofd leek te verzinken in den zwarten, builenden rug. De lat met den haak dreigde als een speer.

'Wat heb jij 'n haast!', riep de agent, de wollen handschoenen kloppend, dat de damp er langs schudde.

'O man! O man!', schreeuwde Bultje, kortademig van het snelle gaan.

Meer zei hij niet.

Puffend, hijgend, liep hij de gracht over, sloeg het zijstraatje in, klopte aan de deur van de kelderwoning.

Marietje dee open. Haar wit gezichtje leek witter door den doek er om heen en den grauwen ochtendschemer die de ruiten aan de overzij glanzen deed met het staalgrijs eener stilstaande verschrikking.

'Nou?', vroeg Bultje, nog op de stoep.

'O vader! Vadertje!' huilde zij, de zwarte vingers om den mond.

'Wel allemachtig!' zei hij kwaadaardig: 'heb je 't nog is met brandewijn geprobeerd?'

'O ja', klaagde zij kermend; 'o ik ga dood!'

'Nou! Nou! Nou!' gromde hij.

Zij huilde drensend; hij schonk zich 'n kom koffie.

't Was niet te doen. Den heelen nacht had ze 'm wakker gehouden. Anders sliep-ie tot half vier, ging de lantaarns uitdraaien, tukte wat na als-ie klaar was. Vannacht kwam 'r niks van. 't Schaap hield je wakker. 'n Onmensch zou nóg niet geslapen hebben bij zoo'n gelamenteer, laat staan bij 't gekerm van je eigen pleegdochter. Bij de tafel schudde ze 't hoofd, soms gillend van pijn.

Bultje die een stevig gebit had en maar eens was getrokken wist wat 't was.

'Hij mot 'r ùit,' zei hij driftig z'n schoenen uitschoppend.

'O nee, nièt trekken!', klaagde het meisje.

'Niet trekken? - Wacht jij maar is. Nou het 't lang genoeg geduurd.'....

Hij was besloten. In godsnaam. Liever den Meester betalen dan nóg zoo een nacht. Dat hield je niet uit. Overdag kruien en 's nachts om vier uur an 't werk. 't Most maar.

Met de beenen op 'n stoel, lui-uit, probeerde hij even te dutten. 't Ging niet. Telkens maakte ze 'm wakker, woelend in de alkoof waarin ze gekropen was en het wreeder schijnende daglicht doorkilde de kamer.

In de straat sneden harde geluiden. Met den groei van den dag werd het eene ketsing van wreevlige dingen - het vinnig gebits van een beitel ergens

in 'n werkplaats - het domperig slaan van 'n deur - het kregel stampen eener opveerende kar.

Bultje, moê van den slaaploozen nacht, beluisterde het wakkerworden met een snauwende lusteloosheid. Om tien uur had-ie 'n karwei. En vóór dien tijd de kies, de belabberde zwartgekoolde, holle kies, waaran-ie alles had gedaan wat menscheijkerwijs te doen was, watjes èn pappen èn brandewijn èn doeken - de lamme, smerige kies die 'r uit móst, met wortel en al.

Loom-soezend, ingedeukt bij het raam - nòu nog naar bed met die karwei om tien uur was je grootste nonsens - het hoofd zwaar op de hoekige borst, aanhoorde hij de nijdiger slaande geluiden der straat, sufte terwijl over het gèvål, over de beroerde kies - die kies - de kies - En óververmoeid zàg hij 't gebeuren: 't zwarte, stompige ding met de lange, vinnige wortels - en de tang - knàk - knák.... Het benauwde hem. Lichtzweetend schrikte hij wakker. Gezwoeren zou-die hebben dat de kies g e k n á k t had...

* * *

In de wachtkamer wèg was de pijn. Komiek. Bleek en doods-angstig zat Marietje; sip en overstuur keek Bultje, haar pleegvader. Er was één patient vóór. Ze konden het spreken hooren, heel zacht, als het gebrom in 'n kelder.

'Nou ferm zijn, hoor!' zei Bultje.

'Ik wil liever weg....'

'Gekheid! Malligheid! 'n Meid van jòuw jaren...'

'Hij dòet geen pijn meer....'

'Kan me niet schelen!....'

'Ik ben zoo bang....'

'Ben jij bang,' dreigde Bultje geweldig: 'ben jij

bang? Schaam je!.... In 'n wip is 't klaar. Je voelt 'r niks van....'

Ze zaten weer stil. Angstig keek 't kind naar den knop van de vreeslijke deur en Bultje wiebelde zenuwachtig met z'n been. 't Duurde zoo lang. En verdraaid as je maar 'n voet in de wachtkamer van 'n dokter had, wer je 'n ànder mensch. Net of de dood 'r mee gemoeid was. En dat wàchten, dat vervloekte wachten. Nog niet eens gesproken van 't verhuisboeltje strakkies. Op 'n kwartier kwam 't 'r niet op an. Maar de meester z o o -dichtbij met z'n instrumenten en messen en 't rare luchie in de wachtkamer alsof ze saffraan gekookt hadden.

Eindelijk klonk een vinnig schelletje.

De deur ging open, de meester was 't zelf.

'Aan wie de beurt?'

'An mijn dochter,' zei Bultje ineens-nerveus: 'm'n dochter mijneer het zoo'n schrikkelijke pijn in d'r kies....'

'Zoo. Kom dan maar eens binnen meisje,' zei de tandarts.

Marietje schuchterde naar de andere kamer.

Bultje bleef op den drempel.

'Mot-ie getrokken worden, meneer?', vroeg hij. diep ernstig,

'Dat zullen we zien,' zei de meester: 'Kom binnen en doe de deur toe. 't Tocht....'

Bij het raam keek hij in den mond van het meisje. Dan na een poosje: 'Ja - hij móet 'r uit - Kom je niet binnen?'

Bultje glimlacherend bleef met den knop in de hand.

'O - O - Mót-ie getrokken worden,' zei hij zachtjes-verlegen: - 'O - O - nou daar mot *ik* zeker niet bij wezen, wat?'

'Blijf maar gerust,' zei de dokter.

Maar Bultje was alweer in de wachtkamer. Dat

deé die niet. Voor geen goud. 't Kon best zonder hem af. Hij had 'r niet van noodig. Zoo'n kies kon de meester wel alleen baas worden Nee. Daar hield-ie niks van.

Zenuwachtig, opgewonden liep hij naar 't raam, keek naar de bloempotten op het zinken plat, naar het raam aan de overzij, naar een musch die om een broodbrokje vocht, liep terug naar de tafel, bleef voor een schilderij staan, ging weer naar het raam, trommelde op de ruiten en weer naar de tafel, waar-ie druk te bladeren begon in een Duitsche illustratie. Terwijl trachtte hij te beluisteren wat achter de deur gebeurde. Niks. Heelemaal geen geluid. Wat die kerel nou dee? Strakkies had-ie zóóveel gepraat - nou geen woord. Nou lièp-ie. Z'n laarzen kraakten.

Nieuwe laarzen. Je zag ze glimmend loopen over 't tapijt. Geen woord. Wat dee-die nou? Waarom hoorde je Marietje geen kik geven? Had-ie 'r weggemaakt zooas altijd met operaties? Allemachtig wat 'n stilte!.....

Opgehitst sloeg Bultje het boek toe, sloop naar de deur, luisterde. Geen geluid - geen gepraat. Sust! Nou zei die wat. Nou begon Marietje te huilen. 't Schaap! 't Arreme kind! - Nou weer niks. Stilte. Lieve God wat was dat schrikkelijk. 't Angstzweet brak je uit, Hé!.... Is dat schrikken!.... Ze riep au! Ze had au! gezeid en nou weer niks. Je stond 'r geregeld bij te beven - je wer d'r warrem en koud van

Gejaagd liep Bultje van de deur weg, ging zitten in een stoel bij het raam. Nou hoorde je Marietje huilen. O! O!.... Dat schaap....

Dat schaapie... Hoor nou! Hoor nou! - Rillerig stak hij de vingers in de ooren. Hij kon 'r niet tegen. 'n Operatie èn bloed - daar kreeg-ie

kippevel van. Stevig drukte hij de vingers aan. Toch hoorde-ie gillen, kermend gillen.... Hij hield 't niet uit O! O! O!.... De dingen in de wachtkamer namen dwaze proportiën aan, de tafel werd groter, deinde weg, heel ver schuin-achterover - de stoelen schemerde heen - het werd alles 'n heete, weeë benauwenis...

* * *

Dokter maakte hem bij. Hij was stillekens flauw gevallen bij de gedachte dat Marietjes kies 'r met 'n knak uit was gekraakt.

Wanhoop.

'Nou, doe 'm maar 'r in!' riep Jonathan, het mes drogend aan den zeepdoek.

'Zàl 'k?' vroeg zij voorzichtig.

'Ga je gang!'

't Kòn nou wel. Het was bij tweeën. Dan kwam geen kip. En Frits was goed genoeg voor de nietvaste klanten.

In de kleine achterkamer liep zij bedrijvig van de kast naar de kachel, van de kachel naar de tafel. Visch. In geen tijden gebeurd. En wàt 'n visch. Zóó blank als sneeuw. En 'n levertje zoo wit, zoo wit... Je kreeg 't water in je mond, ènkel bij 't zien. Lief van moeder. Zoo erreg lief. Zoo. Daar ging-die in de kokende pan. En de boter werd al bruin. 'n Half ons natuurboter. Margarine bij visch smaakt niet. Lekkerder diner bestond niet op de heele wereld. 't Was gewoon göddelijk! Schelvisch die schilverde, prachtige aardappels en gebraden boter. En vooraf 'n boterhammetje met lever. Hè!

'Hij kookt, Jo!', waarschuwde ze opgewekt.

'Prachtig!' riep hij.

Frits veegde in den benauwden barbierswinkel het haar bijeen van een schipper die pas geknipt was, borstelig bruin haar dat veerkrachtig over den vloer tolde.

De jaloezieën waren neergelaten. Voor en achter was het gezellig. Jonathan neuriede er bij. 't Was zoo kwaad niet, pas getrouwd èn - schelvisch, schelvisch met èchte natuurboter.

Pien.

De schel ging over. Allemachtig! Goddank, een onbekende. In 'n wip was Jonathan achter de deur van de huiskamer. Dat kon Frits wel af. Hij verdraaide 't om gestoord te worden in z'n schelvischje.

De huiskamer grensde aan den winkel. Door de tulen gordijnen kon je iedereen zien zonder dat ze je zagen. Wat 'n lust om hier te zitten. Marie had een schoon tafelkleed gelegd. De versche mosterd stond klaar en op de kachel dampten de geëmailleerde pannetjes.

'Heerlijke visch,' zei de vrouw: 'n juweel van 'n visch...'

Bij 't fornuis prikte zij in de stoomende pan. Ze was nog niet gaar.

'En je lever?', vroeg hij, blij de handen wrijvend.

'Zilver. Enkel Zilver...'

'Geef mij vast een boterham...'

Zij, huiselijk, gezellig, prettig jong wijfje, lepelde voorzichtig in het kleine pannetje, sneed dunne boterhammen, smeerde de lever er op.

Gulzig schoof Jonathan bij, hapte er op los.

'Fijn!', smakte hij: 'heèèrlijk!...'

En een zeer zalig gevoel overkwam hem. Bij schelvisch-lever speciaal kan dat gebeuren. Jonathan leunde achterover, schurkte de schouders, keek zijn huiskamer rond. Een half jaar getrouwd - een warm nestje - lever - èn pruttelende boter.

'Hè...', zuchtte hij.

Maar tegelijk bewolkte een grauwe schrik zijn bol blozend gelaat.

De voordeur zei 'pien'.

Driftig-kauwend keek hij door de tulen gordijnen.

‘Is de patroon 'r niet?’ klonk het in den winkel.

‘Jawel,’ zei Frits.

Die stommerik! Dat kuiken! Of die jongen 't 'r om déé.

‘Meneer! Menèèèr! Vollek!...’

‘Hou de visch warm,’ gromde Jonathan verdrietig slikkend en beleefd-grijnzend betrad hij zijn werkplaats.

‘Scheren meneer?’

‘Scheren en knippen...’

‘En knippen?’, vroeg Jonathan gelaten.

‘En knippen,’ herhaalde de meneer.

Lief-pratend begon de barbier te knippen. In godsnaam, de visch bedierf niet als-ie 'n dik kwartier in de pan bleef. Jammer alleen voor de aardappelen. Licht werden ze stijf.

De schaar knepperde in het haar des mijnheers, de kam doorschoot de pommadeharen.

‘Vuil weer,’ zei Jonathan.

‘Of 't!’ zei de mijnheer.

‘Haast alle dagen zoo,’ zei Jonathan.

‘Nou ja, dat weet ik nou wel,’ zei de mijnheer ongeduldig: ‘jullie mot eeuwig over 't weer praten.’...

‘Ja, dat is wel zoo,’ zei Jonathan geduldig.

De schaar knepperde, de kam kamde.

Frits nog steeds bezig met den anderen klant schraapte bedeesd, bang voor de onderlip die altijd zoo'n belabberd-gevaarlijk plekje was voor 't mes.

Van uit de geopende huiskamerdeur klonk gesuis van kokend water.

Jonathan knipte goedertierend. Hij was aan de halshaartjes. Nou vlug effen scheren en eindelijk èten.

Pien zei de deur weer.

Een klant van elken dag.

'Morgen.'...

'Morgen.'....

Jonathan werd bleek.

'Wil meneer door Frits geholpen worden?' vroeg hij aarzlend: "t duurt nog een heele poos!'...

'Ja, laat Frits 't eens probeeren.'...

Dàt viel mee. Levenslustiger zette Jonathan zijn mes aan, begon den mijnheer te scheren.

'Je mes trekt'....

'Trekt 't mes?' Wel! Hé!

En opnieuw zette Jonathan het aan, warmde het in den ketel, schoor voorzichtig en netjes zooals hij het alleen kon.

Afgelooopen.

De meneer wiesch zich. De meneer liet zich wat vinaigre geven. De meneer vertrok.

Geen seconde later zat Jonathan voor de tafel. Er kleefden wat haartjes van den meneer op zijn handen. Zóó precies keek hij niet.

Marie, blij dat-ie terug was, schepte de visch op. Die stoomde met lustige poffen. En de aardappels zagen er blommig uit. Prachtig!

Vlug nam hij een moot op zijn bord, mengde de mosterd met de botersaus, brokte een aardappel.

Pien.

'Wel vervloekt!' snauwde Jonathan.

En weer klonk gesprek in den winkel.

'Is je patroon 'r niet?'

'Nee - me patroon'...

Noù was 't te laat. De klant, die onder het mes zat *wist* dat de patroon wèl thuis was.

Grimmig slikte Jonathan een hap, smeed de kamerdeur open.

'Morgen meneer'...

'Morgen'...

In de kamer hoorde hij Marie het bord opnemen

en in den oven zetten. 't Was om razend te worden.

'Scheren mijneer?'

'Ja, scheer me vlug, éénmaal'...

De kwast zeepte het klantengelaat en met een zeldzame vlugheid gleed het mes op en neer. Niemand in de heele stad kòn zoo vlug en zeker halen als hij. Terwijl sprak hij opgewekt. De visch bleef warm. Je raakte aan alles gewend.

Maar het scheelde weinig of hij snèed.

De deur zei opnieuw en hàrd: pien.

Er kwam een dame binnen met twee allerliefste jongetjes.

'Dag meneer'...

'Dag mevrouw'...

'Ik wou ze àllebei geknipt hebben, meneer. 't Is vandaag niet zoo koud, nietwaar?'...

'Best mevrouw'...

Met een bovenmenselijke berusting poederde hij den mijnheer, tilde een der knaapjes op, knoopte den doek om en knipte.

'Niet te kort mijneer'...

'Nee, nee mevrouw'...

Frits die niks meer te doen had, stond in een hoek te lummelen.

'Kom - begin j ij vast an den anderen jongeheer' - zei Jonathan kribbig: 'dan werk ik wel bij'...

'O nee mijneer,' protesteerde de dame: 'dàt heb 'k liever niet. Die jongens zijn zoo onvoorzichtig.'...

'Net zooals u wil, mevrouw'...

De schaar knepperde woest. Je hoorde slaagjes alsof 'r gehamerd werd.

Frits geeuwde.

'Vooruit! Allo! Sta niet te luieren!' gromde Jonathan: 'ga jij vast èten!'...

Gelukkig schoof Frits de kamer in. Het werd stil in den winkel. De schaar bewoog driftig. Achter de tullen gordijnen klonk het geraas van vorken en lepels. Zij àten. Zij àten. Het was om 'r bij neer te vallen....

* * *

Hij viel evenwel niet, knipte ijverig zooals het een zorgzaam barbier betaamt. Het liep druk. Het werd een gezegende dag. Wel twintigmaal scheren en vijfmaal knippen...

Eerst tegen vijf uur zat Jonathan voor z'n warmgehouden eten. De aardappels waren bruin-stijf - de visch bruintaai.

'.. Bij tijjen krijg je lust om je mes in 'n keel te zetten,' zei hij dof; zenuwachtig begon hij te kauwen.

Basje.

‘Brom,’ begon de directeur: ‘k Heb je nog eens laten roepen, omdat 't zóó niet langer gaat. Wat heb jij tegen Nachtegaal?’

‘N i k s ,’ zei de kleine bassist, de lippen om het tabakspijpje persend.

‘Zoo. Nou maar 'r mot 'n end an komme. Ik heb je al is eens gewaarschuwd en daar schijn je niet veel om te malen. Gister-avond heb je weer malle gezichten staan trekken....’

‘Dat kàn wel.’

‘Dat kan wel? Als 't je hier niet aanstaat, dan weet je 't gat van de deur.’

De bassist bezog nijdig zijn pijpje en tusschen kwaadaardige dampertjes door klaagde hij zijn nood.

‘Dat heb je màkkelijk zeggen.... 't Gat van de deur kennen we allemaal.... Maar je mot consideratie gebruiken. 't Is niet uit te houen.’

‘Wát is niet uit te houen?’

‘.... 't Is hier niet te houen met die kerel. Die maakt je gèk. Zes maanden 't zelfde moppie, zes maanden die vent z'n grimmassen an te zien, daar hou je je geduld niet bij....’

‘Dan ga je maar heen!,’ snauwde de directeur: ‘jij heb mijn zaken niet te beoordeelen. Jij heb te

spelen. Daarvoor betaal ik jou! En zolang 't publiek 'r niks tegen heeft kan ik jùllie kletspraatjes missen...'

't Is geen komiek. Zoo kan de eerste de beste 't'...

'Dat raàkt je niet! Ik betaal je en je heb te gehoorzamen. 't Wordt op zoo'n manier hier 'n janboel! 't Is je laatste waarschuwing, hoor - als je weer fratsen in 't publiek maakt, geef ik je je congé!...'

Basje bromde wat langs zijn pijp, zette z'n hoed op, liep het gangetje door naar de stemkamer. De andere muzikanten waren al bezig te stemmen. Driftig nam hij zijn bas en zwaar-dampend streek hij op en neer.

Máánden duurde de herrie. Ruim een half jaar, avond aan avond, trad in het Café-chantant, dat modern ingericht was voor dames en heeren, een zeer-geliefd komiek op. Aan wat hij zijn geliefdheid te danken had kunnen we moeilijk vermelden. De man had een behoorlijke schreeuwstem en zijn geestigheden waren van een benauwd gehalte. Ook was zijn répertoire beperkt tot vijf, zes voordrachten. Het publiek slikte zijn moppen evenwel zonder eenig verzet en er ging geen avond voorbij of Nachtegaal had succes.

Basje, van zijn jeugd af gewend in orkesten mee te werken, scheen op zijn ouden dag gevoelig te worden. Van af het eerste optreden des geliefden komieks, had hij z'n neus opgetrokken. Dat wàs geen a r t i e s t . Dat wàs geen komiek. Zoo gingen er honderd in 't dozijn. Enfijn, voor hem 'n ander. De contracten duurden hoogstens een maand. Na 'n maand was je hem kwijt. Maar nà een maand werd het contract van den geliefden komiek hernieuwd. Basje haalde z'n schouders op. Zoo een directeur had hij nog nooit bijgewoond en hij hád

wat van de wereld gezien. Je zou er wat van beleven. Op zoo'n manier dee je je zaak verlopen. 't Zou eindigen met uitfluiten. Basje vergiste zich. Het publiek floot niet. Het Hollandsch publiek fluit nooit of 't moet bar de spuigaten uitloopen en bij 'n Hollandsch komiek *kan* dat niet. Avond aan avond speelde Basje de drie nummers van den komiek. Hoe meer de menschen lachten, hoe snauwender de trek om zijn mond werd, hoe somberder hij keek. Bah, wat 'n menschen! Lachen om zülke misselijke flauwiteiten, lachen om die *k e r e l*, die elken avond dezelfde gezichten trok, precies op dát oogenblik den grooten mond van Solser nabootste en nog preciezer op dát oogenblik an z'n leege zakken draaide! D'r waren geen goeie komieken meer en 't goeie publiek was ook al lang dood. Wreed bestreek hij zijn bas om zijn woede te luchten. Goddank, nog een páár dagen en dan hoepelde de vent op! Mis. Wat nooit gebeurd was, gebeurde nu: de komiek werd voor de derde maand geëngageerd. 't Sloeg je met stomheid.

Basje begon uiterlijke teekenen van ongeduld te geven. Zulk een kwibus, zulk een komiek van den kouden grond te begeleiden was moordenaarswerk. Je vrat er jezelf bij op. Als de orkestmeester aftikte voor het ritournel des geliefden komieks, keek Basje de zaal rond, vroeg met minachtende oogen: 'Wat zeggen jüllie daàr van? Daar heb je 'm waarachtig wèer....' Het publiek reageerde niet, nam geen notitie van den kleinen bas. Hij streek woest mee en als Nachtegaal toevallig *zijn* richting uitkeek, haalde Basje zijn neus op, trok leelijke gezichten.... Niemand lette het op. Het was een goedkoop plezier. De komiek had succes en woedend zei Basje: ... 'Stommelingen!...' Dat kon hij doen. Het werd niet gehoord.

Maar toen Nachtegaal ook de vierde en vijfde maand geëngageerd werd, verloor Basje zijn geduld. In de stemkamer schold hij op den komiek. De andere muzikanten lachten hem uit. Of je nou die of die begeleiden moest: wat dee 't 'r toe, als je je cénten maar kreeg! Nou, dat moesten ze hém zeggen. Hij maakte d e g e l i j k onderscheid. Als-ie 't ritournel van Nachtegaal hoorde, werd-ie kwaadaardig. Weer die prulkerel! Weer dezelfde moppen van vijf maanden lang. En dat vervloekte publiek! Een avond waren ze verstandig geweest. Toen had je studenten in de zaal gehad en die hadden meegeschreeuwd en g e f l o t e n nèt zoo lang tot de kerel weg was. Hè, wat 'n plezier! Achter zijn bas had-ie gegnuifd. Hét begon. Hij had gelijk. Maar den volgenden avond was alles weer bij 't oude, zong Nachtegaal, applaudisseerde de zaal, streek Basje....

Eindelijk werd het hem te machtig. Eens bij een rustpunt op het tooneel en een zacht spelen der violen, geeuwde hij hardop.... hoho!.... Er keken een paar menschen in de voorste rijen naar Basje - en die lachten. Nachtegaal beklaagde zich bij den directeur.

Basje werd berispt. Basje geeuwde niet meer, maar elken avond had hij nu iets ànders. Dán vroeg hij hardop: 'Mooi hè? Mooi hè?' - dàn gromde hij zóó dat de menschen dichtbij het verstaan konden: 'Daar lachen ze om, die ongelukken!' Het ritournel maakte hem korzelig, zenuwachtig. Over de honderd vijftig maal te moeten hooren over de kieswet, over de vrije vrouwen, over Atjeh, over de nieuwe Beurs, over margarine - daar raakte je ondersteboven van! Bah! Bah! En opnieuw trok hij malle gezichten, bromde, haalde de schouders op....

* * *

Het was dien avond erg vol. 'n Excentrieke snelteekenaar had de menschen doen lachen - er was een Duitse-Salon-humorist opgetreden, een troepje parterre-acrobaten en hand-equilibristen, een Engelsche juffrouw 'song and dance' - èn - de orkestmeester tikte af.

Hèt ritournel, hèt vervelende lammenadige ritournel.

Stroef keek Basje naar den grond. Het versche standje van den directeur zat 'm dwars. Het gat van de deur! Het gat van de deur! Daar kon je mákkelijk mee dreigen as je wist dat 'r 'n vrouw en kinderen in 't spel waren. Tideriderideriderombombom! O! O! En daar had je 'm weèr. Als-ie naar den voorgrond kwam, kon je 'm zien! Nou hóorde je alleen z'n dikke stem. Altijd had-ie 'n aardappel in zin keel. Misselijke vent.

Hoe brak 'r niet eens 'n plank, dat-ie wegzakte! Hoor: nou loopt-ie weer af... Atjeh.... de vrije vrouwen.... de Beurs.... Nóú mot-ie lachen - Precies nou lacht-ie ook! Werden ze 'm dan nooit beu? Hadden ze nóg niet genoeg van 'm? Je zou zoo over de balustrade van 't orkest willen schreeuwen dat 't niet uit te houden was, niet ùit té hou-en!

Basje zaagde woest de deunen van het orkest mee. Z'n onderlip stond grimmig vooruit, z'n oogen glinsterden onder de harige brauwen. Telkens keekie naar het publiek, naar de lachende gezichten, naar de lichamen bōven die in aandacht over de balustrade hingen. God gaf dat 'r een begon te fluiten! Als-ie geld had gehad, had-ie al lang fluiters besteld. Kijk ze nou lachen om die moppen die elken avond hetzelfde bleven! Kijk ze klappen nou de eerste voordracht klaar was! Kwaadaardig bestreek hij de bas. De orkestmeester keek om. Hij was er uit. 't Kwam 'r wat op an. Die kerel kon toch geen maat houden. Soms zong-die wel drie tonen te laag!

Voor zoo'n stem most-je je kostelijke bas mishandelen. 'n Harmonica was nòg te goed voor 'm, voor die stumper, voor die ongelukkige komiek, die je avonden verpestte, die je de tering op je lijf joeg, die je...

Plotseling lei hij z'n strijkstok neer. Hij v e r d r a a i d e 't. Voor de tweehonderdste maal dezelfde flauwiteit, voor de tweehonderdste maal de Italiaansche liefdesverklaring... 'In 't schoon Italo... groeit macaronio...' voor de tweehonderdste maal die dikke stem, die moppen van 't jaar nul! Dank je! Dan maar geen brood! Liever hongerlijen dan nòg langer je zenuwen op te vreten!

De kapelmeester tikte nijdig. De bas was zeker dronken. Jawel, tik jij maar! Je kan 't best met de anderen af! Zoo 'n mispunt heeft geen b a s noodig! Kijk 'm aardig doen! Sjongen wat slooft-ie zich uit! Tik maar! Ik verdraai 't! Geen streek doe 'k meer voor diè kere! Rechtschapen komieken wil 'k begeleiden. Maar d à t is geen r e c h t s c h a p e n komiek! Die heet Nachtegaal! Kip most-ie heeten of kraai! Tik maar! Ik heb maling an jullie allemaal, an jou èn an j ó u en an 't heele publiek. Kijk ze kijken, de muzikanten! Dat noemt zich artist. Stel je voor, dat wil a r t i s t zijn en over de tweehonderdmaal die vent begeleiden! Lekker! Al barsten jullie van nijd - ik speel niet meer!

* * *

Basje werd in de pauze ontslagen. De directeur bibberde van kwaadheid.

'Kan me niks schelen,' gromde Basje, rookwolken blazend in de stemkamer; '*ik* speel niet voor iedereen, *ik* ben geen pias. Dan maar droog brood. 'n Artist zonder k à r à k t e r is geen artist!'

Zoo ging hij den winter in.

Charmante dokter.

Het gesprek had over koetjes en kalfjes geloopt, kwam eindelijk neer op dokters. De een vertelde dit, de ander dat. Onze vriend Pieter die een poos gezwegen had, scheen bijzonder in doktersaangelegenheden belang te stellen. Plots nam hij het woord en vertelde genoeglijk langs zijn neus weg....

"t Is ruim drie jaar geleden. Mijn vrouw en ik woonden in een negerij. Wat zeg ik? 't Wàs nòg geen negerij. Aan 'n negerij verbindt je allicht iets menselijks, iets van een kwart of een tiende beschaving. Onze negerij, echter, was minder dan niets. 's Zomers zag je er stadsmenschen, 's winters moest je elk ons tabak, elk doosje lucifers door den vrachtrijder uit de 'stad' doen medebrengen. Ik was daar voor zaken, hield het oog op een in aanbouw zijnde suikerfabriek, die mogelijk thans wat vertier in 't gat brengt.

We woonden in een huis half keet, half boerenwoning. Als je een spijker in een balk sloeg, zag je de steenen bewegen; als 't stormde - en dat deed het vrij dikwijls: de negerij stond in de hei - klapperde het behang, meende je in de kajuit van een zwabberende visscherspink te zijn.

Jullie begrijpt: we verveelden ons stierlijk, 't meest nog mijn vrouw. Ik was elken dag uren afwezig. Dan was zij aan haar lot overgelaten met een boerenmeid. Op den duur hou je dat niet uit. We probeerden een praatje te maken met den bakker - specialiteit in meel en krijt - doch dezelve werd uitsluitend mensch als men hem over cadetjes, roggemik en mest (hij hield er twee koeien op na) sprak. Evenzoo trachtten wij relaties aan te knopen met den kruidenier. De relatie duurde een dag. Hij deed te weinig petroleum in de kan, zag halve ponden voor heele aan. Kortom, werd te familiaar. Mijn vrouw beminde hem niet. Toen waren wij u i t g e p r a a t . Er was wel een kerk, maar de dominee woonde in de 'stad', kwam alleen 's Zondags den dienst waarnemen. De boeren beschouwden ons als indringers, liepen met vijandige gezichten voorbij onze ramen en nà donker hadden de boerenkinderen er veel plezier in beldeurtje te spelen en minder-smakelijke dingen tegen de deur te werpen.

Jullie zult snappen dat het leventje in die negerij allerbeminnelijkst was. Marie, mijn vrouw, klaagde steen en been, ik klaagde been en steen (flauwe mop - die krijg je *toe!*) - maar de záken! Wij dienden het in gelatenheid te dragen.

Toen - tot onze vreugde werd mijn vrouw een weinig onwel. Tot onze vreugde. De ongesteldheid had een onbeteekenend karakter: hoofdpijn, lusteloosheid. Anders niet. In ons prachtig Amsterdam neem je van zulke bobo's geen notitie. In de negerij was je blij den 'dokter' uit de 'stad' te kùnnen laten komen. De vrachtrijder bestelde hem. Hij kwam. Gebeurtenis in ons leven!

Ik zal je een kleine beschrijving van den waardigen man geven. Hij was een heer in optima for-

ma, gesoigneerd - twee hoofden grooter dan ik. Hij droeg zeer moderne bakkebaardjes en 's winters een pels. Hij bezat een eigen sjees, aangename vormen en een eigen huis. Zijn koetsier had *l i v e r e i* aan. Je voelde je mondain en plezierig als het chic spannetje voor je deur stilhield. Er ging een luchtje van *aisance* en plattelandsche aristocratie van uit. Hij was a p o t h e k e r en *M e d i c i n a e D o c t o r* tegelijk - oude wet. Wat hij voorschreef maakte hij zèlf klaar en je kreeg a m b i t i e om in te nemen zóo net en modern waren zijn pillenfleschjes. Hij was lid of voorzitter of secretaris van een liberale kiesvereniging, geheel op de hoogte van liberaleunie-politiek, w o e s t tegenstander van clericalisme, tegelijk zeer vooruitstrevend en voorstander van de gevallen kieswet-Tak. Hij was op de hoogte van literatuur, had Couperus gelezen en Alexandre Dumas père. Hij praktizeerde bij freule... en werd op bruiloften van stadsnotabelen gevraagd. Hij causeerde alleraangenaamst, wist de nieuwste berichten uit *Het Nieuws* en interesseerde zich bijzonder voor honden. De gevaarlijkste operaties - als het wegsnijden van stukken rib en het zetten van gebroken beenen, dee hij met eene beschaafde sierlijkheid, dat je er warm van werd. Arme menschen bediende hij niet. Aan zieke b o e r e n had hij een broertje dood - als ze niet betaalden. En terecht. Een dokter moet l e v e n , kan met liefdadigheid zijn kosten niet dekken. Hij geleet in niets op een 'brooddokter'. In z'n sjees - de livreiknecht naast 'm met roerloos gekruiste armen - had-ie 't voorkomen van een g r a n d s e i g n e u r en in je huiskamer was-ie zóó charmant dat je uren (of halve uren) bleef praten over politiek, over literatuur (Couperus en het *Nieuws*), over negerij-gebeurtenissen, over kunst (theater-

voorstellingen van reizende gezelschappen in de 'stad').

'Hè, wat 'n gezellige prater,' zei mijn vrouw: "k Wou dat-ie elken dag over den vloer kwam.'

'Liever niet, meende ik eenigszins vermoeid van zóóveel politiek, literatuur, gebeurtenissen, kunst-in-eens. Je kunt die dingen alleen met mate verdragen.

De charmante dokter had z'n eerste keurig pillenfleschje voorgeschreven. 's Avonds bracht de vrachtrijder 't mee. Staalpilletjes. Heel gewone staalpilletjes - maar in 'n fleschje om te zoenen. Na een paar dagen was m'n vrouw heelemaal beter. Deeën 't de pillen? Mogelijk. Ik denk dat ze wat meer gewandeld had. Er ging een week voorbij - en wat plezierig! - daar hád je de sjees weer. Wij gezellig aan 't redeneeren over politiek (liberale unie - Kieswet-Van Houten enz.), literatuur, gebeurtenissen, kunst (teekeningen van Braakensiek in *De Groene*) en opnieuw kreeg mijn vrouw een fleschje staalpillen.

Charmante kerel! Over witte port, paté-de-foiegras, sigaren, over alles en nog wat liep 't gesprek. En dan zát je weer in je negerij, moederziel alleen. zonder politiek, zonder literatuur, zonder kunst....

Mijn vrouw geheel beter - met weer róód tandvleesch en weer róóde oog-binnenranden slikte evenwel de pillen uit zuinigheid. 't Is zonde ze weg te gooien niet waar? En na het derde bezoek hielden de geneesmiddelen en het verkeer met de stads-gezelligheid op.

Wij kniesden eenige weken tot er iets héél gelukkigs in de negerij voorviel. De dochter van den bakker werd vrij ernstig ziek. En meermalen zagen wij nu de sjees door 't gehucht draven. Doch wat het heerlijkst was, bij tijden wipte de charmante bij ons aan:

'Dag mevrouw! Dag meneer! Koud weertje niewaar? Ja de dochter van Lopteen is lang niet beter. Leelijk geval'....

'Drink u een kop koffie mee, dokter?' vroeg dan mijn vrouw allerinnemendst.

'Heel graag mevrouwtje - heel graag.... Nee geen melk asjeblijft.... Ik heb thuis een koffietje - superb!... Die krijg ik van een vriend in Amsterdam - direct geïmporteerd.... Gisteravond hadden wij een engagementsfeestje bij....'

En we hoorden weder een reeks belangrijke gebeurtenissen, babbelden over ditjes, datjes - tot-ie opstapte.

Zoo geschiedde het weken aaneen. Wij begonnen hem eenigermate als huisvriend te beschouwen, waren zeer dankbaar éens in de week ons leven wakker te houden. Uit z'n apotheek stuurde hij e i g e n u i t g e d a c h t tandpoeder - ik gaf hem een boek ten geschenke en wij hadden het vóórtdurend over wat er in Holland gebeurt.... politiek.... literatuur.... gebeurtenissen.... kunst....

Toen - helaas, vrienden - genas de dochter van den bakker.... Helaas!... Wij zagen den charmante niet meer, behalve nog éens op een schoone soirée van een Rederijkerskamer in de 'stad'.

Maanden waren voorbijgegaan. Mijn werk was gereed. We vertrokken naar de stad.

Op een dag bracht de post een briefje - een nota van den charmante - en een advies dat hij disponeeren zou.

Zes en twintig gulden, vijf en vijftig cents voor visites, staalpillen, tandpoeder enz.

Ik vond vier, vijf gulden voor een visite een beetje bar, was zoo vrijpostig de postquintantie te weigeren.

Toen kreeg ik een g e d e t a i l l e e r d e nota...

pèr.... pèr... je raadt het nooit pér deurwaarder. En eerst dáárin las ik tot mijn gemoedelijke verbazing dat ik elf, zegge *elf* visites had ontvangen.

De charmante had *elk* kopje koffie dat hij bij *ons* gedronken had berekend, had *zijn* aanwippertjes (als hij van de bakkersdochter kwam) zorgvuldig genoteerd, had de politiek, de literatuur, de gebeurtenissen, de witteport-gesprekken, de sigaren-beschouwingen, de kunst in rekening gebracht.

Sedert dien, mijne vrienden, durf ik geen dokter goeien-avond of goeien-middag zeggen. En op het platteland neem ik er nóóit meer een of ik moet op s t e r v e n liggen'...

De verteller zweeg en pe i n s d e .

Verbeterde methode.

Nadat hij twee vólle dagen geen woord met haar gesproken had, werd het een weinig te bar. Je kon niet weten. Misschien was-ie malle dingen van plan. Zóó koppig had-ie zich nog nooit getoond. Ze moest 'r 'n eind an maken.

Bij het ontbijt, op den derden dag, zat-ie wéér met een plechtig gezicht, at, dronk thee, las z'n krant. Ze werd er bang van. Ze was bepaald te ver gegaan.

'Kobus....'

Geen antwoord.

'Kobus....'

Bepaald-somber keek-ie over den rand van de krant.

'Wat mot je?'

'Laat 't maar uit zijn, hé?'

In geen tijden had ze hem zoo extra-vrindelijk toegelachen. Maar hij, stevig in zijn rol, gaf in niks toe:

'Uit zijn? Nee. Nee-nee. Dank je.'

'Goed dan! Niet uit,' zei ze in den ouwen snijdigvinnigen toon.

Ze kauwden een poos tegenover elkaar - hij groote, zij kleine happen.

Toen begon ze opnieuw. Nog nooit was ze van zulk eene toeschietelijkheid geweest.

'... Me dunkt 't is wèlletjes, Kobus.'

‘Ja, dat dunkt mij ook.’

‘Want we houen toch veel van mekaar.’

‘Nee mevrouw. 't Is finaal uit. Ik laat me scheiden.’

‘Och kom, laat je uitlachen!’

‘t Was niet de eerste keer. Wàs 't de eerste keer, dan zou ik zeggen, ze heeft 't in drift gedaan. Maar je maakt 'r 'n gewoonte van. En dat hangt me de keel uit.’

‘Goed. Je heb gelijk. 't Komt niet te pas dat ik me handen uitsteek....’

‘Noem je dat je handen uitsteken? Zeg maar r a n s e l e n , mevrouw!’

‘Zóó erg was 't niet. 'k Heb je een klap gegeven...’

‘Een? Wel driè, vièr! En dat duld ik niet langer. Ik kan je niet terugslaan, want ik ben sterker dan jij. 'k Zou 't voor me vrienden niet durven weten - 'k Zou me dood schamen als ze hoorden dat ik, *ik* door m'n vrouw geslagen word!’

‘Hè, wat overdrijf je! Noem jij dat sláán?’

‘Ja mevrouw, sláán! En 't bewijst dat je geen respect voor me heb, dat 't tijd wordt dat we van mekaar gaan....’

‘En wie z'n schuld is 't?’ huilde zij: ‘wie is de oorzaak? Als je niet zoo lang bij je vrienden in 't koffiehuis bleef plakken - zou je 's avonds vroeger thuis komen - zou 'r nóóit ruzie zijn! Ben je niet angeschoten geweest? Moet 'k àlles verdragen?’

‘Allemaal geen reden voor je om je man te m i s h a n d e l e n ! - En als je 't weten wil, 'k ben bij 'n advocaat geweest....’

‘Bij 'n advocaat?’, schrikte zij.

Er kwam een tragische stilte. Dàt dee de deur dicht.

‘En als ik je nu beloof...’

‘Ik geloof je beloften niet meer... Viermaal heb je 't zelfde beloofd, vijfmaal heb je vergeten dat ik je man ben...’

'Ik wil 'r 'n eed op doen, Kobus!... Ik wil je zweren dat 't niet meer gebeuren zal, áls je wat vroeger thuis komt....'

'Geen als, mevrouw! Ik scheid!

Hij profiteerde van de gelegenheid. 't Was t  zeldzaam dat hij d u r f d e . Doch verschrikt door zijn geweldige houding stond zij op, viel hem om den hals.

'O, lieve Ko - ik zweer je dat ik je nooit, nooit meer zal anraken! Ik ben zoo zenuwachtig als 'k 't doe! 't Is niet om je pijn te doen! Ik kan me niet inhouden. Toe, je weet wel dat ik van je hou. Ik beloof 't je plechtig!'

'Zul je n o it meer je hand tegen me opheffen?'

'Nooit! Nooit!'

'Onder geen omstandigheden?'

'Liever verdrink ik me!'

Zoo sloten ze vrede.

* * *

Maar de avond.

Hij was uitgegaan. Om elf uur zou hij thuis komen. Ze had haar krantje gelezen, haar tukje gedaan. Gezellig als je je man wacht. Tegen negen liep ze uit, kocht een busje sardines, een half pond beste natuurboter, boter die  nkel room leek. Daar hield-ie van. Neuri nd dekte ze de tafel. In geen weken hadden ze samen gesoupeerd. Nou nog 'n fleschje bier en dan was 't 'r.

Toen tukte ze nog eens in. Ze werd al wat ouwer. Het haar begon aan de slapen te grijzen, de trekken waren scherper geworden. Dikke zes jaar getrouwd en over de dertig toen ze naar het stadhuis reed. Hij was precies twee jaar jonger.... Met de ellebogen geleund op de tafel sliep ze, soms wakker

schrikkend, naar de klok kijkend. Kwart voor elf. Nou was-ie op komst. Op 'n paar minuten keek ze niet. En weer dutte ze in. Het was stil in de kamer, stil buiten. De koffie pruttelde op 't stel, 't gaslicht bromde zachtjes.

Ze droomde van 'n trap waar ze op stond - toen glee ze van de leuning - en bons! - hè wat 'n schrik - wat je toch gek dromen kon..... half twaalf.

Vinnig liep ze naar het raam. Geen kip in de straat. 't Regende. Dampjes wolkten om de lantaarns.

Half twaalf!... Mooi zoo - Tjassus wat 'n man - weer 'n half uur over z'n tijd. - Hou daar je geduld bij. - Hoeveel maal had-ie niet beloofd dat-ie direct van kantoor thuis zou komen?... Tjassus... En denkend aan de reeks ellendige avondjes wond ze zich op. - 't Wàs geen leven. - 'n Man die buitenshuis z'n plezier zocht. - 'n Man die thuis kwam om z'n natje en droogje te halen. - 'n Man... O, wat 'n man!

Een half uur wachtte ze, telkens de ruit schoonvegend, elken stap beluisterend in de stille straat.

Toen ging ze weer zitten - viel huilend in slaap.

Om een uur sloop hij op z'n kousen de trap op.

Zeker was ze naar bed. Heel, heel-voorzichtig opende hij de deur, zag haar zitten. Ze hoorde hem niet. Drommels, dàt zou me 'n standje geven. Aarzelend keek hij rond, sloot de deur, begon zich te ontkleeden.

Het ging met moeite. Hij had te veel grocjes gedronken. Die zaten 'm in 't hoofd. Maar 't lukte hem toch in de bedstee te stappen zónder dat zij wakker werd. Knap! Nou most ze maar ràden hóé laat-ie thuis was gekomen.

Na een poosje wekte haar zijn gesnurk. Verwonderd keek ze op, zag z'n hoofd op 't kussen - toen de klok - half twee.

En de oude woede van verwaarloosde vrouw kwam in haar boven.

‘Kobus! Hé!’

Hij sliep.

‘Kobus! Hoor je niet?’

Slaapdronken draaide hij zich om.

‘Waarom ben je zoo laat thuisgekomen?’

‘Laat me met rust,’ zei hij slaperig.

‘Je ligt pas! 'k Heb je wel gehoord!’

‘Niewaar! 'k Leg al 'n páár uur.’

Zij, woedend, stond met gebalde vuisten voor het bed maar denkend aan den eed hield ze zich in, - Ze had 'm graag 't onschuldig pak slaag gegeven, dat hij, lobbes, zich door haar kleine handen l i e t geven.

Maar de eed, de eed. In haar woede liep ze om de tafel. Lodderig lachend keek hij haar na. Toen nam zij om zich te luchten het botervlootje op, smeed 't naar z'n hoofd. Hij schoot onder de dekens - zij, driftig, liep de kamer uit, kroop in het andere bed, waar ze huilend lag na te denken over zooveel leed....

* * *

's Morgens werd hij op een rare manier wakker. Het vlootje was gevallen achter-in de bedstee; de boter, er uit gegleden door de warmte, lag gesmolten en vettig op het kussen. Z'n gezicht glom alsof het geölied was.

‘E r i s i e t s g e b e u r d ,’ peinsde hij, zich niet meer herinnerend,

Suf zat hij op in bed. Zij norsch, kwam binnen, zag hem met het beboterde hoofd, beet zich op de lippen, schaterde het uit.

Zoo iets zag je maar eens in je leven. En plotseling w i s t hij.

‘Dat’s me wat moois,’ gromde hij ‘t bed bekijkend.

‘Je straf! De straf die je toekomt,’ verweet ze. ‘k Had je liever met ‘n bord moeten werpen dan met me kostelijke natuurboter.’

‘Nàtùùrbòter,’ herhaalde hij: ‘dat’s in elk geval ‘n betere methode. Trui. Daar heb ik niets tegen in te brengen. Maar als je er ‘n r e g e l van gaat maken om met botervlootjes te smijten - doe er dan liever margarine in. ‘t Is zonde.’

* * *

Later is hij een zeer oppassend man geworden.

Per telefoon.

Burksen was naar de veemarkt geweest, kwam eerst tegen den namiddag thuis. In den ruimen slagerswinkel waren de knechts bezig beenderen af te krabben. Jan hakte naarstig gehakt. Ze grinnikten toen de baas zijn jas uittrok en den hangriem om den dikken buik gespte.

‘Niks geweest?’ vroeg Burksen.

‘Nou òf,’ antwoordde Jan, geheimzinnig de lippen plettend.

‘Wat dan? Wat dan?’ zei Burksen ongeduldig.

‘De ooievaar!’ schaterde Jan en de andere knechts stonden te schudden van pret.

‘De ooievaar? - De ooievaar? Wat klets je toch!’ viel de patroon ongeduldig uit.

De deur van de winkelkamer werd geopend en zijn vrouw wenkte verlegen. Nijdig stapte Burksen naar achter.

‘‘t Is me wat móóis,’ zei zijn vrouw bezorgd en ze sloot de deur.

‘Praat toch niet met hálve woorden!’ snauwde hij.

‘Antje heeft 'n kind gekregen’...

‘Antje?’ herhaalde hij zoo verbluft, dat de vrouw te lachen begon.

‘Antje!’...

‘Antje?’...

Hij moest er bij gaan zitten. Dàt was onmogelijk. Hij had zelf twaalf kinderen. Nee, dan moesten ze 't toch wel gemèrkt hebben. En Antje! Antje de dienstmeid die zoo doofatsoenlijk was.

‘Waar is ze?’ vroeg de dikke slager, meer verbaasd dan kwaad.

‘Boven.’

‘Op d'r kamer?’

‘Ja.’

‘Zóó,’ zei hij grimmig: - ‘en is 't kind gezond.’

‘Ik heb de dokter laten halen. - 't Is 'n jongen.’

‘Zóó,’ zei hij eindelijk kwaadaardig.

Want zulk 'n schandaal in je huis was niet plezierig. Een beklante winkel en aan alle zijden bureu.

Hij moest er 't zijne van hebben, liep op z'n kousen naar boven om de meid uit te hooren en wee den knecht die er schuld aan had!

* * *

Na een poos kwam hij beneden, op zijn manier aangedaan, snoot druk z'n neus liep de kamer op en neer.

‘Heeft ze je àlles verteld?’ vroeg de vrouw.

‘Ja,’ gromde hij.

‘En?’

‘En! En!’ zei hij bot: ‘en - en - je kunt nog wel hónderdmaal én vragen - De ouwe historie!... Verleid... De arme meid!... Zoo'n goeie meid! Ze legt me te snikken dat je hart breekt. - En wat 'n engel van 'n jongen, hè? - Heb je 'm gezien! Kolossaal! Nòu al haar! - Is de logeerkamer in orde?’

‘Ja. - Wou je?’...

'Natuurlijk. Hou je mond! Ik laat 'r niet in die dakkamer. Wil jij daar leggen in die omstandigheden'...

'Maar Dolf'...

'Hou je mond!... En geef 'r versterkende middelen. - Kook wat bouillon'...

'Wel heb ik ooit!'

'Jawel - schiet maar op!'

'En wie is de vader?' vroeg zij nieuwsgierig.

'De vader!' barstte hij los: 'de vader! Wacht is even!'

Woedend vloog hij op de telefoon toe, draaide geweldig aan de kruk.

'Juffrouw!... Kom nou juffrouw!...'

Er kwam geen antwoord. 't Hapert wel eens.

Eindelijk Tingelingeling.

'Aansluiten met Koning!'

'Maar Dolf - wat ga je doen?' vroeg de vrouw angstig.

'Dat zal je hooren,' zei hij geweldig.

Het schelletje ging over. Het gesprek begon.

'Spreek ik met Koning?'

'Ja. Met wie spreek ik?'

'Met Burksen. Is meneer Buis op kantoor?'

'De boekhouder?'

'Ja. Die wou ik is even wat zeggen'...

'k Zal 'm roepen'...

Rang. De haak aan den toestel.

'Maar Dolf... wat dóe je toch,' herhaalde de slagersvrouw...

'Stil... hou je mond!... Maak liever bouillon klaar!... Hallo! Hallo!... Is daar iemand?'

Daar had je 'm! Nou kon-ie eerst goed van leer trekken!

'Spreek ik met Buis?'

'Ja - ik ben Buis'...

'Meneer - je ben 'n ploert!'....
 'Kan u niet verstaan'...
 'Je ben 'n schobbejak!'
 'Wat zeg u?'...
 'Ik zeg dat je een schobbejak ben!'
 'Ik versta u niet. U praat te hard. Met wie spreek ik?'
 Burksen snoof geweldig, trachtte zachter te spreken.
 'Met wie je spreekt? Met Burksen!'
 'Wat blijft u?'
 '... Ik blief niks. Je ben 'n ploert!'...
 '... Meneer,' zei de verre stem, 'u is onbeschaamd. Ik ken u niet'...
 'Je zal me wel leeren kennen!' schreeuwde Burksen.
 Er werd afgescheld.
 Driftig draaide Burksen eenige malen aan de kruk.
 'Hallo! Hallo!'...
 'Ik zeg dat u 'n schobbejak is'...
 'Meneer ben je gezond of gek of ben je verkeerd aangesloten?'
 'Nee om de drommel niet! Ik ben de slager waar Antje bij dient'...
 'Antje'... echoode de verre stem, zachtvibreerend.
 'Ja, Antje meneer! Antje! Je ben vader geworden, mènèer!'...
 'Ach kom wat 'n gekheid'...
 'Gekheid! Gekheid!' raasde Burksen: 'schaam je oogen uit je kop, meneer!... 'n Eerbaar meisje waarmee jij verkeert en dat je zoo pardoos in de steek laat!'
 'Nou ja - ik kom er wel is over praten,' zei zachtjes de stem.
 'Nee, niks praten meneer! Je trouwt haar, versta je. Ik heb bouillon laten koken en ze leit op m'n logeerkamer. Hallo! Geef je geen antwoord?'...

'Meneer u is niet wel bij uw hoofd,' sprak de verre stem: 'ik weet 'r niks van'...

'Zoo gluipert!' brulde de slager, maar dan weer zachter: 'weet jij 'r niks van? Dat's ook niet noodig! Als ik 't maar weet! En ik weet 't. Ik heb je verliefde briefjes gelezen. Denk je dat 'k 'n meid, die al zeven jaar bij me dient en altijd even fatsoenlijk is geweest, net zoo an d'r lot overlaat as jij? Om vijf uur kom je bij me, versta je? En dan zullen we over 't trouwen spreken'...

'Ik denk 'r niet an,' zei flauw, maar angstig de stem - de verre stem.

'Zoo,' zei de slager: 'wel dat zullen we eens zien. Als je om vijf uur niet precies bij me ben, kom ik je om kwart over vijven van je kantoor halen met al mijn knechts. Ik heb er drie hoor!'...

'Maar meneer - luister u nou eens'....

'Ik heb niks te luisteren. Zoo waar ik 't leven heb - ik kom met mijn knechts'...

'Maar meneer Burkens'...

'Niks te maren!... En ben je weg - dan schel ik je morgen elke minuut op, net zoo lang tot meneer Koning je an den dijk zet. Denk jij mènèer dat 't zoo maar gaat? Denk jij dat? Nee hoor! Je komt niet van me af!'...

'... Nou dan zal ik komen,' klonk de benauwde stem.

'Da's maar goed ook!'...

Rang. Afgescheld.

Maar het volgend oogenblik rukte de slager weer aan de kruk van den toestel.

'Hallo! Hallo!'...

'Ben je daar nog Buis?'

'Ja - ik ben 'r nog. Maar 'k heb nou geen tijd meer. Ik beloof toch te komen!'...

'En kan jij niet naar je vrouw en je kind informeeren?'...

'Ja - dat kon 'k wel'...

'Je heb 'n jongen'...

'Zoo meneer.'....

'Hij heeft al haar'...

'Zoo meneer'...

'En 't is best afgelopen'....

'Zoo meneer'.....

Rang. Afgescheld.

'Netjes,' zuchtte de slager; 'dat heb 'k nou eens lekker opgeknapt! D'r mosten óveral telefoons zijn!'....

Toen, blazend, transpireerend, ging hij met Jan naar boven en bracht Antje naar de logeerkamer.

'n Meneer kon je niet onder de dakpannen ontvangen.

Dingen die gebeuren.

Het was op een regenachtigen voormiddag dat ik buiten wandelde, een oude pet op 't hoofd, een doek om den hals. Het regende stevig. De weiden lagen eindeloos-triestig. De koebeesten waren gestald. In de uitgebaggerde slooten - versch van den 'schouw' - kwekkerden eenden. In de verte over den spoordijk stoomde met kuchend gerucht een rustig kruipende trein.

Stappende in tegen den wind ging ik voort.

Er liep een man over den weg. Hij duwde een wagen, waaronder een groote, hijgende hond.

Ik lette op hem - hoe - wáarom, weet ik niet - doet er niet toe.

Zijn vierkante schoenen traptten in de plassen dat het slijk vinnig wegspeerde. Schuingebogen duwde hij den wagen, aanzettend den hond, die bij tijden uitgledde in de modderbulten van den weg.

De man was oud, leek oud van achter. Diep klemde de hoed om het grijzend hoofd, de baardslieren waaiden tot aan de schouders. Hij droeg een oude jas, doorweekt, een broek met afgetrapte pijpen. De franje sleepte na in de modder.

Zulke menschen zie je dááglíjks. Ze zijn nauwelíjks 't beschrijven waard. Ik beschrijf ook niet, voel niet

den geringsten lust jullie de impressie op te dringen van een ouden gebogen man achter een wagen op den Diemerweg.

Zoowaar het laatste had ik bijna vergeten: we liepen op den Diemerweg.

Zijn wagen nog. Er lag een zeil over.

Onder het zeil, telkens opgewipt door den wind, lagen vaatjes, rommel en een sinaasappelkist.

‘Een koopman die de boerderijen afloopt,’ meende ik, hield gelijken tred met hem.

Er was niemand anders op den weg. Ook op de boerenerven zag je geen sterveling.

Na een poos keerde hij zich om. Ik zag hem in het gelaat, verweerd, doorrimpeld. Een roode zakdoek hing om den hals. Straaltjes zwartig nat riggelden van onder de pet over z'n voorhoofd en slapen.

‘Weet u ook precies hoe laat 't is?’ vroeg hij.

Ik taxeerde het uur.

‘Kwart voor tien.’

‘Dank u.’

Hij draaide zich af - ik zag opnieuw den gebogen rug, de grijze haren, de afgetrapte modderige broek.

Achter ons klonk het raatlen van wielen, 't geklepper van paardenhoeven.

Een begrafenisstoet reed naar Muiderberg - eerst de gesloten koets met het lijk, toen vier volgkoetsen. Het slijk scheerde weg door de wielen, bespette ons beiden.

‘Mooi zoo,’ zei ik.

‘Toe maar,’ zei hij.

En naast elkander loopend praatten wij over 't weer.

‘Beestig,’ zei hij.

‘Nou!’ zei ik.

‘n Heele vracht voor je hond’ - ik weer, op den handwagen wijzend.

'Hij het wel is zwaarder vrachies getrokken,' antwoordde hij: 'as me wagen half leeg is, zit ik 'r zelf op. 't Is 'n taaie - sterk as 'n paard....'

De hond trok stevig - de man hield alleen maar z'n hand op den duwboom.

Een heftige rukwind joeg ons den regen in 't gezicht - 't hoofd buigend zwegen we.

'Rij je naar Diemen' informeerde ik.

'Nee. Zóó ver mot 'k niet wezen'...

Hij stuurde den wagen den zijweg in langs de Nieuwe Begraafplaats.

Ik liep mee. 'k Kon wel de Weesperzij om naar huis teruggaan. De wind stond hier minder scherp.

'Nee' - begon hij weer? 'ik mot niet naar Diemen. 'k Hoor in Amsterdam thuis'...

'O zoo' ...

'k Heb 'n karrewei op de begraafplaats' ...

'Zoo,' zei ik - half-luistrend.

'Me jongste is gestorven' ...

'Zòò,' herhaalde ik, aandachtiger.

'Ja - ja,' knikte hij, pruimsap spuwend over den rand van den wagen: "k Heb 'r acht'...

'Acht kinderen?' ...

'Acht - Gister negen.'

'Da's 'n bóel,' zei ik hem aanziend - met groot meegevoel.

'Ja - ja,' zei hij weer.

Er was niets sentimenteels tusschen ons. Ik houd niet van Jan-van-Beers-achtige sentimenten. Die benauwdharde dingen slaan me alleen met een vijandig ònmachtsgevoel. Ik denk bij zulke gelegenheden

Maar daarover praat ik hier niet. Nutteloos.

We liepen weer even zwijgend.

Hij zette den hond aan, spuwde.

'Ik ben nièt in 'n bos,' zei hij op eens weer.

'Niet in een bos?' - ik begreep z'n bedoeling niet.

'Nee - niet in 'n bos. Ik doe 't maar zelf...'

'Zoo,' zei ik voor de zooveelste maal. Wat zeg je anders als je iemand niet snapt en niet vermoeiend wil vragen.

'Ja,' vervolgde hij: 'ik haal zelf 't brief-ie. Dat 's makkelijk en kost niks' ...

'O' ... - Waar had-ie 't over?

'... 'k Heb 't al driemaal gedaan. Bij me eerste vrouw tweemaal - en bij deze is 't de eerste keer.' ...

'Wàt?' vroeg ik eindelijk.

'Wat' - zei hij verwonderd in-denzelfden-toon: ... 'wàt?... Wel dət'...

Met z'n hoofd wees hij naar z'n wagen. Het zeil klepte op en neer, zacht-smakkend. De tonnetjes kwamen te zien. Ik begreep niet, hield m'n mond.

'Ja-ja,' zuchtte hij.

Ik liep met 't hoofd in den kraag van mijn jas.

'Ze het maar twee dagen geleefd,' vertelde hij: 'àmper twee dagen.'

'Je hebt 'r àcht,' troostte ik.

'Dá's wel waar, maar toch - 't is de tweede van me tweede vrouw'...

Hij zei nóg wat. Maar gebogen in den regen lette ik niet op, dat hij den wagen op zij duwde. Hij was het hek van de begraafplaats al door toen ik omkeek.

'Mot je hier wezen?' vroeg ik.

'Dat zou 'k meenen,' zei hij.

Nóg begreep ik niet. Het was dom. Maar nooit had 'k van die dingen gehoord.

Ik zag hem den wagen dompen. De hond, blij dat-ie rusten mocht, zat bij het wiel in een plas.

Rustig knoopte de man het zeil los, nam de

sinaasappelkist onder den arm, hechtte het zeil opnieuw in de ringen van den wagen.

Ik had niets te doen, keek hem na.

Het wàs een triestig gezicht - die doornatte oude man met z'n grove schoenen en afgetrapte broekspijpen op het kiezelveld van de begraafplaats.

Er kwam een andere man op hem toe. Ik zag de twee met mekaar praten in den regen en den koopman iets zoeken in z'n zak.

Toen liepen ze beiden den weg op naar de graven.

En eerst toen begreep ik dat er een lijkje in die kist moest liggen, dat er een vader liep met een kindje onder zijn arm.

Zachtjes wandelde ik mee, niet uit nieuwsgierigheid, in vèrwòndring. Ik kon me bedriegen. Het leek zoo ruw en onmogelijk - een kar met vaatjes en rommel, een natte kar door een hond getrokken - een kinderlijkje.

In een groote stad leer je de dingen bij brokjes en beetjes. Elken dag wat nieuws. Zoo interessant. 'Greif nur hinein ins volle Menschenleben.' Elken dag stof. Nooit raak je uitgeput, nooit uitgeleerd.

Ik bedroog me niet.

Er was heusch een grafje met een withouden paaltje en een versch-geklad nummer.

De sinaasappelkist werd er in gelegd.

De man liep in den regen naar zijn wagen terug.

'Afgelooopen meneer.'

En we gingen van mekaar. Hij den Diemerweg terug - ik naar de Weesperzij

Om den hoek zag ik hem voor 't laatst.

* * *

's Middags liet ik me scheren. Ik woon in die buurt. De barbier - die geen aanspreker is -

vertelde zoo van de drukte tegenwoordig met 't begraven.

‘... En 'n hóóp kinderen 's morgens, meneer - om van te grúwen. Soms zie je d'r zès in 't uur met 'n pakkie onder d'r àrm.’

‘... Onder d'r àrm?’ ...

‘... Natuurlijk - wist u dat niet?’

‘... Nee. - 't Is voor 't eerst dat 'k 't hoor.’ ...

De krans.

In de zaal klonk het oude geraas.

‘Halen!’ riep de regisseur.

Bokje keek door een gaatje van de coulīs. Z'n pruik had-ie al in de hand genomen. Het doek schokte omhoog. Weer zag-ie ze buigen. En verdraaid weer een krans voor Hein, den komiek.

Bokje kneep de pruik tot een prop. Jaren, lange jaren was-ie aan het tooneel en nog nooit had-ie 'r een gekregen. Hij dee niet mee an de komedie van zoo'n kerel om zich zelf 'n krans te kóópen. As-ie dāt had willen doen, had-ie 'r al honderd gehad. Kijk 'm nou buigen bij 't voetlicht. Hoor ze kloppen! Niet 't minste benul van k u n s t ! As ze 'r benul van hadden, zouden ze zùlk spel niet toejuichen, laat staan 'n krans geven!

Kwaadaardig smeed Bokje z'n pruik tegen den grond in de kleekamer. Vroeger was-ie kantoorklerk geweest, had 'n tijdje gerederijkerd, z'n snor laten scheren, gefigureerd - nóú was-ie a c t e u r . Zelfs de critiek begon notitie van 'm te nemen. De *Purmerender Courant* had 'm geprezen in een serieus stuk, de tooneelverslaggever van *Kennemerland* had hem lof toegebracht in een klucht. De knipsels bewaarde-die in z'n portefeuille. Maar nog

nooit een kràns. Vijf jaar acteur en geen kràns. Alleen de hoofdrollen kregen kransen, - en een hoofdrol gaven ze je natuurlijk niet. Die palmden de anderen in. Ze wouen je niet an de beurt laten komen. Ze hielden je onder met d'r jaloersche streken. Ze wisten wel dat àls je gelegenheid kreeg - je ze allemaal met 'n zet voorbij schoot. De judassen!

Bokje kleeedde zich aan. Hij was van een sombere gestemdheid.

'n Warachtig kunstenaar hechtte wel niet aan aardische ijdelheden - meer groote mannen leden tijdens hun leven - zelden werden profeten geëerd in hun eigen land - de artistieke loopbaan was er een met vele en jammerlijke hindernissen - maar zoo een klein, lief kransje, 'n kransje met linten - en bij het voetlicht buigen - en nog eens buigen - god, wat 'n geluk! Het was jè toppunt. Het was van een geraffineerdheid dat je wegsmolte bij de bedenking.

Voor zijn toiletspiegel, het bolle gelaat glimmend door 't smeltende vet, droomde hij.....

Maar ze stoorden hem in z'n kransenrêverie.

'Bokje!

Wel verduiveld - daar had je Hein, de komiek, de boffer, die telkenmale belauwerd werd.

'Ja!'

'Wil jij me een genoeg doen?'

'Wel zeker.'

Bokje glimlachte gelijk goede confraters plegen te glimlachen.

'Ga jij direct naar ons hotel?'

'Ja - dadelijk. 'k Heb slaap,' zei Bokje.

'Zeg, wees jij dan zoo vriendelijk en neem mijn krans mee. 'r Is hier niet één tooneelknecht en ik mot nog uit.'

‘Met plezier - waarom niet.’

Goede confraters bewijzen elkaar gaarne diensten. Dat bevordert de *bonne entente*.

‘Merci,’ zei Hein.

* * *

Zoodat een kwartier later Bokje hotelwaarts ging - het gezelschap speelde in een provincieplaats - met den krans over den arm. Het was lief weer, met regen op komst. Bokje bedoelde inderdaad met bekwamen spoed onder de dekens te kruipen. Om zes uur 's morgens reisde 't gezelschap naar een andere plaats. Zeven uur maffen was niet te veel. Er gebeurden evenwel dingen, er overvielen hem aandoeningen, die zijn kunstenaarsziel machtig bewogen. Hij was gepredestineerd dien nacht - zoo niet in de goot, dan toch zuur-aangeschoten te geraken.

Nauwlijks toch bevond hij zich op straat, of een passeerend dienstmeisje stond stil, keek hem na en bewonderde hardop - zulks tegen haar vrijer, wat ik bijkans zou verzuimen te releveeren -: ‘Sjongen wat 'n pracht van 'n krans,’ hetgeen dezen vrijer deed zeggen: ‘Zeker 'n komediant...’

Zelfbewust stapte Bokje voort. Die publieke waardeering dee je aangenaam aan. Bijna echter sprong z'n hart op, toen bij het licht van een lantaarn, twee heeren omkeken en de een hardop fluisterde:

‘Da's nou Louis Bouwmeester - jè groote acteur.....’

Bokje struikelde over een der linten. Dàt was machtig. Je rilde er van. Vergeleken te worden met Louis - met Lou-wie.... Plotseling keerde hij terug. Hij had behoefte een glas bier te drinken, een enkel glas en dan naar bed.

Waardig betrad hij het deftigst café. De deur

sloeg met poenig geweld en alle oogen v e s t i g d e n zich op den krans en op Bokje.

Bokje had rimpels van grootemansgedachten om den gesloten mond. Er was iets in hem van Napoleon I staande op den achtersteven van het Frankrijk-verlatend schip, de hand in den boezem, de wenkbrauwen gefronst. Hem ontbrak nauwelijks het vlokje haar op het voorhoofd. Maar met een besliste, breede deftigheid zette hij zich aan de leestafel. Achteloos hing de krans over de leuning van zijn stoel.

‘Aanneme!’ Hij zei iets heel anders, iets inliggend tusschen ‘anneemé’ en ‘ènnemè,’ iets half-Haagsch, half-Amsterdamsch, maar ‘t klonk artistiek. Iemand die zoo ‘ènemè’ kon roepen, zoo gebiedend en tegelijk zoo vertrouwelijk, iemand die tevens zoo a c h t e l o o s omging met een krans, dat m o e s t ‘n artiest zijn. De aristocratie lag er dikjes bovenop.

Eenige minuten lang had hij de aandacht van het geheele café. De ‘prolleeten’ fluisterden, bespraken hem, keken toe bij zijn eerste nippen van ‘t bier. Bokje negeeren ze. Hij l a s k r a n t e n , schraapte eenige malen luidruchtig de keel. Toen leunde hij achterover. En waarachtig, ‘n oud heertje van de leestafel sprak hem aan.

‘U heeft daar ‘n mooie krans, meneer. Heeft u meegespeeld in *De twee Weezen?*’

‘Jawel. Juist meneer.’

‘Speelt de “Koninklijke Vereeniging” vanavond ook hier?’

‘Gloof ‘k wel. Daar nemen *wij* anders geen notitie van. *Ik* had ‘r engagement kunnen krijgen, meneer, maar ‘n artiest, meneer - ‘n artiest meneer - die gaat daar in de doofpot. - Nee, meneer nog voor geen goud kunnen ze me ‘r krijgen.’

Hij werd spraakzaam, bestelde een tweede glas, begon over de critiek:

'... De critiek meneer - da's over 't algemeen *niks* - daar geef ik niet zooveel om - allemaal vrindjessysteem - en geen cent verstand van 't tooneel - niemendal. - En je mot niet gelooven, meneer, dat ik dat zeg, omdat ik reden van klagen heb! Om den drommel niet. Ik heb critieken die gelezen mogen worden, dat zal 'k je bewijzen, maar niet zóóveel geef 'k er om!....'

Bedaard nam Bokje de portefeuille uit z'n zijzak, vouwde de knipsels uit de *Purmerender Courant* en de recensie van *Kennemerland* open: - 'Wat lees je hier meneer?....: OOK DE HEER BOKJE VERVULDE ZIJN ROL MET GROOT TALENT. HEM KOMT EEN WOORD VAN LOF TOE... En wat lees je hier: DE HEER BOKJE HAD EEN PRACHTIGEN KOP GEMAAKT. - En *niks*, geen sikkepit geef 'k om die recensies, meneer. Daar heb je m'n woord op...'

Onverschillig stak Bokje die knipsels weer in z'n portefeuille - en zweeg. Na een paar minuten stond hij op, betaalde, ging heen, plechtig het algemeen gekijk verdragend. Den krans hield-ie nu in de hand, gelijk een voorzitter van een feestvieringscomité die een toespraak tot een jubilaris zal houden. Buiten bedacht hij zich even. Toen stapte hij het huis van den buurman binnen. Oók een café. Daar zat een heele ris stamgasten om de leestafel. Nieuwsgierig keken die op. Bokje stapte de heele zaal door, een paar dozijn ledige tafeltjes voorbij, zat opnieuw. En na een korte stilte riep hij aristocratischer dan zoo even: 'Enneemèèè!' - De krans lag breeduit op het marmerblad van de tafel.

'Cognacrogje!' Dat was verkeerd. Had hij het bij biertjes gelaten, dan zou het geval minder chagrijnig zijn afgeloopen. Maar hij *wou*. Ze waren nu eens plezierig uit, z'n krans en hij. Z'n krans en hij konden zooveel weelde niet verdragen. Z'n krans

en hij werden gevierd. Ze hielden geen oog van hem af. Hij hoorde ze aan de stamtafel fluisterend spreken over den krans - over zich zelf. Artistiek, kortaangebonden dronk hij het grogje, betaalde - de zaak werd eenigszins duur - nam den krans over den arm (ditmaal gelijk eene burgerjuffrouw die met haar beugelmand naar de markt gaat) en verliet het café, rustig maar statig als een mannetjespauw. Ditmaal had hij de critieken van de *Purmerender* noch van de *Kennemerland* vertoond. Per slot van rekening hadden ze aan zijn krans en aan zijn mimiek Napoleon I (slag bij Waterloo of St. Helena) genoeg.

En naar mate hij meerder grogjes dronk en zich in meerder koffiehuisen der provinciestad vertoonden, steeg zijn hooghartigheid, groeide zijn grandezza.

Van het eene café ging hij naar het andere, overal strak-kijkend, den mond trotschlijk omrimpeld, het voorhoofd geplooid als dat van een betoogend wijsgeer - den krans (ja, daar zat 't 'm in) zèèr nonchalant over den schouder, den arm of in de hand. En langzamerhand gevoelde hij zich zoo artistiekig-gelukkig, dreef zulk eene zoete weelderigheid in hem op, dat hij moeite had in den passenden kunstenaars-ernst te volharden, de schoone Caesar-rimpelen ongeschonden aan het koffiehuisvolk te vertoonen.

* * *

Eerst tegen den vroegmorgen begeleidde hem een goedwillig nachtwaker naar het hotel. Zijn oogen branderig-bloedend, geleken het hoofd uit te kollen. Er was eene voorname stilzwijgendheid in zijn doen. Nòg was zijn gebaar schoon, zijne mimiek

voortreffelijk, maar de linten van den krans, meerder aardsch, slierden door de slijkplassen.

Bokje voor het eerst en het laatst van zijn leven gelukkig, voelde niks van het Maartsche gereden.

Trouwe Bet.

Indien mij de gaven toebedeeld waren des veelgeliefden Justus van Maurik - 't is helaas in geen tiende het geval! -, indien mijne pen de welversnedenheid bezat dezès uniek-moppigen heers - 't haalt 'r niet bij! -, indien ik in voorraad hadde ZEd.'s wereldervaring, bereisdheid (Indië etc.), humor (Moos van den dam), pit - en zoo voort, indien mij daarenboven gegeven was eene zóó groote mate van geduld om kleine gegevens smakelijk en naarstig te besausen, dan zou ik van het onderhavig incident een d i k k e novelle maken. Welbeschouwd is het mijn kardinale fout bergen van prachtige 'stof', stof voor treurspelen, blijspelen, ep-ossen, romans, nouvelles tot onhebbelijk kleine schetskens te condenseeren. Bij wijlen zie ik mijzelf als een fabrikant van machinaal geperste moutkoeken of stroopakken. Bij wijlen gevoel ik de wroeging eens rijkaards, die zijn b a n k j e s van duizend gladstrijkt, in stede barbaarsch en met ontstuimige spartelingen te wroeten, te wriemelen in z a k k e n gouds en zilver. Ik benadeel mijn zak. Laten wij aannemen dat ik thans rúím honderdvijftig maal een gegeven had k u n n e n omzetten in een roman of drama - laten wij het gemiddeld waardebedrag

op tweehonderd gulden vaststellen (uitgevers zijn niet scheutig) dan zou ik op die wijze dertig duizend gulden verdiend hebben. Met mijne 'Falklanden' bracht ik het tot een weinig minder. Dat knaagt bij-tijden aan mijn nacht- en gemoedsrust. Dat bezorgt me bij buien aanvallen van geld-, grootheds-, literatuurwaanzin. Dat -. Doch er staat tegenover dat ik velen jongeren auteurs den papepel in den mond geef, dat een weinig talent hen ophitsen kan tot een dik boek, indien zij slechts bescheidenlijk gappen van de étalages mijner gegevens. De fondsen zijn er. Ook weer vandaag.

Behoeft er nadruk op gelegd te worden, hoe verleidelijk de titel *Trouwe Bet* is? Elk auteur met een weinig routine likkebaardt bij zulk een vondst. *Trouwe Bet*, *Trouwe Bet*; herhaal 't met sappig lippenbeweeg, kijk 'n halve minuut droomerig in je lamp (of je gasgloeilicht) en hónderd variaties op dit echt Hollandsch thema branden door je geest. Nietwaar: een oude dienstbode met neepjesmuts en magere, bevende handen en een verdraaid-hevig ontwikkeld opofferingsgevoel voor haar mevrouw of haar meneer of voor 't kind (àls mevrouw en meneer een kind hebben) òf voor haar dochter, òf voor haar teringachtig neefje van broederskant... Inderdaad, ènkel dat '*Trouwe Bet*' bezorgt je lichte ontroeringen, jeugd-herinneringen, oudejaarsavondstemming (met pons en kastanjes) en (vóóral niet te vergeten) de visie van den veelgeliefden Justus van Maurik, wiens *Krates* etc. nog maar steeds ongeëvenaard zijn gebleven in den veelgeliefden tuin onzer nationale letteren. Dit moest even gezegd worden. Het is in lang niet gezegd. Hollandsche humorachtige sentimentaliteit is zoo'n verwerpelijk ding niet. Mijn *Bet*, mijn *trouwe Bet* - om nu maar in eens te ver-

volgen en zònder draai - was een exempel. Drie en twintig jaar diende zij dezelfde menschen - als schoonmaakster. Van Bet's man of gewezen man weet ik niets. Mógelijk was zij maagd. Ik weet niet of zij kinderen, neven, nichten, broers, oomes òf, èn tantes had. Ik weet alleen, dat zij trouw drie en twintig jaar tweemaal in de week bij dezelfde menschen schoonmaakte èn dat voortreffelijk deed. Ook haar van is mij onbekend.

Bet had geen markant voorkomen. Hoogstens herinner ik mij een paar waterige oogen, wat sproeten en een mond met uitstekende koolstompjes.

Bet kon je voor alles gebruiken.

Op een dag werd de juffrouw van de 'mensen' ongesteld.

Zoover gevorderd dien ik die menschen voor te stellen. De hij was een broer, de zij een zuster, beiden ongetrouwd gebleven om elkander niet te verlaten (alweer een gegeven), beiden diep in de zeventig.

De juffrouw werd ongesteld. Bet dadelijk geroepen, nam het huishouden waar tegen tachtig centen per dag en de kost. Hartelijke meid! Dàn bracht ze 'n kommetje koffie naar het bed van de zieke, dàn een bordje soep van enkel-kracht. 'n Tref als je onder zulke omstandigheden een ouwe gediende bij de hand hebt.

De juffrouw werd gelukkig beter. Je dacht zèker dat ze dood zou gaan en vèrvòlgens de trouw van Bet zou blijken. Geenszins. Het ware een weinig banaal.

Nog wel twee jaar nà die ziekte bleef Bet bij de 'mensen'. Ze hadden elkander in die dagen van beproeving leeren kennen. Ze wisten wát ze aan elkander hadden. Niemand wreef zóó de linnenkast als Bet, niemand kon zóó de keukenwanden afzee-

men. En al liet je àl je kasten open - je hoefde 'r niet naar om te zien. Nog geen korrel suiker nám ze. Ze wist het onderscheid tusschen 't dijn en mijn.

Nu ben ik aan de catastrophe.

Bet was vroeg gekomen, had haar werk in de puntjes verricht, zou ook den zolder een stevig beurtje geven.

Net was ze boven, toen een slag haar deed opschrikken een slag waarbij je hart stil stond.

Zoo snel ze maar kon - Bet raakte op jaren - klauterde ze de zoldertrap af.

O! O! Wat een gezicht! De ouwe juffrouw die den looper van de benedentrap had willen gladtrekken, was duizelig geworden, lag bewusteloos in het steenen portaal. Wat 'n slag moest ze gedaan hebben! Wel dertig treejen!

'O, meneer!' gilte Bet.

Meneer had niks gehoord. Die was doof.

Jammerend liep Bet de voorkamer in, schudde den slapenden ouden man.

Suf sukkelde hij mee. En angstig keken ze bõven toe, zagen het lichaam als een hoop kleeren en een langzaam kruipende lekstreep bij het hoofd.

Toen begon de ouwe zóo te weeklagen, zóo te roepen, dat de burenen van benejen aanschelden, ongerust over het gegil.

Bet trok de deur - boven - open, de burenen schrikten terug.

Er was een heele plas bloed.

* * *

Het werd een angstig geloop.

Buurvrouw was al weg om een dokter, Bet en buurman droegen de juffrouw de trap op. Je werd er ziek van. Langs de heele trap lekte het bloed,

bloed over den linnen looper, bloed tegen de koperen traproeden, bloed op het tapijt van de voorkamer. Toen de dokter eindelijk kwam, kon-ie alleen constateeren dat de juffrouw dóód was.

'n Hartverlamming.

Bet was niet van den vloer.

Dadelijk had ze gedweild en geschrobd, den looper opgenomen, de gordijnen neergelaten, koffie gezet.

De oude man geheel van streek, liet haar begaan. Hij had geen familie. Hij was kapot.

Bet sliep er dien nacht.

'Kom nou, meneer, kom nou,' troostte ze, 'laat je hoofd niet hangen! 't Is Gods wil!'.....

'Ja, ja,' klaagde hij: 'maar wat heb ik nou nog? Wat heb ik nou nog an me leven - zonder m'n zusje - zonder m'n zusje'....

Hij snikte hard-op.

'Nou-nou,' troostte Bet weer (ze moest 't wel in zijn ooren schréeuwen): 'nou! Maak je niet zenuwachtig! Toe drink is!'

En ze drong hem z'n kommetje koffie op. Zoo hard als-ie schreide, sloeg-ie 't niet af, pakte de hand van de schoonmaakster, drukte die dankbaar.

'Jij ben 'n goeie vrouw, Bet!... God zal je 'r voor zegenen.... 'k Zal je niet vergeten, hoor!'....

'Jawel, jawel,' zei Bet: 'dàt komt wel terecht.'

'Jij ben zoo'n goeie tróúwe,' hield hij aan: 'dat ik niet zou weten wat 'r van me most worden, as jij 'r niet was'...

'Ja-ja-ja,' zei Bet stug. Ze hield niet van aandoenlijke scènes. Zèlf had ze nog geen rooie oogen gehad.

Den avond van den volgenden dag kwam de buurvrouw boven en nóg een buurvrouw en nóg een juffrouw en mèt Bet leien ze het lijk af, kamden het zilveren haar, bàden.

En den weer volgenden morgen was de begrafenis....

* *
* *

Ik ben alweer verplicht te dezer plaatse asterisken voor aanvullende gebeurtenis te schrijven. Er geschiedde niets bijzonders. Het oude mannetje zat alleen in de voorkamer, kijkend door het spionnetje, suffend, tobkend, denkend aan de wreede dagen, aan den bebloeden looper, aan de trouwheid van Bet die nu in de keuken bezig was het dagelijksch potje te koken.

Het was Zaterdag.

Het werd avond.

Bet had afgeruimd, den boel aan kant gezet. Ze zou even naar huis gaan, haar meubeltjes nazien, wat inkoopen doen.

'k Heb me brief-ie maar weer klaar gemaakt as van ouds, meneer,' zei ze rustig. Ze dee dat elke week. Voor het eerst zag hij het in. Op een brokje behangselpapier had zij de berekening gemaakt van voorschotten en loon:

Voor twee pond zeep	f 0.20
Voor een dweil	f 0.20
Voor twee kaarsen	f 0.06
Voor vier dagen	f 3.20
Voor het afleggen van de juffrouw	f 1.50
	—————
bij mekaar	f 5.16

'Wat staat daar 't láátst?' vroeg hij verschrikt.

'Voor het afleggen van de juffrouw, 'n daalder,' las zij: 'da's toch niet te veel, wel?'...

'Dus, dus... je heb dàt in rekening'... Meer zei hij niet. Bevend lei hij het geld neer. Trouwe Bet streek de centen op.

Triestig dagje.

..... Toen ging ik eten.

Vroeger hadden wij náást dat *Café* gewoond - véél jaren geleden.

'k Had er niet aan gedacht. Maar nu ik zoo zat aan het marmeren blad van het tafeltje en de kellner in ijvrig beweeg het servet spreidde, vorken en messen aandroeg, borden neerzette - keek ik over de gracht en herinneringen leefden op.

Mijn kamer had hetzelfde uitzicht gehad.

Er was bijkans niets veranderd, nièts. Het was de óude bocht van goor, slijkrig water, met dezelfde verleeftde huizen.

Ik herkende de vensters, de reclame-borden, de gooten, de daken. De huizen stonden in het water, suf, onveranderd. Groen waren de muren beneden beslagen, slip en vuil dat er in vast had gevreten.

Dàar had je het bord van den lakenhandelaar, het loodgrijze bord met den naam....

En gros.... En detail. Je zag achter de ruiten de planken met uitwippende pakken en wat verfrommeld geel papier en wat dozen.

Hoe kòn dat alles zoo gebleven zijn?

Leek toch 't eigen leven zoo ver-groeid, zoo ver-wijd naar dingen wier wezen geene voeling meer had met het ouwe bochtje van water.

Ginder had je de sluis - de lieve, ouwe ophaalbrug. De karren konden er nooit tegen op. Dan kwamen mannen en duwden - en aan de andere zij rolde de kar met een zetje omlaag.

Dàar had je de kerk, de geheimzinnige, altijd gesloten kerk. Door de week was het er stil, stond het grauwe massale gebouw onbewogen. 's Zondags luidde de klok - 's morgens, 's middags en 's avonds, telkens met traag-zeurend dreunen, slaagjes die aarzelder werden en stierven.

Dàar had je de kroeg, altijd dezelfde met tullen-strakke gordijntjes - en rekken met bloempotten - èn spionnen.

Dat was alles op de kleine, benauwde gracht - maar aan de overzij was heelemaal niets veranderd - de achterhuizen wat ouwer - de vensters wat valer.

O, wat wist je 't nog - uit die dagen.

In je bed lag je, herstellend van ziekte met handen gespreid op 't dek en keek naar de gracht. Wat sleepten de uren. Hoe kwam alles tot je in een paisible, loome gedragenheid, hoe luisterde je naar 't neerspetten der gooten, naar 't zingen van 'n meid in een keuken, naar 't ketsen van karwielen over de brug, naar 't schorrig dreunen van een trein.

Je kamer had er zóo uitgezien: behangsel van bruine bloemen en een spiegeltje en wat prenten en een waschtafel en 'n tafel met rommel. En elke avond, als je de gordijnen neerliet en de maan over het grachtje scheen, zag je de lieve, bekende contouren, de daken, het brugje, het water zachjes-verzilverd. Aan de overzij een verlicht raam met een schaduw en diepe rust van de stad.

Hóe lang had je 't niet gezien? Hoe immens lang? Waarom deed het zoo stil-grievend aan die dingen te herkennen, dat onveranderde-van-jeugd,

die zwijgenis van huizen, water, brugje, sluis? Waarom bracht het leven je na vele jaren terug als een vreemde, niet meer passend bij 't oude, als 'n meneer die 't allemaal met weifelenden weemoed onderging?

Vroeger had je er smartjes en vreugden gehad - zooals je er nu dagelijks kende. - Opgeslokt was 't alles in de onbegrensdeheid van tijd, vervaagd, verstorven - òf tot je sprekend als 'n tastende blinde.

In je kamertje woonde 'n ànder - zelf zat je als 'n meneer in een restaurant die zoo is keek en strakjes weer weg zou sporen....

* * *

Na 't eten zat 'k bùiten - vóór het café. 't Was vroeg. Er werd gebitterd. Links en rechts dronken ze.

Vlakbij een tafeltje met vier heeren.

Ja, diè waren het.

Ze waren het zèker. Je hoefde er niet aan te twijfelen.

En dan kroop de triestigheid sterker in je op.

Wat was die eene veranderd. 't Laatst had je hem gekend als 'n jongen, frisch en gezond. Hij ging toen ook op school. Soms ontmoette je elkaar in de zwemschool. Dan speelde je in een clubje, dook naar beneden, haalde mosselen op, proestte, schoot weer weg. Je kende elkaar, zonder de namen te kennen. Je smeedte elkander met water - je dreef op je rug, sloeg met je beenen dat het water melkwit stooft en opstampte - je droogde je dan en doolde door 't Park. - Nu, zou j'm niet herkennen. Z'n neus was langer, z'n gezicht fletser, z'n oogen gecerneerd.

En naast 'm. Die àndere. Die blonde. Daar was je bevriend mee geweest. Laat 's kijken. Laat 's

denken. Zeker. 'n Diender had je achterna gezeten 'n heel eind lang. Wat had je gedaan? Gevochten met jongens met stokken en slingers. En je angst. Je angst. Maar nou. Wat scherp was-ie in z'n gezicht geworden, wat 'n raar baardje - wat 'n vervet, vadzig lichaam....

Nou kijken ze om. Nou zien ze je zitten, herkennen je niet - of denken zoo ook... Is dat niet die? Is dat niet die jongen van vroeger? Ja 't zal die jongen wel wezen.

Maar groeten doe je elkaar niet. Je weet niet eens de namen. 't Is al mooi dat je elkaar zoo flauw-weg nog weet, van vrøeger, van veel vrøeger, van jaren geleden.....

Ben je sentimenteel als je 't alles bedenkt? Wat doet 't 'r toe! Låten we asjeblijf sentimenteel zijn en 'n enkele maal scharrelen in dooie herinneringen. Je hebt nog 'n heele tijd eer je trein gaat. Wie weet wanneer je elkaar zoo-weer-eens ontmoet in 't zelfde stadje, in dezelfde verhouding van huizenkleur - wolkenkleur - in dezelfde sfeer van zachjes-weemoedig herinren.

Daar heb je er meer. Die was al veel ouder toen je hem kende, kende, omdat j'm zoo dikwijls zag, kende omdat je 'm nakeek om z'n losse manieren, z'n al-heelemaal-man zijn. En nù. 't Doet je zeer 'm te zien. Schrikkelijk oud ziet-ie 'r uit, met haren grijzend langs de slapen en een slordigen baard. Was-ie't? Ja hij wàs 't. Z'n bitter sloeg-ie in-eens om. An bitter wen je. Als je 't veel doet. Tóen rookte-die cigarettten en de damp sloeg om z'n neus - zelf mocht je niet rooken. Je stal endjes van vader, daarop zoog je, werd ziek.

O wat was-ie oud. Die van toèn.

Je werd àllemaal oud, verlept zonder dat je 't merkte.

Je dacht jong te zijn, levensfuttig, maar an 'n spiegel wende je.

Je spiegel kon je niks meer zeggen. 'n Spiegel liegt dagelijks, elk uur, omdat je je gezicht zoo onthoudt, zoo precies weet hóe 't 'r uitziet, wáar de haren staan, wáar de lijnen, wáar de oogen, wáar de neus, wáar de mond.

'n Spiegel kón je niet zeggen of je jeugd heenging.

Je ouwe portretten daar láchte je om. O jee, je óuwe portretten, je portret als 'n kindje op den schoot van je moeder, je portret later - mager - bleek - met schaapachtige oogen - je portret dat je niet herkende, waarin geen gelijkenis zat.

Maar zoo een dagje over - en denken an je kamer van voor jàren, je kamer met z'n jongensgeheimenissen - kijken naar de gracht met de huizen, 't water, de brug - en je vroegere kennissen - allemaal oud geworden, baardig, verpletst, - en de voorbijgangers - de een getrouwd, met 'n kind, de ander nog-altijd-in-leven - nog àltijd-in-leven - hoe leefde zoo'n man zóo lang? - waar haalde-ie de opgewektheid vandaan? - zoo één dagje loog niet - zoo één dag bedroog niet - zoo één dag zei vinnig-helder dat 't opschoot - hèt - hèt - zoo één dag deed je je eigen z i e n , eindelijk z i e n , grover, scherper, harder, óuwer - zoo één dag gaf je een schrik alsof je lang in doezel gezeten had en 'n blauwe bliksemflits je gelaat plots weerkaatste in een vreemden spiegel, waarin je nog nooit gekeken had.

Schande.

Een uur nadat de begrafenis was afgelopen, kwam Coba in den-winkel-op-den-hoek.

Er was een heele volte. Je had er Jo, de dienstmeid van no. 10 èn de vrouw van den schoenmaker èn 'n Juffrouw-uit-de-buurt èn 'n meissie van 'n jaar of twaalf.

De kruidenier achter de toonbank was bezig met 't wegen van groene zeep, 'n half pond.

Zóo dat zij in den winkel kwam, hielden ze allemaal d'r mond, alsof ze over háar gesproken hadden.

De bascule ging op en neer en de vrouwen keken toe.

Toen begon de kruidenier.

'Nou - hij is zeker érg ondersteboven?'

'Of-ie!' knikte Coba, die nog rooie oogen van 't huilen had.

't Is me 'n héél verlies,' zei de juffrouw-uit-de-buurt: 't zal je niét gebeuren.'

'T-ja,' stemde de vrouw van den schoenmaker toe: 'nog geen veertien maanden getrouwd hè?'

'Nee nog geen veertien maanden,' herhaalde Coba: 'en zoo'n lièf mensch! Zoo'n goeie dienst!'

'Ja, dat zàl wel,' zei de schoenmakersvrouw: 't is ongelukkig. 't Is verschrikkelijk ongelukkig'.

Ze zwegen. De kruidenier duwde het papier dicht waarin de zeep was. Het meisje telde de centen op de toonbank, een voor een, in een precies lijntje, nam het pakje, liep den winkel uit.

‘En wat ù?’

‘Geef mijn 'n ons Leidsche kaas, gesnejen.’

De homp kaas lag op het plankje, het mes gleed handig op en neer. De vrouwen keken met aandacht.

‘t Was me 'n kléine stoet,’ zei de meid van no. 10.

‘Ja niet veël rijtuigen,’ bevestigde de schoenmakersvrouw.

‘Ze hadden niet veel familie,’ lei Coba uit: ‘mevrouw d'r vader en d'r broer en meneer z'n twee broers. Anders niet.’

‘Da's 'n schijntje,’ zei de kruidenier: ‘ik heb wel is begrafenissen met twáálf koetsen gezien.’

‘Nou, méermalen,’ zei de schoenmakersvrouw ernstig: ‘mààr twee koetsen! Ik dacht dat ze zoo dik in d'r familie zaten...’

‘Nee,’ ontkende Coba: ‘meer hebben ze niet. En nou zitten we alleen thuis, Bet en ik.’

‘Is hij dan weggegaan?’

‘Hij is net met z'n broer weggerejen. Wij motten op 't huis passen, zoolang die uit de stad blijft’...

‘Wel jee, wat 'n gèkke boel,’ zei de meid van no. 10: ‘en wanneer komt-ie terug?’

‘Dat weet ik niet. Hij was zoo ondersteboven dat-ie haast niet spreken kon. 't Is me 'n slag! Veertien maanden! En zoo'n lieve mevrouw’....

‘Gut, mot u daar nõu nog om huilen? We motten allemaal sterven’....

‘Da's wel waar. Maar 't was zoo'n lief mensch. Gister zegt meneer: Co, jij mag 't linnengoed van me vrouw. Nou, ik maakte 'n pakkie van d'r rok-

ken, van d'r lijfies.... Maar toen 'k er mee bezig was, toen kon 'k niet verder. Meneer, zei ik: *ik wil 't niet hebben. Nee hoor! Ik zou d'r geen stukkie van durve drage!*

'Nee. Goed van 'n dooie zou 'k niet an me lijf willen,' zei de schoenmakersvrouw.

De kaas was ingepakt. Maar de meid van no. 10 had niks geen haast. Ze stonden zoo knus.

'Weet je wat ik geloof,' smoezelde de juffrouw-uit-de-buurt: 'ik geloof dat-ie niet veel van d'r hield.'

'Meneer van mevrouw? Hoe kom je d'r op?'

'Nou - d'r was niet eens één krans op de kist - geen enkele bloem. As je van je vrouw houdt, dan koop je toch allicht 'n bouquet of 'n krans of zoo iets'...

'Ach kom mensch,' zei Coba gepiqueerd: 'denk je dat die man z'n hoofd d'r naar stond!'

'Nou,' merkte de kruidenier op: 'dàt hóór je niet te vergeten. Daar moet je hoofd naar staan. Je vrouw sterft maar ééns in d'r leven'....

'Ja 't stond màchtig kaal,' zei de schoenmakersvrouw? 'de heele buurt heeft 'r over gepraat.'

'Wat gaat 't de buurt an!' viel Coba snibbig uit: 'laat elk na zichzelf kijken!'

'Dàt mot je niet zeggen,' zei de juffrouw-uit-de-buurt: 'as 'r 'n begrafenis dichtbij is, dan doe je natuurlijk je oogen open. Daar heb je ze voor. En as je 't mijn vraagt, dan vin 'k 't 'n schande, 'n gemèène schande om je vrouw zoo te begraven. En dat 'n kerel die stinkt van 't geld!'

Ze was even warm geloopt.

'Ja,' knikte de schoenmakersvrouw: 'ik vin 't óók 'n schande. We stonden 'r net over te praten toen je binnenkwam'...

'Nou, ik zou wel is willen weten wat 'r voor schande in steekt,' ruziede Coba: 'as je zoo bedroefd

ben as meneer, dan vergeet je die dingen, dan staat je hoofd 'r niet naar!'

'Ja, dat kan je wel zèggen,' hield de juffrouw-uit-de-buurt vol: 'maar zoo àrm as we zijn, zoo kwalijk zou 'k 't m'n man nemen, as die geen blommen op me kist meegaf. D'r mot toch een beetje treurigheid an verbonden zijn. Op zoo'n manier steekt 'r in niks meer poëzie. Wat zeggen jullie? Zoo maar enkel onder 'n zwart laken te leggen en zonder boe of ba onder den grond te worden gestopt en geen enkele bloem op je graf! Hoor is, ik mot zeggen: hoe meer 'k 'r over nadenk hoe gemeener ik 't vind! Ik vind 't 'n beestachtige schande!'

Het zakje soda drukte ze heftig tegen zich aan en met een verontwaardigd zetje schoof zij de deur uit.

'Da's voor 't eerst van me leven da'k zoo iets hoor!' zei Coba verbluft: 'jasses wat 'n opgewonden standje! Alsof de dooien 'r wat om malen of ze blommen op d'r graf hebben! En alsof je bij zóó'n verlies an àlles mot denken!'

'Gelijk heit ze,' zei de kruidenier: 'ik moet je eerlijk zeggen da'k me oogen stond uit te kijken! Zuiniger kon 't al niet!'

Bedrukt deed Coba de boodschappen in haar mandje.

'En blommen van niemand,' begon de meid van no. 10 opnieuw: 'geen blommen van d'r man, geen blommen van d'r vader, geen blommen van d'r familie. Toen mijn vorige mevrouw stierf heb ik 't ànders gezien! Toen mosten we met z'n allen de blommen de trap afdragen. En toen hebben wij, me kameraad en ik, uit ons eigen 'n krans gegeven. Die mocht gezien worden. Maar zoo'n ongelukkige begrafenis as bij jullie - nee - da's in lange niet vertoond. De heele buurt spreekt er schande over'...

‘Mijn me zorg,’ zei Coba kattig: ‘nou ik groet jullie!’

Maar op straat liep ze over het schandaal na te denken. Hoe dom van meneer om de kransen te vergeten. Hoe dom van de familie. En hoe dom van haar en Bet. Enfijn 't wàs gebeurd. 't Was niet meer te verhelpen.

Bet zat te wachten met de koffie.

‘Wat ben jij uit gebleven! In die tijd doe ik 'm driemaal.’

‘D'r was me nog al niks te doen,’ zei Coba en uitvoerig verhaalde ze wat er in den winkel was voorgevallen.

‘Waar de menschen al niet naar kijken!’ zei Bet stug: ‘*ik* zou voor meneer door 't vuur gaan. En dån al die kletspraatjes die je mot verdragen!’

‘Heelemaal ongelijk hebben ze niet.’

‘Wel ja geef ze nog gelijk!’

‘Ik vin 't jammer dat 't gebeurd is. En 'k wou dat 'k 'r wat an kon doen’....

“t Komt 'r wat op an!’

‘Dat zei ik eerst ook. Maar hoe langer 'k 'r over nadenk, hoe lammer ik 't vin. 't Is nou wel geen schånde, maar 't had toch 'n boel beter gestaan.’

Zij begonnen koffie te drinken, spraken over de doode, over al 't goede dat ze van mevrouw - een uit duizend - ondervonden hadden.

Toen kwam Coba nóg eens op het schandaal neer.

‘Als wij nog 'n krans gaven?’

‘Dat helpt wat!’

‘Dan zien de burenen in elk geval, dåt 'r bloemen kommen.’

Zij peinsde er over. Het was wel 'n beetje erg geweest dat geen sterveling 'r an gedacht had. Voor vreemden leek 't precies alsof niemand om de dooie

maalde. En wat 'n affront voor de familie as 'r nòg meer napraat van kwam.

Coba redeneerde, Bet redeneerde. Toen, als een heel natuurlijke zaak, haalden ze van boven, de een, een groen spaarvarken, de ander, een doosje met foaien, telden 't samen. Er was òver de twaalf gulden. Zonder eenige sentimentaliteit, zonder veel praten besloten zij hiervoor een krans te bestellen.

Als meneer in de stad gebleven was, zouden ze er met meneer over gesproken hebben, hem verteld hebben van de 'schande,' waarover de buurt sprak. Nu deden ze het eenvoudig weg van eigen spaarduiten. Coba bestelde 'm. Drie uur later werd-ie bezorgd. Dadelijk daarop verlieten zij het huis met den duren fraaien krans.

De kruidenier stond juist voor de deur.

Plezierig dat diè 't nou net zag. Die zou wel zorgen dat 't onder de menschen kwam.

'Sjongen, wat 'n pracht van 'n krans,' zei die.

'Hoe toevallig,' verklaarde Coba: 'hoe toevallig dat we d'r vanmorgen net over spraken'....

'Mot die naar 't graf?'

'Ja. We motten 'm voor meneer gaan brengen'....

'Nou da's ook laat.'

'Wie kan d'r voor?' zei handige Bet: 'ik ben 'm gister zèlf wezen bestellen. Daar wist zij niks van, toen ze vanmorgen hier was. Maar die stomme bloemist had het uur verkeerd verstaan. Komt me net volle 5 uur te laat. Meneer was wòedend!'

'Enfin às ze 'm maar krijgt!' zei de kruidenier: "'t graf is hoofdzaak.'

'Ja, niewaar? Je begrijpt, meneer had 'r natuurlijk an gedacht. Maar zoo'n suffe bloemist!'

Langzaam wandelden ze op met den frisschen, grooten krans - nagekeken door de menschen van de straat.

Verliefden eten.

Wel, zoo wilde ik u vragen, wiè heeft toch beweerd, dat minnenden eetlust verliezen? Ik kom u verklaren dat het onwaar is en niet beter kan ik deze meening illustreeren dan door de korte omschrijving van een geval waarbij de hij-geliefde zoodanig at om de zij-geliefde te bekoren en te kunnen aanschouwen, dat hij na eenige weken onder medische behandeling deze eerste gevolgen van z'n amoreus hart op onaangename wijze ondervond. Urenlang at hij broodjes met ham, cervelaat, eieren, zalm, kalfs- en rostbeef, mitsgaders een ontelbaar getal, taartjes, schuimpjes, roomhoorns, amandelgebakjes, schijven pudding, enz., een en ander bespoeld met thee, koffie, chocolade en bier Ge zult me ongetwijfeld tegenwerpen dat een zoo materialistische liefdesopvatting tegen de zoete gemoedsaandoening van mijnen client pleit en dat ik terwille van de roem-smeer uw fantasie-kandeleer tracht te belekken, daar een verliefd jongeling in nabuurschap van z'n sweetheart aan wie hij nog geen declaratie heeft gedaan, in de psychologische onmogelijkheid verkeert een dertigtal broodjes en een dozijn taartjes te verwerken - edoch ik zuig dit maannacht-

en lentebloesemgeval niet uit mijn duim. Getrouw zal ik u mijne waarneming verhalen. Wel loop ik het gevaar reclame te maken voor een schoone instelling, maar de lezers zullen, gewend als zij zijn aan mijne strikte eerlijkheid - deze tint der historie laten voor wat zij is.

* * *

Zij was blond met een aankomend mopneusje, witte tanden, pitten in de wangen, blauwe oogen (mogelijk grijs) en de haren (blond als gezeid) kartelend gebrand alsof ze lustig geklutst waren in een ommeletpan. Ik weet wel dat dit beeld in de eerste plaats onaesthetisch, in de tweede onjuist is, maar als je een vrouw objectief wenscht te beschrijven, dat wil zeggen zonder persoonlijke aangedaanheid, onderga je geenszins de luciede momenten van opgang in dichterlijke vergelijkingen welke je in een subjectief geval zoo makkelijk als smeltende boter tot de juiste expressie van je sentimenten brengen. Zij was dus zaaklijk herhaald: blond, met een mopneusje, witte tanden, pitten in de wangen en niet te groot.

Hij - ach schaap, 't leven moest nog voor hem beginnen - 'n hoogerburgerscholier 5de klasse, oòk blond, ook met 'n mopneus, helaas zonder snor, ofschoon eenig geplukt-kippedons de officiëele snorplek aangaf. In hart en voorkomen was hij beminnelijk-schuchter, bezat hij iets van de teere onwerkelijkheid gelijk Henri Borrel - zegge Borrel - in z'n jongetje teekent. Tot voor eenige maanden leefde hij zijn leven onbewogen bij planimetrie en bloemlezingen. De knikkertijd was lang voorbij, die voor geleerde gesprekken over het wezen of niet wezen van God en de ziel aange-

broken op debatingclubjes. In redeneeren over zulke diepgaande onderwerpen was hij een piet. Om twaalf uur dejeunerde hij in een melkinrichting. Daar vouwde hij 't papier open met zes boterhammen met geraspte kaas, betaalde vijf cent voor een glas melk en keek terwijl z'n jaartallen van de geschiedenis of het soortelijk gewicht van koper en zink nog eens na - voor de lessen van den middag.

Hij droeg een net puntboordje, 'n colbert en 'n lange broek, daar hij achttien was en reeds rooken mocht. Z'n pa en ma leefden buiten de stad, zoodat-ie op kamers woonde als 'n heúsch student. Ook maakte hij gedichten. Dit kalm leven - in zoover gedichtenmaken kalm kan zijn - werd evenwel verstoord door de opening van een nieuwen winkel in de Kalverstraat, de 'L u n c h r o o m.' Op een dag, op het punt naar de Melkinrichting te gaan, stond mijn scholier stil voor de étalage van broodjes, las de prijslijst en z'n schuchterheid overwinnend stapte hij binnen, kocht bij een der juffrouwen een kop koffie, bij een ander een broodje met kaas. Hij had z'n boterhammen vergeten. Stil in een hoekje bij het buffet stond hij kleine hapjes te kauwen, de schoolboeken in de eene, het broodje in de andere hand. En in dat eigenste uur werd-ie verliefd. Met bewonderende kalfsoogjes keek-ie naar háár oogen, háár blond haar, háár kuiltjes, háár ijverige handen, die gebakjes opprikten voor etende dames en heeren. Keek ze naar hem - wat zij, vermeen ik werktuigelijk deed - dan sloeg-ie bloo en bescheiden z'n oogen neer naar 't uitgeknabbeld broodje met kaas. Toen 't op was, bleef-ie glimlacherend aarzelen. 't Stond zoo gèk voor 'n jongen om táártjes te eten. Net of je snòèpte en van zoet hield, zooals de meisjes. Nee hij zou een glas bier nemen. Verlegen,

de schoolboeken in de hand, liep-ie naar de àndere juffrouw, kocht 'n glas Pils, ging terug naar z'n hoekje, deed kleine slurpjes. Bier was 'n misselijk drinken. Wat de mannen 'r an hadden! Voor je plezier dronk je 't niet. Allemaal anstellerij. As dàt iemand lekker vond - dat bittere goedje! Tòch dronk-ie 't leeg. Tot half twee had-ie den tijd, dat wil zeggen, tot kwart over een. Als je te laat kwam op school kon je nablijven....

Zoo was z'n entree en z'n kennismaking.

Den volgenden dag, tien minuut over twaalf, sloop-ie weer naar de L u n c h r o o m , begon met een broodje met kaas. Zij had 't druk, lette geen oogenblik op 'm. Zittend op 'n tabouret kauwde hij zoo langzaam mogelijk. 't Was z'n laatste dubje. Over elk hapje dee-ie 'n onmogelijken tijd, kauwend en herkauwend tot-ie kramp in z'n kaken kreeg. Zij zag hem niet, bediende de heeren van de Beurs en dat alles zoo lief en zoo vlug. 't Was gewoon 'n engel. Hij hield geen oog van haar af, smachtte een gansch uur over dat eene broodje met kaas. Toen stak-ie 'n s i g a r op, blies geweldig de rookwolken omhoog, ging naar de gymnastiekles. Hàrd als je maar één dubje over hebt. Maar den volgenden dag kreeg ie z'n weeggeld. Nou zou-ie 'r plezier van hebben en geen onnoodige uitgaven doen.

Twee minuten vroeger was-ie present en ditmaal installeerde hij zich vlak voor de toonbank, net zoo brutaal als de groote heeren - at een kleintje met zalm. Natuurlijk dronk-ie 'r b i e r bij. Chocolate - waar-ie wel trèk in had - maakte zoo'n jongensachtigen indruk. Zij beweeglijk arrangeerde versche gebakjes. Even wou-ie iets zeggen - iets - zoo maar in 't wilde weg - over - ja - over wat? Maar verlegen nam-ie 'n gróóte hap, keek kleurend naar de glazen op 't buffet. Voor

geen geld zou-ie 'r anspreken. Enfin - hij had allen tijd.

Woensdagmiddag en vrij af. Thuis zouden ze 't wel niet begrijpen, waar-ie bleef, maar 't was wel is meer gebeurd dat-ie met 'n vrind mee was gaan eten. Zachtjes schoof hij door de etende groep naar de voorzij, kocht een nieuwen voorraad, nòg 'n kleintje met zalm en een broodje met kaas. En heel voorzichtig manoeuvreerde hij naar de plek waar-ie gestaan had. Nog nam ze geen notitie van 'm. Ze had 't te druk. Ze praatte met een heer en ze lachte. Ze had kuiltjes om te stelen. Zoo most ze zich laten fotografheeren. Hij àt - hij àt, zuchtend en smachtend, wachtte bij z'n leege bord. En op dat moment k e e k z e h e m a a n . Er doorflitste hem de gedachte dat hij een gek figuur maakte. Wàt hem doorflitste had-ie niet onder woorden kunnen uitbrengen, het was een zonderlinge schok die hem plots zeer bedremmeld naar de zijde der broodjes dreef. Hoe had-ie zoo jongensachtig kunnen lummelen, met 't leege bord in de handen. Net of-ie honger had en geen centen om te betalen. Bij zoo'n bord met kruimels, terwijl je al 'n poos niet gegeten had, moest je er erg onbeholpen uitzien. Al de heeren die àten.

Met een broodje kalfs en nòg een broodje met kaas kwam-ie terug, wat meer achteraf. 'r Stond 'n dame voor 'm die an d'r vijfde soes bezig was. Zoo. Als 't mòèst dan zou die tot vier uur dooreten. Hij had geld genoeg. En 't was lekker. Hij voelde geen grond. Thuis kon-ie wel twaalf boterhammen an. Hij kauwde. 't Werd voller. Zij liep heen en weer achter 't buffet, bedrijvig. Je zag 'r wel twintigmaal in de spiegels. Precies 'n tooverpaleis, 'n zaal in Luilekkerland met oneindige reeksen taarten, broodjes en glazen. Als je lang in

de spiegels keek raakte je van de wereld af, kreeg je de extase van Louis Couperus. Overal háár blonde haren, háár handen met gebakjes, háár kuiltjes, háár blauw japonnetje, háár wit voorschoot, háár bloedkoralen bellen, háár ringen. Je kon 'r rustig bij gaan zitten. Zoover je maar zien kon, zag je 't snoes-van-'n-kopje tusschen de soezen, tulbanden, roomhoorns, mukkagebakjes, roomspritsen, amandelkoekjes, Weener taartjes en bollen.

Met gespannen kalveroogen zat de scholier, het ledig bord in de handen. En weder schokte hij op, daar ze toevallig naar *zijn* zijde gekeken had. Dezelfde malle, niet uit te schreeuwen gêne overviel hem.

Het werd een reflex die hem naar de broodjes hitste, gelijk je je hand wegtrekt van 'n heet ijzer. Nog eens kocht hij een broodje, at, at langzaam, voortdurend droomend in het glanzend spiegelpaleis waarin zij tusschen zoetigheden bewoog.

Láng bleef hij eten, bang voor 't malle figuur als-ie nièt voorzien was. Zelfs werd-ie dapper na een paar dozijn broodjes. Er waren heeren binnengekomen en die aten gebakjes. 't Was dus zoo gek niet as je snoepte. Schuchter drentelde hij voor de toonbank. Ze lachte. Waarom lachte ze? Als ze nog ééns lachte, snee-ie er tusschen uit. Maar ze lachte niet meer.

'Juffrouw...'

'Ja, meneer?...'

'Geef u mij 'r zoo een...'

'Een met room?'

'Asjeblief...'

Ze prikte de soes, lei haar op een bordje, zich verwonderend over den buitengewonen eetlust van den snorloozen jongeling. Zeker in geen dagen gegeten.

Hij, bleu, nog rood door 't bloed dat 'm naar 't hoofd was gestegen, at de soes in één hap, draaide wat - toen brutaler, met meer vastigheid in z'n stem, bestelde hij nog eens.

‘.... Juffrouw....’

‘Ja meneer.’

‘Geef u mij 'r zóo een èn zoo een.....’

Ze prikte ze op. 't Was 'r een met gelei en een met amandelen. Kieskauwend hapte hij er kleine stukjes uit. Hij zou 't moeten opgeven. De middag was nog zoo lang en eens raakte je over-voldaan. 't Begon te benauwen. Hij zou 'r nog wat b i j d r i n k e n , 'n kop chocola of zoo iets. Lichttranspireerend hurkte hij op een tabouret.

't Liep opnieuw vol. Allemaal dames en meisjes. Hij kreeg even rust. Ze lette niet op 'm. Gelukkig droomde hij in de spiegelwereld, waar zij in bewoog... Kocht toen weer gebakjes.

**Het testament.
Blijspel-ontwerp.**

Dramatis Personae.

Boer Bas.
Teun, } kinderen uit zijn eerste huwelijk.
Klaartje, } kinderen uit zijn eerste huwelijk.
Kees, } kinderen uit zijn tweede huwelijk.
Jaap, } kinderen uit zijn tweede huwelijk.
Griet, } kinderen uit zijn tweede huwelijk.
De Notaris.
Twee klerken.

(Een eenvoudige boerenkamer. Teun, Klaartje, Kees, Jaap, Griet buigen zich angstig naar de bedstee).

I.

Kees.

- Hij 's dood....

Teun.

Dat lièg je!

Jaap.

Zie jij 'm dan nog bewegen?

Klaartje.

Z'n oogen trèkken....

Kees.

Hou 'n kaars bij z'n mond....

(Griet haalt een kaars, houdt de vlam voor den mond van den doode).

Kees.

Wat zei 'k je?' Hij is dóód.

Teun

(*zuchtend*). Ja hij is dóód - die stómmert.

Griet

(*huilend*). Nou! Nou! 't Blijft toch onze vader.

Teun.

Dat zit nog. - As-ie júllie moeder niet getrouwd had waren we nou met z'n tweeën om op te deelen! En wie erft 'r nou? De stómmeling om geen testament te maken!

Kees.

Dat weet je niet.

Teun

(*vloekend*). Heit-ie 't me gister zèlf niet gezeid!

Jaap.

Wie had 't gedacht dat-ie zóó zou gaan leggen, zóó sterven!

Teun

(*driftig*). In elk geval ik deel niet met júllie op! Klaar en ik zijn van 't eerste huwelijk. Mijn moeder had centen ingebracht, die van jullie is van de koeien vandaan gesleept! Ik geef geen cènt!

Jaap.

Jij het niks te geven! Wij zullen wel nèmen! We hebben jóu godbeter niet nodig!

Teun.

Jij kan 'n pak van me....

Griet.

Nou geen ruzie!

Kees.

Waarom wil je ruzie maken? Ik weet beter.

Teun.

Wàt weet jij beter?

Kees.

D'r is nog geen sterveling in 't dorp die 't in de gaten het dat vader gestorven is, niet?

Teun.

Wat wou je daarmee?

Kees

... Nou - heb geduld. - Ze weten alleen dat-ie zíek is. As we z'n bedstee dicht smijten en een van ons in de andere gaat leggen en de slaapmuts van den boer op z'n kop steekt, dan kennen we den notaris laten roepen en een testament maken naar ònze zin, hè? En morgen laten we an iedereen zien dàt vader gestorven is. De notaris

merkt 'r niks van as we de groote lamp uitblazen en alleen 't kleine lichie oplaten.
Wat?

Teun.

Bliksems! Bliksems!

Jaap

... En wie mot 'r gaan legge?

Kees

... Jij natuurlijk... Jij spreekt krek as vader...

(Een stilte. Zij kijken elkaar aan. Teun smijt de bedsteedeuren toe, zet er een stoel voor).

Teun.

Die inval is niet stom. Daar kraait geen haan na. Maar hóe motten we verdeelen? An jullie hongerlijers komt niks toe.

Kees.

As je zoo begint, man - gebeurt 'r heelemaal niks. Neem jij en Klaar 't huis, de erf en de koeien - geef ons 't land. Dan trekken jullie 't meeste voordeel.

Klaar.

- Dàt zou je willen. Jùllie 't land! Nee daar tree ik niet in.

Griet.

Geef òns dan 't huis en de erf.

Kees.

Laten we geen tijd verdoen met klessen. Griet ga jij den notaris waarschouwen. Dan zullen wij vier terwijl netjes de boel regelen. Je zegt 'm niks anders dan dat vader op sterven leit en dat-ie dádelijk met de getuigen mot kommen. Vort meid!

Teun

... Ik heb 'r niks tegen dat jùllie 't land neemt, maar 't hooi en de opstand is voor óns..,

Kees

... Dat vinden we wel. Ga nou is rustig zitten. Dan pràten we er over.

II.

(Verschijnen de notaris, twee klerken en Griet. In de rechterbedstee ligt Jaap, de slaapmuts diep over de oogen. De anderen zuchten en huilen).

Notaris

(bij de bedstee). Wel, wel boer Bas - ben je er zóó naar aan toe. - Wel, wel man wat ga je beginnen.

Jaap

(kreunend). 't Loopt af mijneer.... me hart... me hart...

Notaris

... En wou je je testament maken?

Jaap.

Ja mijneer... O! O! Wat ben ik ziek! O! O!

Notaris

(*tot de klerken*). Zet de tafel hier bij de bedstee en 't licht dichterbij.

Jaap.

O nee! O nee! Geen licht! M'n oogen kunnen geen licht verdragen. O! O!

Notaris.

Best! Best! Al wat je maar wil. (*Tot Teun*). Jongen, jongen, wie had dat gedacht. Voor twee dagen was-ie nog bij me!

Teun.

Bij u?

Notaris.

Ja, ja - en sprak over niets.

Teun

... 'n Ongeluk leit in 'n klein hoekie.

Notaris.

't Is wèl ongelukkig, wèl ongelukkig. Ziezoo boer Bas - alles is klaar.

Jaap.

Haast je dan wat - ik ben haast te zwak om te praten.

Notaris.

Ik ben klaar.

Jaap.

M'n boerderij vermaak ik an de kinderen uit m'n eerste huwelijk...

Notaris

... De namen er bij noemen!

Jaap

(*kreunend*).... Ik heb 't zoo benauwd. - Haast je dan toch wat!... An m'n zoon Teunis en me dochter Klaartje.

Teun.

Dànk je wel vader.

Klaar

(*huilend*). O vader, dank je wel!

Notaris.

Sust! Sust! - Heb je genoteerd, klerk?

Deklerk.

Ja mijnheer.

Jaap

... De erf is voor de kinderen uit m'n tweede huwelijk...

Teun

(woest) Dat lieg je!

Notaris.

Schaam je Teunis! Wat bezielt je om zóo je stervende vader toe te spreken?

Kees.

Vader weet drómmels goed wat-ie doet! Jullie de boerderij - wij de erf!

Teun

(woedend). Maar dat is de afspraak niet!

Notaris.

- 'n Mondelinge afspraak beteekent niets. - En hou nou je mond!

Jaap.

- Ja hou je mond Teun, slechte zoon - of ik onterf je!... De erf laat ik na aan de kinderen uit m'n tweede huwelijk... Kees... Jaap en Griet.

Teun.

Nou en je liegt 't!

Notaris

(*verontwaardigd*). Hou je mond! Noteer den wil van den stervende, klerk.

Teun

(*razend - terzijde*). Wat let me of 'k vlieg 'm an!

Kees

(*terzijde*).... Nou die Jaap is 'n oolijkert! Daar hadden we heelemaal geen recht op!

Notaris.

- We zijn zoover boer Bas.

Jaap

... De koebeesten zijn voor me zoon Teun en me dochter Klaar...

Klaartje.

Ja maar de erf die mot 'r ook bij - versta je Jaap?

Kees

(*ontstemd*). Wie Jaap! Wat Jaap! Jaap is op 't land...

Klaartje.

Nou ik zeg...

Notaris.

Sust! Jullie gedraagt je niet betamelijk... Verder boer...

Jaap

... En 't land met 't hooi en de opstallen... vermaak 'k an 't kind waarvan 'k 't meest hou... an me zoon Jaap.

Kees.

Ja, dät kan je begripen!

Klaar.

Schobbejak!

Griet.

Gemeene bedrieger!

Teun.

Wel allemachtig!

Notaris.

Stilte! Zóó iets heb ik nog nooit bijgewoond!

Teun.

Nou en 't gebeurt nièt!

Kees.

Nee d'r gebeurt niks van!

Klaar.

'k Krab 'm nog net zoo lief z'n oogen uit!

Notaris.

'k Zal jullie moeten verzoeken de kamer te verlaten. Je gedraagt je schandelijk en ongepast.

Teun

(*schreeuwend*). Je schrijft 'r geen woord van op!

Jaap

(*in de bedstee*). O wat 'n slechte kinderen! O! O!

Kees

(*kwaadaardig*). D'r uit, uit de bedstee! D'r uit!

Teun.

Trek 'm 'r bij z'n pooten uit?

Klaar.

Oplichter!

Griet

(*de dekens uit de bedstee trekkend*). D'r uit dief! D'r uit!

Notaris

(*driftig*). Dat gaat de perken te buiten. 'k Zal verbaal opmaken van jullie houding.

Teun

(*schreeuwend*). Wat verbaal! 't Is me broer Jaap zèlf die in de bedstee leit!

Notaris

(*het licht bijhoudend*). Ben jij 't Jaap?

Jaap.

Verrajers!

Notaris.

En wáár is de boer?

Kees

(*heftig de andere bedsteedeuren openrukkend, dat het gelaat van den doode te zien komt*). Hier leit-ie!

Notaris

(*licht het gelaat bij. De doode ligt met open mond en open oogen*). Boer Bas! Boer Bas! (*geen geluid*).

Het doek zakt.

Nacht in het Sarphatipark.

Zij was een oude vrouw, ver over de vijftig, vroeg oud, met grijzend haar, verrimpeld gelaat. Haar dochter, verloren gegaan, had een kind achtergelaten, het kind van een officier. De grootmoeder had het kind opgevoed, zonder veel verdriet over de dochter.

Het gebeurt zoo meer.

Zij nam verstelwerk aan, naaide bij menschen aan huis, sloeg zich er door - tot de dagen van ellende kwamen. Er was niet veel toe noodig om de kleine, zure, benauwde zorgjes in angstigen kommer te doen overgaan. Het naaiwerk hield op. De families gingen naar buiten, naar badplaatsen en bosschen. Een familie verhuisde naar een andere stad. Een andere bedankte haar.

Lang nog hield grootmoeder het vol, bracht alles wat ze had naar den lommerd, de paar meubeltjes, de kleeren.

Toen kwam de dag dat zij van haar woning af moest en geen andere woning krijgen kon, omdat zij de laatste huurquitantie niet kon vertoonen. Allemaal gewoon.

Dien dag begon zij met het kind te wandelen. Het was een aardig meisje van twaalf jaar geworden,

lief, vroolijk, met levendige oogen. Zij wandelden van 's morgens tien tot 's middags zes, winkels bekijkend, slenterend. In het Sarphatipark rustten ze uit, aten het brood dat zij gekocht hadden. Een mooie zomeravond, wat te warm.

Er speelden kinderen in het groen en de zwanen liepen op 't gras, afscheurend de zomersche sprietjes. Zij hadden pas gebroed. 't Was een lust de jonge zwaantjes te zien dribbelen naast de oude.

Het werd stil in het Park. De kinderen gingen heen, de zwanen zwommen kalm in den vijver.

Er kwam een wachter.

'Tijd van sluiten!'

'Is 't al zóó laat?' zei grootmoe.

Zij nam het kind bij de hand, liep het laantje af naar den uitgang. Terwijl dacht ze na. Naar een toevluchtsoord durfde ze niet. Al was 't winterdag zou ze niet gedúrfd hebben. Waar kon ze beter blijven dan hier? Schuw trok zij het kind mee over het grasperk, school achter een boschje tot de wachter voorbij was.

Toen liep zij het wandelpad terug, zat weer op het plaatsje van straks, met het gezicht op den vijver.

'Motte we 'r niet uit, grootmoe?' vroeg het kind.

'Ja - strakkies, strakkies...'

'En de wachter het gezeid...'

'Ach wat!'

'En as we opgeslote worde?'

'We worde niet opgeslote...'

Zij zaten dicht bij elkaar, de grijze grootmoeder, het kind. Schemering kroop over de daken, zwarter werden de toppen der boomen. Buiten de hekken klonk het geraas van karren, het stemmengerucht van menschen en kinderen.

De vijver, bleeker van waterglans, kromde tus-

schen de grasperken, de zwanen voortdreven statig, de halzen trotschlijk gerekt.

De oude zat gebogen, het kind dommelde in, leunde tegen haar aan.

Zoo werd het avond, avond van loome broeiende luchten. De lantaarns werden ontstoken, licht kwam in de verre ramen der huizen.

Over het water waasde een zacht-zijden damp, die teer de grasperken beкроop, de struikjes deed drijven.

Vager werden de lijnen der boomen, schimmen van zwart met angstigend fluisterbeweeg van de blaren.

Het kind was ingeslapen, het hoofdje in den schoot van de wakende vrouw.

De klok sloeg elf - de klok sloeg twaalf.

De straten waren zoo rustig als het park -, klonk alleen de dreunende stap van een agent.

Ook de oude sliep, zittend, met rustig beweeg van het hoofd, als wiegde het kalm op het spelen van wind.

Maar in de wolken beefden vlammingen van wit, vinnig licht.

Soms leefden uit het duister heelen dakenbrokken op, daken met gelijke pannen, zwarte bleekroode pannen en zwijgende schoorsteenen.

Soms vlamde het donker heen, boorden aan uit den nacht boomen met staalgrauwe takken en witte bladeren.

Soms was de vijver glazig-wit, met spiegelende oeverranden.

De wind stak op, schudde driftig de blaeren. Eerst zacht viel de regen, toen sterker en striemender.

De oude werd wakker. Een bliksemflits doorsiste met paarse kwaadaardigheid de wolken. Er kwam

nog geen slag, maar de regen barstte geweldiger.

Angstig drukte de vrouw het slapend kind tegen zich aan, duwde de rokjes om de beentjes, boog zich voorover om den regen af te weren.

Bij elke vlamming van licht hield ze de hand voor de oogen, bang voor het driest vuur dat den vijver deed opleven, de boomen, de huizen.

Het werd hevig, woester.

Tot in de wijde verte waren huizen te zien, bleeke huizen met bleeke glimmende ruiten, witte gevels, spichtige daken.

En plots na een dierlijker paarsblauwe raketting-van-licht, donderde een grommende, beukende slag, zwaar echoënd in 't ruime huizenvierkant.

Met een gil werd wakker het kind.

'O groomoe! groomoe!'

'Nou! Nou! Niet bang zijn!'

'O! O! Ik ben zoo bang'....

Huilend kroop zij op tegen de vrouw, de vingertjes in de ooren stoppend om de slagen niet te hooren, die aanbeukten zonder rust - vuur en slagen - wreed-vlammend sissend licht - donkere, donderende dreunen. Soms was het dag, stond het park in witten, schichtigen schijn, boomen helder belicht en witte, scherpbelijnde huizen. De wind zwiepte de takken, gromde met joelend gesteun.

'O! O!' huilde het kind: 'late we naar huis gaan.... O! O!'

'Kom dan!' zei de vrouw, opstaand, zelf bevend van angst. Haastig liepen zij het paadje langs, hijgend stilstaand als een verblindende bliksemstraal door de ruimte schoot, schokkend bij het zware rollen en reutlen der slagen.

Het hek was gesloten.

De straten waren verlaten. De regen striemde neer op de keien, op de stoepen, op de dampende

lantaarns. Er was niemand. De huizen waren donker. Alles leek dood. Alleen de bliksem bevlamde de gevels, de kozijnen, de neergelaten gordijnen.

‘Ziet u nou wel dat we te laat zijn,’ klaagde het kind: ‘en nou motte we hier blijve’....

‘Niet zoo klage,’ troostte de vrouw: ‘late we maar wat schuile onder de boompjes.’

En angstig liepen zij terug, tastend, soms den weg ziende in dagschijn.

Zij waren doordrenkt, rilden van kou. Met de drijvende bovenrokken om de hoofden wachtten zij onder de boompjes, fluistrend van angst, schuw de oogen sluitend bij het heftig schieten der stralen, bevend bij het gerommel van den donder.

Zóó zagen zij langzaam het lichten verminderen.

Het onweer duurde kort.

Het park werd donker. Aarzlende trekkingen van licht beefden nog over de daken, over de toppen der boomen. Een zoete geur steeg op uit het groen.

De vrouw nam het meisje opnieuw bij de hand, ging naar de bank.

‘We moeten maar wachten, Aal, tot 't hek opengaat, hè?’

‘Ja,’ snikte het kind.

Dicht bij elkaar zaten zij in den regen, de voeten hoog gelicht van den grond. Rondom stonden breede plassen. Van de bladeren dropen stralen. Maar nat als zij waren voelden zij het nauwlijks.

Zij spraken niet, moe, verkleumd.

Er sloeg ergens een klok. Een. twee. Het bleef regenen, gestadig, geduldig regenen.

In den vijver, in de plassen, op de blaeren ruischte het neer.

Toen zei het kind:

‘Groomoe, als we ons gingen verdrinken...’

Dat verschrikte de oude.

'Wil je je mond houden,' zei ze hard: 'kom wat dichterbij me zitten...'

Ze sloeg haar natte rok om het meisje, drukte het hoofdje tegen zich aan, tot ze de slaap-overgeving van het kind voelde.

Bevend van kou bleef ze waken, kijkend naar de omtrekken van den vijver, denkend aan wat er morgen gebeuren moest.... morgen.

De dag begon te grauwen. De lantaarns werden gedoofd.

Het kind sliep rustig.

De regen hield drensend, kletterend aan...

Lieve buren.

‘Mijn verhaal is niet nieuw’ - het is weder een van Falkland's vele vrienden die het woord heeft - ‘leerrijk is het evenwel in vele deelen. Luister. Mijn vrouw en ik verhuisden van Den Haag naar Amsterdam, jè Hollandsche wereldstad. Van Gool van de Keizersgracht richtte ons netjes in, dat wil zeggen: eenige dagen was hij bezig met behangen, zeil leggen, gordijnen in orde brengen. Mijn vrouw had lang idee in roode Lancaster gordijnen. Die moeten zoo sterk zijn. Die kun je met spons en zeemleerelap afnemen. Die verschieten niet. Best. Ik bemoeide mij er niet mee. En we kregen rooie Lancasters.

Wij waren komen te wonen in een kleine, stille straat van fatsoenlijke burgerluidjes. Naast ons twee oude juffrouwen met een kostschool. Twee huizen verder een dominee. Je hoort 't, er ontbrak niets aan.

En zoo kroop het leventje weer voort. Ik ging naar mijn kantoor, werkte, kwam thuis eten, werkte opnieuw. Elken middag, als ik den sleutel in het slot stak, keek ik naar mijn ramen èn naar de ramen van de buren en dacht: wat zien onze Lancasters met de tullen overgordijnen er netjes uit en hoe kun je met weinig geld het aanzien van een gezeten burgerman krijgen.

Het spreekt vanzelf, dat de 'nieuwe buren' bekijks hadden. Elk meubelstuk, dat bij ons in huis werd gedragen, werd gekeurd door de glimmende spionnetjes in de straat; elk bezoeker passeerde de spionnetjesrevue en ik zelf kon als ik het straatje afwandelde niet opkijken, of ik zag hoofden in de spionnetjes. Gezellige dingen voor thuis-hokkende buurtjes.

In haar eerste schoonmaakwoede - een woede die het bij dergelijke gelegenheden niet onder vier weken stellen kan - nam mijn vrouw een schoonmaakster uit de buurt, die ook bij de twee oude juffrouwen en bij den dominee over den vloer kwam. Met veel liefde en toewijding begon die van 'de buurt' te verhalen - de meest barre geschiedenissen. De meneer van 37 leefde zoo slecht met z'n vrouw en kwam 's nachts om 2 uur thuis. De mevrouw van 39 liet den slager wel drie, vier maanden op z'n geld wachten. De juffrouw van 41 was al voor de tweede maal getrouwd en die had zoo'n last van torren in d'r keuken. Die van 43... Maar je zult wel gemerkt hebben, dat wij o n e v e n woonden.

Toen de verhuisschoonmaak voorbij was, werd onze schoonmaakster bedankt. Ze keek zuur. Ze had op minstens ééns in de week gerekend. En bij het afrekenen maakte zij een lichte herrie over een verschil van tien stuivers, die zij meende dat haar nog toekwamen, terwijl mijn vrouw er een eed op kon doen.... En zoo voort. Je zult zeggen, mon cher, dat ik langdradig ben en je allemaal overtollige dingen vertel. Maar de rooie gordijnen èn de schoonmaakster zouden het 'm doen.

Op een dag kwam ik thuis en klaagde mijn vrouw.

'Henri - vin je niet dat de menschen hier raar doen?'

'Raar?' vroeg ik: 'wat doen ze dan?'

‘Ik weet 't niet,’ redeneerde zij logisch: ‘ze doen ráár, 't ware woord vind ik er niet voor....’

‘Verbeelding,’ zei ik: ‘hoe kóm je er op?’

‘Ze kijken me zoo an als ik voor 't raam zit.’

‘Ach kom! Je ben 'n nieuwe buur. Dùs moeten ze 't naadje van de kous weten.

Als 't anders niet is!’

‘Nee. Er *is* iets. Ze kijken zoo onbescheiden!’

‘Neem er geen notitie van....’

En we praatten over wat anders.

Maar den volgenden dag begon zij opnieuw.

‘Henri....’

‘Ja?’

‘D'r is heusch iets.’

‘Waar heb je 't over?’

‘Over de straat... Over de bureen. Ze kijken me gewoon van 't raam weg.’

‘Wel zeker! Wor je nu nog verlegen? Kijk terug!’

‘Dat doe ik. En dan lachen ze.’

‘Lach terug!’

‘Hè toe, Henri, maak er geen grapje van! Ze doen vreeselijk mal en brutaal. En de kruidenier, die van-morgen voorbij kwam, keek me vlak in me gezicht en nam z'n pet niet af.’

‘Je zult je vergissen.’

‘Nee ik vergis me niet.’

‘Lieve meid,’ zei ik ongeduldig: ‘geef asjeblief niet toe aan die inbeeldingen. Per slot van rekening heb ik maling aan de heele buurt. Ze zullen gauw genoeg an ons “wennen” en dan is 't voorbij...’

En we praatten over wat anders.

Toch begon ik nu zelf opmerkzaam te worden. Als ik voor 't raam zat en er ging een buurtje voorbij, keek hij of zij met een vrijpostige nieuwsgierigheid die me irriteerde. Kalm liep ik de straat op. Mogelijk dat er iets *geks* te zien was, een

bandje of een vetvlak. De ramen zagen er evenwel in de puntjes uit. De rooie Lancasters met de roode balletjes hingen burgerlijk-deftig, netter dan bij de burens, die allen witte gordijnen hadden. 't Zou bij mij ook wel 'verbeelding' zijn.

Geen verbeelding. Twee dagen later, op 't oude klokje thuis komend, vond ik mijn vrouw in tranen.

'Wat scheelt je? Waarom huil je?'

'O! O! Als je 'r bij was geweest!'

'Wat is 'r dan gebeurd?'

'Noù weet 'k waarom ze zoo kijken!'

'Waarom dan?' vroeg ik verwonderd.

'Vanmiddag was ik in de voorkamer bezig en de ramen stonden wijd-open. Toen gingen 'r een paar meisjes uit de straat voorbij. En de een die zei tegen de ander: Hier woont de mintenee.... Wat zeg je 'r van?'

Ik begon smakelijk te lachen. Mijn vrouw werd woedend.

'Lach je daar om?' riep ze boos.

'Wel ja, kind. - Trek je je dàr iets van aan? Het is toch niet waar! Je moet die burenspraatjes nemen voor wat ze zijn.'

'Is 't dan geen schandaal?' vroeg zij tragisch.

'Wel zeker,' zei ik zwaar-ernstig: 'maar wat gaat 't òns aan? En naar alle waarschijnlijkheid heb je je vergist.'

'Nee daar zweer ik op!'

Als mijn vrouw zweert is het geval meer dan serieus. Ik praatte het haar uit het hoofd, haalde de schouders op voor dat viezig, klein-burgerlijk geknoei van allernetste, fatsoenlijke mensen, die de helft van hun leven achter spionnetjes doorbrengen. Stakkers!

Dienzelfden avond evenwel, dronken wij thee in de voorkamer. We hadden bezoek van een vriend en schemerden.

Terwijl het gesprek even achter rookwolkjes te dutten lag, passeerden een dame en een heer.

‘Is 't hier?’ hoorden wij de stem van de dame ijverig vragen.

En de heer die 't blijkbaar shocking vond zulke gemeene zaken in plat-Hollandsch te zeggen, antwoordde rustig:

‘Oui. Ces gens ne sont pas mariés...’

Wij schoten gezamenlijk in den lach. Wat viel er anders te doen?

‘Daar kun je last mee krijgen in zoo'n nette buurt,’ meende daarna mijn vriend.

‘Ach kom!’, lachte ik: ‘ze zullen wel wijzer worden. Ik kan toch moeilijk met mijn trouwakte gaan rondloopen!’

Mijn vrouw meende, dat ik er de politie in moest mengen. Ik hield vol dat als we een paar weken verder zouden zijn, de ijselijke lasterpraatjes vanzelf zouden verdwijnen.

Maar dat gebeurde niet. Het werd erger. De heele buurt keek ons na als we een enkele maal uit wandelen gingen. Voor onze woning fluisterden ze, glimlachten, toonden een zeer zonderlinge, hinderlijke benepenheid. Ik begreep in die dagen éénigszins hoè het leven van sommige vrouwen verbitterd wordt, als zij ongelukkigerwijs verzeild raken in een buurt van fatsoen.

Toen mijn vrouw - die langzamerhand onder die praatjes zenuwachtig en verdrietig werd - op een avond dat ze alleen een boodschap was wezen doen, door jongens was lastig gevallen, deed ik eindelijk, wat onder die omstandigheden te doen is - ik sprak den onbekenden buurman van no. 35 aan, die voor zijn huis een pijpje zat te rooken - het was zomeravond.

Ik stelde mij voor, viel met de deur in huis:

'Geachte buurman - dat en dat praatje loopt over mij en mijn vrouw. Wij hechten daar nu wel weinig waarde aan, maar voor eene vrouw is zulk eene reputatie minder aangenaam. Mag ik u even mijn familieboekje laten zien?'

'Wel nee, mijnheer,' zei hij: 'ik geloof u volkomen. En *ik* heb die verhalen ook nooit geloofd...'

'Maar hoe kunnen ze dan in de wereld gekomen zijn?' informeerde ik met hevige belangstelling.

'Mijnheer,' lei hij na eenig nadenken uit: 'vroeger hebben in uw huis verdachte lui gewoond met rooie gordijnen. *U* heeft óók rooie gordijnen - en nu maken de menschen gevolgtrekkingen.'

'Dat is waar,' zei ik ernstig: 'wij hebben de éénige rooie gordijnen van de straat.'

'Maar ik zou ze niet wegdoen,' meende mijn buur: 'u moet er *niet* aan toegeven....'

'Nee dat zullen wij niet,' verzekerde ik ernstig.

Wij deden de rooie gordijnen niet weg. Het 'schandaal' werd erger. Op een morgen had een jongetje uit de buurt met wit krijt iets erg-gemeens op de deur geschreven en een anderen dag toen mijn vrouw de deur openmaakte, werd een bloemkoolstronk naar binnen gesmeten. Dien avond huilde zij, wilde dadelijk verhuizen. Ik kalmeerde haar, bleef mijn pijp rooken, dacht na - ging naar de voorkamer. Op de ruit plakte ik een papier met vette letters:

Buren!! Attentie!!!! Buren!!

Daaronder hechtte ik mijn trouwakte. Vervolgens liet ik de twee roode gordijnen neer en sliep dien nacht overheerlijk. Eerst om elf uur 's morgens - het was een Zondag - stond ik op, verwijderde

mijne annonce, trok de gordijnen op. Mijn vrouw heeft nooit iets van mijn zotten inval geweten. Maar last heeft zij nièt meer gehad. De lieve bureu waren tevreden.

Bezoeken.

Precies drie uur werd er gebeld. Hij kwam nóóit te vroeg, nooit te laat. Altijd dezelfde flegmatieke accuratesse.

‘Daar is pà, moe!’ -, riep het kind door het spionnetje kijkend.

‘Dat weet 'k wel - hoef je niet met zoo'n plezier te schreeuwen!’ zei zij, bits. Ze haalde den kam door de blonde haren, trok de smul glad, praatte terwijl:

‘Je mond houden, hoor?’

‘Ja, moe.’

‘Niet je neus voorbij praten, niks vertellen van je moe, van je opa, van niemand....’

‘Nee niks, moe!’

‘... Kun je niet even stil staan? Ben je zóó ongeduldig om 'm te zien? Je ziet 'm toch elke week!... Als je gaat huilen zend ik je naar je bed!... Mag je heelemaal niet!... Nou?’

Het kind keek haar huilerig aan, met bevende trekking van 't mondje.

Hartstochtelijk nam zij het in de armen, drukte het tegen zich aan, zoende het lang.

‘... Niet huilen! Niet huilen, schatje.... En geen kwaad van me spreken!... Is mama niet

goed voor je? Van wie hou je meer, van je papa of van je mama? Nou dan? Nou?’

‘Van u,’ zei het kind verstandig-kijkend.

‘Heusch? Heúsch?’

‘Heusch - heusch, moe.’

‘Gá dan maar.... Maar niet te lang, hoor! Dag engel!.... Je mond houden, hoor!’

Vroolijk opende het kind de deur van de achterkamer, riep al in de opening....

‘Dág pa!’ - en de geluiden vervaagden.

In den stoel voor het raam zat zij met betrokken gelaat, luisterend naar de onverstaanbare klanken. O, 't was een marteling dat half-uurtje, dat moeten dñlden!

Nu waren ze bij mekaar, telde *zij* niet mee, kon hij tñlkens weer de genegenheid van 't kind warm houden, telkens lief-praten, cadeautjes meebrengen... cadeautjes waardoor je kinderen zoo inpalmde. Toch is luisteren....

Langzaam stond ze op, liep op de teenen naar de deur, hield den gejaagden adem in. Duidelijk klonken de donkere mansstem, de heldere, frissche stem van het kind....

‘.... Ja pa’....

‘.... Zoo. Zoo.... En wat zei de juffrouw?’

‘.... Nou - dat 'k heel goed oppaste’....

‘Da's braaf.... En vertel nou eens van van de week’...

‘Watte dan?’

‘Wat je al zoo gedaan heb?’....

‘Nou, ik ben Woensdag met opa uit geweest naar 't Rechthuis - weel u wel? - Da's heelemaal, heelemaal ver.... En daar speelden ze komedie in de tuin.... 'n Poppenkast zoo groot als de kamer... En toen gaf die groote pop - die met de groote neus, die gaf de andere 'n pak slaag

met zoo'n dikke stok.... En toen hebbe we zóo gelache.... zóo gelache.... Enne toen was d'r ook 'n aap bij en die trok allemaal leelijke gezichte en die wou de kindere bijte.... Gemeen, vin u niet?... Zóó dee die 't: hap! hap!'

'... Verschrikkelijk!... En wat gebeurde 'r toen?'

'... Toen pakte de aap de stok van die met z'n lange neus - begrijp u? - en toen ging-die op de stok kauwen.... En die aap die had 'n broek an en 'n jassie - en van achter zag je z'n staart 'r uit komme! Hahaha!'

'Kolossaal!... En was opa niet bang?'

'Opa, nee!... Opa die lachte wàt erg!'

'En was moe dan niet meegegaan?'

'Nee - moe die was ziek'...

'Was moe ziek? Wat scheelde moe dan?'

'Dat weet 'k niet'....

Er kwam eene stilte in de achterkamer. De vrouw bij de deur, luisterde scherper - of hij ook fluisterde. Maar de stemmen leefden weer op.

'... En wat is 'r nog meer geweest van de week?'

'Nou - anders niks - Zondag het opa bij ons gegeten'....

'En wat hebben jullie gegeten?'

'... Nou - wàt lekker... Maar 'k weet niet of 'k 't vertellen mag....

Zèggen ze je om niks te vertellen!'

'Dat weet 'k niet'....

'Kijk me is in m'n oogen.... Mag je jokken? Heeft je moe je gezegd om je mond te houen als 'k wat vraag'....

'Moe zegt dat u me pa niet meer is'...

'Zóo zegt je móé dat?'

Weer drensde een stilte achter de deur. Dan snèller de stemmen:

‘En wàarom ben ik je pa niet meer?’

‘Dat weet ik niet’....

‘Dat weet je wèl... Toe zeg 't nou maar, dan breng 'k je de volgende keer wat extra-moois mee’...

‘Moe zegt - zal u 't heusch niet oververtellen? Heusch niet? - Moe zegt dat u 'n slèchte man is. Nièwaar, wel pa?’

‘Nou slecht.... slècht.... Geloof 'r maar niks van, hartje.... als je wat ouder geworden ben zal ik 't je wel is uitleggen’...

‘Waarom blijf u dan niet hier?’

‘Omdat 'k niet wil.... omdat je moe - maar dat komt later wel terecht.... Je ben nog te klein om àlles te weten. Als je maar altijd heel veel van me houen blijft. Heel veel, hè?’

‘O alles, àlles pa’....

Geluid van kussen klonk door de deur. De luisterende vrouw week terug naar den stoel bij het raam, dacht met driftig gedachten-beweeg.... Zóo pakte hij nu het kind in.... Wat had je 'r op die manier aan van je man - van zò'o'n man - gescheiden te zijn, als de Rechtbank hem toestond elke week het kind te zien.... Wat had hij met 't kind te maken? Wat?... 'n Man die z'n vrouw mishandeld had... Dat je kind niet voor je alleen was, dàt je te kiezen had om Mientje elke week naar hèm toe te zenden of hèm bij je thuis te ontvangen. Díé man over je vloer. Die man! Mientje nooit onder z'n invloed vandaan! O, o als 't kind meerderjarig werd, had je nòg kans dat ze naar haar vader overliep. Jawel! Maar dààr zou ze 'n stokje voor steken. Als 't kind ontwikkeld genoeg was, zou ze in kleuren en geuren vertellen wáárom ze van tafel en bed gescheiden was, waarom ze dien man niet lùchten kon. Dàn zou ze is zien wie de sterkste was, hij of zij. In elk geval had zij het kind dágelijks - mocht hij het

maar eens in de week zien en telkens als hij 'n cadeau meebracht, zou zij 'n nòg mooier koopen.

Zenuwachtig, onrustig zat zij voor het raam, schrikte op. Binee sloeg een sleutel in het slot. Vader. Goddank! Alleen kon ze 't niet uithouen met dien màn naast-an.

Haastig opende ze de gangdeur, lei haar vinger waarschuwend op den mond.

Grootvader, vriendelijk, wit van haar en baard begreep:

..., 'Is-ie 'r al?' vroeg hij fluisterend.

'Al tien minuten'....

'Zoo,' zei hij, langzaam z'n handschoenen afstroepend. Dan sloop-ie zachtjes naar de binnendeur, lúisterde. Rustig knikkelend bewoog zijn hoofd bij 't hooren der stemmen.

'Waar hebben ze 't over, vader?' vroeg fluisterend zij weer.

'Suscht!'

Maar, ongeduldig, was ze al bij hem, boog haar hoofd naast het zilveren haar van den ouden man.

Samen, moeder en grootvader, beluisterden zij het gesprek van den gescheiden man met het kind.

'.... Enne toen mocht Co blijve ete en we mochte spele met 't groote servies - u weet wel 't servies met de gouwe randjes - en opa die had chocola meegebracht en moe die was 't dienstmeissie.... eene toen hebben we flensies gebakke van èchte suiker en èchte eieren... Da's wáár, hoor! En toen mochte we opblijven tot negen uur... enne toen had 'k nog niks geen slaap'....

'Knap,' klonk de zware stem van den vader: 'en verder?'

'Verder weet 'k niet meer.'

'Ben je al uitgepraat? Verzin nog eens goed'....

Stilte voor, en achter.

Dan luchtig-schetterend met helle kwinklachjes doorjoedelde de kinderstem het vertrek....

‘.... O en verbeel u pa.... ik heb nachtponne gekregen - heelemaal nieuwe - en toen wou 'k de eerste anpasse.... en toen was-die me te groot.... hahaha!.... o, wel zoo'n end - En toen heb 'k 'm over me hoofd getrokke enne toen heb 'k voor boeman gespeeld. - Enne toen is opa zoo bang geworde dat-ie achter de canapee is gaan zitten.... hahaha!.... Enne toen riep ik maar boe! boe! boe! - Maar nou zijn ze àllemaal vermaakt - wàt 'n mooie nachtponne met kantjes en 'n strikkie'....

In glimlachende luistering bogen de hoofden van de vrouw, van den grootvader.

En in de nu lichtende stilte teerde het even-niethaten der drie menschen.

Baard.

Het was zóó aangekomen: Toen Annet, 'r vriendin, die ze in geen jaren gezien had, op bezoek was, begon-ie weer over z'n báárd. Hoe was 't mogelijk dat 'n man zoo walgelijk-ijdel deê. Dat lapte-ie 'm nou telkens as-ie maar èffetjes gelegenheid had. Dan zat-ie de punten glad te strijken dat je 'm wel 'n tik op z'n vingers zou willen geven, dán coquetteerde die 'r mee alsof elke vrouw op z'n baard verliefd moest worden. Hoe dikwijls had-ie niet de aandacht op z'n baard gevestigd, z'n lange baard, z'n baard, z'n baard, z'n baard! Je wer d'r zeeziek van. Elke nieuwe vrouw die over de vloer kwam moest voelen wat 'n zacht haar z'n baard had, weten hoe làng z'n baard was, ràden hoeveel jaar die 'm droeg.

En waarachtig, wèer 't zelfde spelletje met Annet. Wat had ze zich zitten ergeren. Eerst hij, zooals-ie altijd begon om 't uit te lokken: 'Lastige baard vin-u niet?' - En toen Annet: 'Ja zeg u dàt wel! Maar wat 'n pracht, wat 'n pracht!' - En toen hij met z'n huichelachtige bescheidenheid: 't Is me 'n làst. Ik denk dat 'k 'm is zal laten knippen.' En toen Annet, poeslievig (je kon niet één vriendin vertrouwen, nee maar geen enkele!): 'Nou

maar dàt zou jammer zijn. D'r zijn weinig baarde als de uwe, meneer.' - En toen hij: 'Weinig zal ik niet zegge. D'r zijn 'r wel mèer. Maar niet één van zulk zacht haar.' - En toen zij (O, o, dat je nou niet één vriendin gelooven kon!): 'Is die zóó zacht? Dat zou j'm niet aanzien!' - En toen hij weer: 'Nou maar zàcht *is*-ie. Neem u 'm is in uw hande. Geneer u niet... En zeg dan is of 't niet precies het haar van mijn vróúw is!' - En toen Annet vriendelijk-lachend, an 't wrijven van 't haar tusschen 'r vingertoppen en verbaasd knikken dat ze nog nooit zulk 'n zachten baard gevoeld had.

Ja zóó was het aangekomen. Toen Annet wèg was had zij natuurlijk opgespeeld, 'm is goed gezegd dat-ie 'n ijdele kwast was en veel te oud om vrouwen 't hof te maken, al had-ie nòg zoo'n langen baard. Toen hij an 't opspelen. Toen zij. En zoo'n half uur, tot-ie, zooals-ie altijd dee naar z'n societeit liep waar-ie z'n avond verdee met spel en cognacgroccies.

Dien man had zij getrouwd omdat ze zoo onnoozel was geweest verliefd op 'm te worden. Zij had 't geld meegebracht - hij niks dan z'n langen, blonden baard, waarmee ze toen dweepte, dien ze goddelijk vond, nu wel zou kunnen uitrukken.

Want hij bedròòg haar. Dat kon je zoo an alle kleinigheidjes merken, an z'n nonchalance, an z'n koelheid, an z'n elken middag uitloopen dan om die reden dan om diè. Gister had-ie naar parfum geroken. Bij den barbier geweest om z'n vervloekten baard te laten p u n t e n ! Maar je kon 'r n i k s van zien en barbiers hadden geen parfum. De vorige week was-ie 'n goed kwartier te laat thuis gekomen en nou weer twaalf nieuwe boorden gekocht, terwijl de la nog vol lag. En alles van haar rente. Als zij 'm niet genomen had, zat-ie nog te pennelikken,

kon die rondsukkelen van z'n vijftig gulden in de maand met een fooi op Nieuwjaar. De leeglooper!

Maar 't was niks vergeleken met de báárd, de baard waarmee die geurde, waarover die minstens tienmaal op 'n dag sprak, die die 's morgens 'n kwartier lang kamde en gladstreek, dien èlke vrouw moest voelen. Als zij zoo is an zijn vrienden zei: voel me haar is? Wat zou hij dan zeggen? Dan zou die wel ànders piepen!

Verwoed keek ze naar de klok, ongerust over z'n lang wegblijven. De societeit ging om een uur dicht. Waar zat-ie? Waar bleef-ie? Hoe schaamde die man, die getróuwde man zich niet dood, om zóó laat thuis te komen! Als 'r bij toeval nog een van de burens wakker was!

Angstig trok zij het gordijn op, net dat zij hem bij 't licht van 'n lantaarn zag aankomen - schommelend van den stoerprand naar de huizenrij - dronken - stevig dronken. De derde maal in twee maanden! O! O! O!

Snauwend ontving zij hem aan de deur, scheldend, buiten haar zelve.

Hij keek haar lodderig aan, de oogranden rood, het overhemd bevuild, de das opgeschoven van het boord - de lange, mooie baard verward alsof hij zoo uit zijn bed kwam. Op al haar snauwen ging hij niet in, bête lachend, versuft nauwlijks wetend waár hij was.

Bij het raam snikte zij het uit, wanhopig, beu van dàt leven. Hij bewoog niet, zakte in slaap, het hoofd achterover op de kussens van de sofa.

Het lamplicht streelend bescheen het fraai gelaat, den grooten mannelijken neus, de matte glimming der oogleden, den weelderigen baard, die nu warde omhoog met afhangende tressen, fluweelig en soepel.

Zachtjes klonken haar snikken tot ze met bitse beweging opstond, wakker geschrikt door zijn snurken.

‘Jan!’

Hij lei rustig te slapen.

‘Jan sta op! Ga naar je bed!’

Even flitste het wit in zijn oogen, lachte hij vadzig, toen zakte het hoofd weer, klonk harder zijn snurken.

Hij was niet wakker te maken.

Stil keek ze hem aan, met een minachting zoo groot dat zij hem had kunnen sláán. Hij walgde haar. Wat was hij zoo leelijk, afschuwelijk. Wat een vies individu. Hoe was zijn portret van tien jaar geleden dat boven zijn hoofd hing, ànders, met heel ándren neus, ándre oogen, andren mond! En hoe háátte zij hem nu, hoe zou ze er alles voor willen geven om van hem verlost te zijn, om hem niet meer daaglijks voor zich te zien.

Weer zat ze te schreien bij de tafel, het hoofd op de handen, vaag nadenkend, moeër wordend, òp. De lamp brandde vlak boven haar hoofd dat warm werd, bijna zakte in slaap. Dàt was 't begin. 't Zou nog wel erger worden. Niks gaf-ie meer om haar. Niks. En zij die zooveel van hem gehouden had. Vroeger. Veel vroeger. Nou niet meer. Voor haar part kèken alle vrouwen.... Maar dat schokte haar tot nieuwe woede. Andre vrouwen! Andre vrouwen die 'm knap vonden, die met z'n baard dweepten, andre vrouwen die-die inviteerde om te voelen hoe zacht 't haar was.

Annet nog vanmiddag. Annet die 'm zoo bewondrend had angekeken om z'n baard. Zonder baard had-ie 'n schaapskop, 'n kalfachtig gezicht. Dat had ze opgelet als ze, toen ze nog goed met elkander leefden, gekscherend het haar wegduwde en

haar hand op zijn kin lei. Zònder baard was-ie 'n monster, leek-ie misvormd.

Als ze... Plotseling klaarwakker, stond zij voor de sofa, keek hem weer aan. O, ze was gèk met 'm al dacht ze van nee. Ze was krankzinnig-verliefd. Ze zou 'm wel kunnen zoenen, zooals-ie daar lag - maar die báárd - die walgelijke báárd, die báárd, waarnaar Annet en zooveel andre vrouwen k e k e n , die baard dien ze bevoelden en práchtig vonden, die smerige, ellendige baard...

Driftig, zenuwachtig-bevend liep ze naar de tafel, zocht in haar naaimandje, greep de schaar en nietmeer-denkend, knielde ze bij de sofa, voor het slapend hoofd en angstig-starend knipte zij den eenen slier weg dat de kin blootkwam met zonderlinge, scherpe stoppels.

Toen schrikte ze achteruit, bijna gillend.

Hij had zóo een afzichtelijk gelaat. De eene helft van den zijdigen, fraaien baard hing in golving op het overhemd, de andere van de sofa op den grond gegleden, lag daar verstrooid, pluiming van lang, blond haar, glanzend in het licht van de lamp.

De gedeeltelijk ont-baarde kin hoekte spichtig naast het nog niet geknipt haar -, de neus scheen grooter geworden, het gelaat vleeziger, zinlijker, een gelaat met twee uitdrukkingen, het vróéger gelaat, waar de baardhelft nog was, het nieuwe dat niet van hèm was, dat hem onherkenbaar maakte.

Bevend van opwinding steunde zij op de tafel, radeloos over wat ze gedaan had, wat niet meer te verhelpen was.

Hij, snurkend, bewoog in z'n slaap, draaide het hoofd af, dat nu geheel in den lichtkring der lamp kwam, het hoofd met den halven baard, alsof het misvormd was.

'Jan! Jan!' schreeuwde ze: 'O Jan, wor 'r niet boos om!'

Maar hij snurkte, sliep met den mond wijd-open, de vettig glimmende oogleden zwaar-gesloten.

De helft van den baard slierde over het overhemd tot ver over den buik, had goudglansjes in 't licht - daarnaast het hideuze gelaat met de kleine, stoppelige kin, het uitwerkend jukbeen, den vergrooten neusvleugel.

Toen poogde zij het resteerend deel te knippen, kon niet meer.

En krankzinnig-van-angst, klappertandend, sloop zij naar boven, sloot zich op in haar kamer, afschuw-lijk-bevreesd voor wat gebeuren zou - morgen....

Van een tot over de ooren verliefde en van kippen.

Hij was een jeugdig kruidenier. Ik zeg dit niet bij wijze van geringschatting, laat zelfs de mogelijkheid in het midden dat hij spekslager was.

Voor het begrijpen zijner avonturen is de kennis van z'n maatschappelijke positie geen positief vereischte.

Ik wil u evenwel zoo nauwkeurig mogelijk inlichten en herhaal dus dat hij kruidenier of spekslager was - in elk geval het gros zijner uren achter een toonbank doorbracht.

Hij was weduwnaar. Hoe dit klopt met z'n jeugd kan ik inderdaad niet verklaren. Ik veronderstel dat hij zéér vroeg getrouwd, z'n vrouw verloren had. Mijne informaties laten aan zekerheid, beslistheid, getrouwdheid niets te wenschen over.

Hij was een jeugdig kruidenier, weduwnaar en verliefd.

Verliefd tot over de ooren, gelijk ik in den aanhef zeide, verliefd op een jonge dame, die ongeveer daaglijks boodschappen bij hem kwam doen en iedermaal c o n t a n t betaalde.

Dát had z'n aandacht getrokken. Zij beerde niet, pofte niet, stelde niet uit, vroeg geen weekboekje: zij betaalde c o n t a n t .

Daarenboven had ze een doddig wipneusje, een heel lieven mond en een paar handjes die....

Maar met deze lyrische beschrijving kan ik niet voortgaan. Ik begin niet alleen den kijk op deze bekoorlijkheden te verliezen: gevoel mij ten overvloede impotent om een vrouweneus, een vrouwemondje etc. weer te geven zóó als de jeugdige kruidenier ze zag. En met *zijn*, niet met *mijn* waarneming hebt ge te maken.

Hij geraakte verliefd, vèr-woog zich, vèr-schepte zich, liet haar overmatige stukjes kaas proeven.

Op een dag bleef ze weg.

Er was iets gebeurd. Mogelijk met de boter. Mogelijk met de wicht.

Zij bleef weg.

Ze was ziek of haalde bij een ander.

Toen begon hij te informeeren. Eerst bij dienstmeisjes van de buurt. Die kenden haar niet. Ze woonde pás in de straat. Toen bij den kruier. Die kende haar wèl. Die had is 'n pakkie voor d'r gebracht. Verder wist-ie 't niet.

Een wéék lang bleef ze weg, kwam 'n half pond keukenzout halen - en verdik-me wéér zag je d'r niet.

Op een Zondag ontdekte hij d'r vàn. An 't end van de straat woonde ze - d'r vader was veearts - heele nette menschen - van goeie kom-af - èn centen. Ze zat voor het raam in 'n blauwe blouse, achter rooie bloemetjes, bij 'n geelzijden gordijn. Ze lachte. Ze glimlachte. Ze groette. Hij voelde de keien niet (ofschoon de straat zéér slecht geplaveid was), liep als in een droom, wachtte vele dagen, vele weken. Ze blééf weg.

Hij treurde. Uiterlijk was het niet zichtbaar. Z'n roodbollig glimmend gelaat, roodbolde en glom bij de weegschaal, lustig sprak hij met de dienstmeisjes en

klanten, opgewekt sneed hij ham en Leidsche. Evenwel hij treurde, mijmerde, keek telkens de straat op. Mis. Uit. Zij kwam niet, zij met het wipneusje, het mondje, de handjes.

Toen kreeg hij de ingeving.

Hij had nà tien uur een luchtje geschept.

Bij hààr, achter de geelzijden gordijnen, brandde licht. Je zag de schaduwen der bloemetjes op de lichtvakken. Je zag soms een schaduwhoofd.

Op de deur was een wit bordje met vette letters

A. BART,

Vee-arts

In-eens *wist* hij het. Hij gaf 't niet op. Verliefden zijn slim. Die vinden op alles wat. Hij glimlachte. Den volgenden dag, dadelijk, sloeg hij zijn slag, liet den loopjongen alleen in den winkel, ging naar de markt, kocht twee lévende kippen. Voorzichtig droeg hij ze bij de vleugels, kwam een uur later thuis.

De loopjongen lachte. De baas die ging kippen houden, of de baas was dronken. Eerder dronken, want 'n plaatsie achter 't huis was 'r niet en waarachtig hij stopte ze in 'n ouwe zeepkist in den kelder.

'Ga je kippen houden, baas?'

'Schiet maar op! Steek niet overal je neus in!'

De jeugdige patroon voerde de kippen driemaal dien dag, sprak bijna niet, leek schrikbarend verstrooid.

Den anderen morgen dee-ie heelemaal raar.

't Knech-ie beloerde hem verwonderd, verbluft. De baas trok om twee uur z'n Zondagsche bullen

an, z'n kamgaren jassie, z'n boord, z'n das met rooie stippels, z'n bottines - de baas kamde z'n haar glad en plakkend - de baas had zich extra laten scheren (anders maar éénmaal in de week) - toen dook-ie in den kelder - hoorde je de kippen schreeuwen en kakelen - zag j'm de straat opgaan, in elke hand een nòg angstig-nakakelende kip. De baas was getikt - of de baas had 'n lief-ie an de hand. Zoo slim was 't knech-ie ook wel.

Bij nummer 198 klopte het hart des jeugdigen verliefden. Hij stond voor een buitengewone moeielijkheid. Hoe te schellen? Hoe háár te groeten.

Kordaat nam hij de beide kippen in één hand - wat zijn ongeluk zou zijn - schelde.

Zij opende zelf.

'Is meneer thuis, de dòkter?' - vroeg hij haperend, met een drijvend lachje.

'Wou u de dokter spreken?' - zeide zij, vrindelijk.

'Om u te dienen.'

'Dan moet u een kwartiertje wachten.'

'O uitstekend - uitstekend,' zei hij, de kippen in de eene, den hoed in de andere hand.

Zij liet hem in de achterkamer, sloot de deur. Zenuwachtig, verlegen zat hij met de kippen op zijn schoot, hoorde haar naar de voorkamer gaan. Wat een engel! Wat een oogen! Op den schoorsteen stond haar portret. Voorzichtig, op de teenen, liep hij er heen, de kippen stevig vasthoudend, keek met dikke verliefdheid.

Toen snuffelde hij verder. Het was een netjes-aangekleede kamer. Je kon zien dat ze er goed inzaten. Op den schoorsteen een prachtig garnituur van Delftsch aardewerk - bij het raam een tafeltje met blauwe pullen - bij den schoorsteen een buffet met

vaasjes, poppetjes, karaffen, allemaal blauw goed. Aardige liefhebberij. En duur, hoor! Nou! D'r stond voor 'n duit.

Onze jeugdige kruidenier begon op zijn stoel te bedenken wát hij den vader zeggen zou. Het plan was helder en voortreffelijk. Bij een veearts kom je natuurlijk met vee. 't Zou dus van een leien dakje loopen, als hij advies vroeg over de kippen - de een die was verkouen - de ander lei niet meer. En als-ie dan 'n paar maal in de week met de patiënten terug kwam had-ie 'n prachtige gelegenheid om met papa èn dochter kennis te maken. Zij was 'n beeldje, 'n snoep.

Nog eens stond hij op, bewonderde het portret, de oogen, het mondje - en.... Zoo ik een roman schreef zou ik zeggen: plotseling stiet hij een rauwen kreet uit, nu ik echter zulke eenvoudige avonturen verhaal, moet ik mij vergenoegen met te verklaren, dat hij even, doch zeer beslist vlòekte en in de lucht greep.

Had de liefde zijn vingers ontspand of hadden de kippen venijnig gerukt? Hij wist 't niet. Zeker was 't dat ze vrij over den grond fladderden en dat de eene achter het vuurscherm tevreden kakelde.

Als een razende bukde onze jeugdige vriend, maar met kippen valt niet te gekken.

De twee vluchtelingen waren geenszins gekortwiekt en schenen van plan hare vrijheid te verdedigen.

De rooie schoot onder de sofa - de zwarte, nijdig-schreeuwend, vloog over de tafel, voorbij de lamp òp het buffet. Er viel een héél lief Delftsch vaasje op de grond - pats - in scherven.

Men spreekt dikwijls in boeken en daarbuiten van àngstzweet. Ik geloof dat men helaas meestal met dat woord s c h e r m t , er althans niet de

vreeselijke beteekenis van begrijpt. Onze held kreeg het zóo benauwd, zóo gruwelijk, dat ik mij móet onthouden van eenige descriptie.

Het werd een korte, heftige jacht.

De rooie vluchtte van onder de sofa, smeed de pullen van het tafeltje bij het raam, stortte krijschend op den schoorsteen, wierp een vaas af - de zwàrte, rennend over den grond, soms met een ruk vliegend en springend, had op het buffet een s l o r d i g e verwoesting aangericht.

In minder tijd dan ik noodig heb om dit laatste te vertellen, was de grond bezaaid met scherven, lag de jeugdige verliefde in een hoek te spartelen met de r o o i e die hij eindelijk te pakken had en - ging (als dat nièt gebeurd was zou het onvolledig zijn gebleven) de deur open....

De v à d e r e n z i j !

De rest zult ge begrijpen. Onze held maakte zijn excuses, bood schadevergoeding aan - de arts wees hem woedend de deur.

Het èrgste wachtte in de gang.

Dàar hoorde hij meneer in de kamer uitvaren:

'... 't Lijkt wel of 'k 'n gans g e t r o u w d heb! Had je die vent niet buiten kunnen laten wachten!'...

Eva.

Eva strikte de linten van haar hoed, een hoed met paarse bloemen, witte pluimen en een pauwveer....

Maar - laten wij ons eerst een weinig oriënteren. Met de deur in huis te vallen in rustige avondverhalen als deze, heeft onder meer dat tegen dat de hoorder eene verdeelde aandacht heeft. En in het bijzonder, in het geval dezer Eva, wier listigheden mij kortelings ter oore kwamen, zou ik uwe gewaardeerde attentie van meet af willen verzoeken.

Eva's ega - nièt te verwarren met Adam, hier na te noemen - was een jaar geleden aan verwaarloosde roodvonkjes gestorven. Hij had de geenszins beminnelijke reputatie meerder aan borrels dan aan zijne vrouw gehecht, daarenboven van eene absoluut onmannelijke huishoudelijke nauwgezetheid te zijn.

Den nacht vóór hij aan roodvonkjes nederlei, was hij aangeschoten thuis gekomen, had in de keuken de lamp aangestoken en er finale opruiming gehouden.

Als hij dronken was had hij dergelijke schoonmaakrages. Dien nacht, in het bijzonder scheen zijn aard zich in meest suprême kracht, zwanenzang gelijk, geuit te hebben.

Toen Eva, 's morgens acht, opstond, begreep zij er alles van. Aan de koperen krammen van de keukenrekken, op gelijken afstand, hingen de slabakken, de geëmailleerde emmers, het kopergeroi, de vergieten, de schuimspanen, de trechters -, daarnaast en er tusschen even zorgvuldig opgehangen een paar beslijkte bottines, een onderbroek, pantoffels, kousen, manchetten en een vuil boord. In zijn dronkenschap had hij eene zonderlinge o p h a n g - w o e d e , overkwam hem dubbel de behoefte nètjes te zijn, maakte hij *alles* wat hem in den weg kwam muurvast, onverschillig wát het was, onverschillig of het opgehangen kón worden. Zoo bengelde dan zijn wandelstok, behoorlijk van een lusje voorzien tusschen de ommeletpan en den vloerbezem en als er geen spijkers voldoende waren sloeg hij in zijne ziekelijke buien van symmetrie spijkers bij. Nu hij echter gestorven was, was het gedaan met zijn goede en slechte huishoudelijke qualiteiten, gedáán met de heele huiselijkheid, gedaan met het heldere, glimmende keukentje. Eva en Adam, zijn bastaard-taks, bleven achter, treurend, tot in de zielen bedroefd. En omdat het leêge van het huisje Eva tot melankolische mijmeringen - als daar is mysterie van dood en leven - bracht, zij daarenboven niet alléén in die afgelegen buurt durfde slapen, ofschoon Adam waaksch en betrouwbaar was en zij nog meerder-daarenboven zooveel keukengerief, meubeltjes, tapijten, lampen, bedden niet alleen kon onderhouden op de wijze zooals zij dit wilde, begon zij met één dienstmeisje, hetwelk in veertien dagen versleten zijnde door een ander opgevolgd werd, daarna wèder door een ander en zoo voort. Langer dan veertien dagen hield Eva het niet uit met haar meisjes. De meisjes b e w e e r d e n dat

zij niet genoeg te eten kregen, Eva dat zij snoepsters, dieveggen, manziek, lui of onhandig waren. Zeker was het dat geen der boeien in gestorven man's schaduw kon staan, dat geen de keuken zoo helder, zoo precies, zoo symmetrisch op te redderen wist als de lieve doode.

Op het moment nu dat dit avondverhaal zijn entree maakt, was Eva bezig de linten van haar hoed met paarse bloemen, witte pluimen en de pauwveer op te strikken.

Terwijl bedacht ze, dat haar nieuw meisje tot-heden-toe-niet-gekende hoedanigheden bezat. Zij was werkelijk kraakhelder, bij-de-hand, ijverig, had geen vrijer, kon kousen stoppen, eieren hard of zacht (net hoe je 't wou) koken, zette 's morgens de thee (afgemikt anderhalf lepeltje), had nog geen haren in de soep of in het eten te goeder of te kwader-trouw gedeponeed. Zulk een meisje was een tref en nu na twaalf dagen had Eef nog geen andere gebreken opgelet dan de n a a n l e g t o t s n o e p e n . Want eergister toen ze pruimen gestoofd had en de meid er even alleen mee gelaten had, was er een pit in de saus geweest, nét alsof er haastig een vinger in was gestoken. Dat symptoom was v e r d a c h t . Het werd dus meer dan tijd de nieuwe bezem nader te analyseeren, mogelijkerwijs te snappen. Snoopte ze *niet*, nou dan wás 't 'n meisje uit duizend.

Al deze zaken overdenkend sloot Eva, door Adam gevolgd, de kasten, behalve die waar het ontbijtservies en de dagelijksche dingen in stonden, overkeek de kamer en ondernam iets z e e r g e h e i m z i n n i g s .

Sluw sloop zij op het raam toe, beloerde een vlieg, zette voorzichtig het vleeschhandje tegen het

glas, greep toe... Mis! Vlieg ontkwam, vroolijk de kamer doorgonzend.

Op het gordijn, iets hooger, zat er nóg een. Kalm schoof Eva een stoel bij, beklom de sporten, stapte op de zitting, dreef zachtjes, listig als een slang de hand naar het diertje en dan met een ruk sloot zij het huisje harer hand. Alweer mis. De vlieg vloog weg naar de lamp.

Bedaard stapte Eva van den stoel, streek de plooiën van haar japon glad, loerde opnieuw aandachtig. Op de lamp zaten er twee. Maar die kon je niet vangen. Dan had je kans de kap te breken. Op het raam was er geen. En de brommer die vloog nòg.

Wacht 'r is! Daar zat-ie op het tafelkleed bij den suikerpot. Nou heel voorzichtigjes, heel voorzichtig. Het mollig handje, gekromd als een lepel bewoog met aarzelende duwtjes, naderde den brommer.

Flap!

En alweer mis.

't Was of ze 't in de gaten hadden wat je voorhad. As kind had ze 't zoo góed gekend. Onderzoekend keek ze rond. Er zaten er wel twaalf op het plafond waar je niet bij kon en drie, vier, op de lamp. Wat waren 'r vandaag weinig. Anders zooveel. Zeker omdat 't vanmorgen geregend had. Maar op den spiegel. En nou is heel voorzichtigjes.

Poeszacht met bedaarde, tastende tredjes, bang geluid te maken, sloop Eva naar den spiegel. Listig glansden haar oogjes. Nou was die 'r bij of ze kende 't heelemaal niet meer. En weer plonsde het mollige handje met een strakken haal en waaràtje, ze *had* 'm. En wàt 'n kanjer! Zeker 'n mannetje. Die waren altijd groter dan de wijfies.

Slim blies zij door een heel dun tuitje van haar hand, voelde het vliegend gespartel van het diertje.

Morrege baassie. Je zit 'r in. En kom jij d'r nou is uit as de vrouw 't niet wil.

Wijs-lachend opende Eva den suikerpot, bekeken door Adam die op z'n gemak haar manipulatiën aanschouwde - en met de handigheid van een goochelaar liet zij vliegje vlug door den kier onder het deksel door.

Het was een gegoten glazen suikerpotje. As j'm tegen 't licht hield kon je de vlieg er in zien. Zoo. Zoo. Nou maar dat was me 'n goeie raad van d'r v r i e n d i n geweest. Nou wou ze wel is zien dat 't meissie van de suiker snoepte. Al maakte ze de suiker nou nóg zoo glad, d'r was geen ontkomen an as de deksel 'r eenmaal af was geweest. Knussies hoor! Je mocht 'n ander mensch wel niet in de v e r l e i d i n g brengen, maar tegen die snoepende oneerlijke meissies lei je 't altijd af. En 'n dievegge in je huis was me 'n pláág! Dat was nóg erger dan 'n meid met 'n vrijer of 'n onhandige meid.

'Aagie!'

'Ja juffrouw!'

'Aagie kind, 'k ga 'n kwartiertje om. Zal je goed op 't huis passen. Ja, hè? En zet je koffie terwyl? - Nee laat de suiker dáár maar staan. Daar staat-ie goed. Nou dag kind'....

Zoo. Al de kasten op slot. Van de geschilde aardappelen zou ze wel niet eten. Het brood en de koekies die waren onder slot. En nou is kijke of ze met d'r vingers an de suiker kwam. Of 't 'n goeie raad van d'e v r i e n d i n geweest was om 'n vliegje, 'n onnoozel vliegje op wacht te zette!

Aagie keek de juffrouw door het spionnetje na, ging toen rustig in den leuningstoel zitten.

Nou dat was me 't dienstje wel! Jassus, jassus

wat 'n dienst. 's Morges twee dunne boterhammen met margerine - om twaalf uur twee dunne boterhammen met margerine en op een 'n schijfie kaas om weg te blazen - en 's middags aardappelen, vet en groenten. 's Zondags vleesch. Ze liet je geregeld honger lijjen, dat wijf. En nou is 'n lekker koppie koffie drinken. Tegen den tijd dat ze d'r in het spionnetje zag ankomme zou ze gauw water bijgooien. Lekkertjes! Anders kreeg *zij* altijd 't dik en nou kon madam dik drinke.

Op haar gemak schonk Aagie zich een kopje in, nam drie lepels suiker - ze hield van zoet - zag het vliegje heenvliegen.

'Wel da's màchtig komiek,' praatte zij hardop: 'Zouen ze 'r nou àllemaal dezelfde foefies op na houen? Dat dee me vorige juffrouw ook: vliegen in de suikerpot stoppe om te kontroleere. Nou maar dan motte ze vroeger opstaan! Ik ben niet van gister!'...

In den leunstoel dronk ze drie, vier kopjes met bescheiden suiker. Toen deed ze hetzelfde wat Eva straks had gedaan, ze ging op de vliegenjacht net zoolang tot ze een k a n j e r te pakken had, slipte dien in den gelijkgeschudden pot, goot water, veel water op de koffie, wiesch haar kopje om en maakte vriendelijk open toen Eva en Adam thuis kwamen.

'Wat een helder meisje,' dacht Eva: 'as ze nou maar niet snoept, ben ik best tevreden'....

En dadelijk inspecteerde zij den suikerpot. De vlieg was er nog in. Knap hoor! Nou had ze 't eindelijk is met 'n meid getroffen.

Zelfmoord.

‘Doe wat je niet laten kan!’ snauwde hij, z'n neus vegend driemaal achtereen - altijd teeken van groote gebelgdheid.

‘Nou maar dat zal je deze keer zién,’ riep zij larmoyant, en tragisch het koekedeeg neerzettend, liep zij op de kast toe, zette den door-de-weekschen hoed op, trok het manteltje aan. Terwijl stond haar mond geen seconde stil:

‘As 'k dood ben - as 'k dood ben, heb *jij* 't op je geweten! Jij! Jij! Ben jij 'n màn! Jij ben geen man! Nog geen stuk van 'n man! Jij ben 'n beul! Jij drijft me 't water in! Hoor je! Hoor je!’...

‘Schreeuw niet zoo voor de burenl!’ schreeuwde hij, haar met moeite in de rede vallend.

‘Voor de bùre! Voor de bùre!’ krijschte zij, opzettelijk harder èn tragischer: ‘Iedereen mag 't weten wat jij voor 'n kerel ben! Dat jij me 't water indrijft! As ze me ophalen weten ze wie d'r schuld heeft! O! O, wat 'n kerel om zich met *mijn* keuken te bemoeien! Doe 't nou maar zelf! Je heb me voor 't laatst gezien! En da's voor jóúw geweten, Judas, keukenhen, vrouwenbeul, vrouwenmoordenaar!’

De heftige climax in haar stem had succes. Op de trap kwamen belangstellende burens. Toen zij de deur opensmeet had zij ze dadelijk in de gaten, betrok hen in het geval, schreeuwend, huilend, verwoed, met veel tragiek in geluid en houding:

‘Je hóórt 't! Je hoort 't àllemaal! Ik ga me verdrinken! Ik hou 't geen uur meer met die kerel uit, die keèèèèrel! Is me dat 'n vent! Ik ben me leven zat, zàt, driedubbel zàt!’

‘Kom wees wijzer,’ raadgaf een vrouw op de trap: ‘Sla 'm met de pook op sijn bek as-die je mishandelt! Soo'n lummel om 'n vrouw te slaan waarmee die 'n halve eeuw getrouwd is!... Jassus wat 'n mirakel van 'n vent!’....

Maar de huilende stem, beneê, klonk even levensmoede, even tragisch:

‘Nee, nou laat 'k me niet weerom houen! Nou heb 'k genóég van 'm!... Als ze me ophalen dan wèten jullie 't!... Dan komt 't op zijn geweten!’

‘As je 't dan doen wil, doe 't dan dàdelijk,’ sarde hij in de kamer: ‘en maak 'r niet zooveel woorden over vuil! Je heb 't al twintig maal willen doen en d'r komt nooit wat van!... Je het 'r geen lef voor!... En nou wil *ik* is zien dat jij te water gaat. Nog geen voetbad neem je! Je ben ommers te laf, mensch!’

‘Te laf! Te làf!’ barstte zij los: ‘Dàt zal je bewijzen!’ - en verwoed stommelde zij de trap af.

Het was dag van guur regenweer. Groote plassen lagen in de straat en de wind zwiepte heftig den regen naar de zij van de huizen. Snikkend, met veel wanhoop, liep zij voort, zichzelf overtuigend dàt zij het nu dóén moest, zich opwindend om tot de ijselijke uitvoering te komen. Verdrinken! Verdrinken! Maar waar? In de eerste de beste gracht. Nee. Daar had je te veel menschen. Op 'n eenzaam plekkie kon

je rustig zinken, zonder politie, zonder mensen, zonder dreggen. Dan maar in den Amstel. Die kerel! Die Judas! Om 'n vrouw te sláán!

En om wát voor reden! Omdat *zij* deeg an 't klaar maken was en *hij* 'r z'n neus in stak! Wat ging hèm de keuken an às zij huisvrouw was! Bemoeide zij zich ooit met zijn gedoe! Al wou ze d'r 'n *pond* krenten in doen, ging 't 'm nog geen sikkepit an. Eerst van de sucade snoepen - dan ransel! Maar nou den Amstel in en ùit je ellende!

Ze zou 'n trammetje nemen. Ze kon zoo ver niet loopén. En zoo kletsnat as je wer in den regen. Net ging 'r een voorbij. Vol. Allemaal ongelukken vandaag. Wachten tot 'r 'n volgende kwam. Schuilend in een portiek keek ze uit, droogde haar oogen, snoot den neus. Daar zou-die van opkijken as ze morgen werd opgehaald. En wat-ie te lijen zou hebben van de bureu. Die vrouw Blik, daar had-ie 'n goeie an. Die zou 'm nog naschelden tot an z'n dood! 'n Kerel die z'n vrouw 't water in joeg! 'n Kerel die zich met alles bemoeide waar-ie niet mee te maken had, 'n kerel die z'n vrouw vierkant in d'r gezicht sloeg!

Daar had je de tram. Weer vol. Nee, net nog 'n plaasie vóor-op. Toch maar instappen. 't Kwam 'r niks op an of je goed nat wer. Strakkies zou 't wel nàtter worden. Wat 'n avond! Om geen hond op straat te jagen. En in zoo'n bui liet hij haar naar den Amstel gaan! De ellendeling! Nieuw meelijden met zich zelf dreef haar tranen weer op. Dat ze 't bij zoo'n man volle twintig jaar had uitgehouden! Dat ze op d'r ouwen dag nog 'n end an d'r leven most maken. En zoo nàt as je hier wer. Je wer op zoo'n tram natter dan op straat. De regen góót op je mantel, op je hoed die zwaar

wer as lood. Nou nog 'n klein endje en voorbij 't Badhuis 'r *in* - of nòg verder.

Verkleumd stond ze naast den koetsier, bij elk belgerinkel terugwijkend voor het prikkend gespet van het koper. Haar ouwelijk, flets, rimpelig gelaat, gelaat van verdord kamervrouwtje, spitste van onder den hoed uit - de neus mager, gebogen, de kin spichtig, de oogen rood, klein in het mottig vel. - Dat ze zoo stom was geweest op haar toffels uit te gaan, in d'r kwaadheid vergeten had schoenen an te trekken. Nou zoog 't water van 't kletsnatte perron door je zolen heen, drééf je compleet van onder tot boven. Voorzichtig stapte ze van de tram, het Raadhuis, den Stoompont voorbij, den donkeren weg langs naar het Kalfje.

Van de wild-slingerende boomen stortte water met spettrend geplas op haar hoed, op haar dunnen mantel. Soms moest ze stilstaan, zich verweren tegen den bitsen, snijdenden wind. Er liep geen stervling over den weg. Lantaarns en boomen - toen enkel boomen en zwart. Angstig bleef ze staan, dicht bij het water, hoorde de biezen suizen en knapren, zag de staalgrauwe rimpels. Er kwam een stoomboot voorbij met een vurig rood oog, lichte vierkantjes in den buik. Golven opgewroet sloegen tegen den walkant, overklotsten de biezen, de aardkluiten. En nog lang duurde het breedte, sterke zuchten van de rivier. Toen was alles weer in dezelfde rust van zwart, met zware, zwarte silhouetten, met zwarte boomen, zwart water, zwart land.

Verkleumd kamervrouwtje stond stil in de slijkplassen, waarin haar pantoffels vastzogen.

Nee. 't Was niks gedaan. 't Was te donker. Voor geen goud zou ze zich *hier* verdrinken. In 't donker was 't te griezelig. Liever bij een lantaarn. Langzaam liep ze terug, chagrijnig van

denken, zacht-schreiend van kou. Dat 'r ook niet meer lantaarns stonden. Je kon geen hand voor je uitzien. En àls 'r nou is 'n kerel op den weg liep, 'n kerel zoals 'r zooveel waren, die vrouwen aanrandden en ze den hals afsnejen. Schuw keek zij om zich heen naar de schaduwen van boomen en heggen. Wat déé ze zoover te gaan. En hoe goddeloos-stom om op toffels weg te loopen. Kletsnat was ze, nat tot an d'r enkels. En de Judas zat thuis droog en wel, blij dat-ie 'r kwijt was. En d'r lekkere koekedeegie, d'r deegie dat ze juist was begonnen met meel, sucade, margarine en amandelen. O, o wat 'n leven! As je maar dood was! Dáár had je de Amstel. As je maar dórst. Wie had 'r zin om in dat kouwe water te springen. 't Was net de lamste manier om je van kant te maken. Misschien dreef-je op je rokken naar Abcou vóór je verdronk. En zoo benauwd. Wat hadden de jongen van d'r poes gesparteld toen ze ze in 't water smeed. 't Leek of 't leven 'r niet uit wou. En de belletjes die uit 't water borrelden toen ze eindelijk zakten. O jезis, nee! 't Kon 'n ééuwigheid duren. En dan de pret van de kerel t'huis. Verdriet zou-die voor geen cent hebben. Nog geen traan zou-die om 'r laten. Zoolang ze met 'm getrouwd was, had ze 'm nog niet ééns zien huilen. As in de komedie de grootste moorden gebeurden dat je hart je begaf, zat hij nog met 't gezicht van ijzeren Hein. En zoo'n lekker koekedeegie - alles zoo netjes afgepasst - en d'r lekkere keukentje - en d'r nieuwe stel blauw geëmailleerd - en Piet, zoete lieve Piet, d'r kanarietje....

Ze liep al lang weer in het licht van de lantaarns, heelemaal niet meer denkend over verdrinken. Goed dat ze 'n retourtje van de tram genomen had, anders kostte 't wèer centen. En nou was 'r 'n

plaasie binnen-in open, waar ze kon uitrusten.

Ingedeukt zat ze in een hoek, den natten mantel om de schouders geperst, de handen in den schoot. Flets, rimpelig, tanig gelaat leek vermagerd door den schijn van het lamplicht. De magere, dunne neus kromde over de bleeke lippen, de oogjes doezelden in slaap - de tram rijdt zoo lekkertjes.

En in de Vijzelstraat stapte kamervrouwtje weer uit, huiverig, moe. De winkels waren nog open. Toen dacht ze er aan om een ons rozijnen voor 't koekedeegie te kopen. Rozijnen was zoo veel beter dan krenten.

Spiegel.

'Mark'....

Onverschillig keek hij op.

Zij had zich iets opgericht, leunde met de ellebogen op het kussen.

'Riep je?' vroeg hij toonloos - om iets te zeggen.

'Mark!' weende ze zachtjes.

'Laten wij niet sentimenteel worden,' zei hij koel.

'O, wat ben je hardvochtig, wat blijf je schrikkelijk wreed'....

Ze zakte weer terug - het hoofd op het kussen, de oogen gesloten.

Het schimde even in hem op naar het bed te gaan, haar hoofd in z'n handen te nemen.

Maar ook weer dadelijk was hij meester van zijn wil. Het zou niet kunnen, nooit kunnen. Wat gebroken was - werd niet meer heel.

Stroef vouwde hij de courant glad, las over de regels heen, beluisterde haar ademen.

De dokter kwam binnen, groette, zette zich neer bij het bed, voelde den pols van de zieke.

Zij bewoog niet, ademde flauw.

Het was alsof zij haar laatste krachten uitgeput had door hem te roepen.

Rustig liet hij den dokter uit. En op het portaal, voor de deur, ging het kort fluistergesprek:

‘.... 'k Moet u op het ergste voorbereiden....’

‘.... Is 't zóó erg,’ schrikte hij.

‘.... Het loopt af - het wordt een kwestie van uren. - Ik kom straks nog eens aan....’

Heenklonken de stappen op de trap - stil intrad hij de ziekekamer.

Zij bewoog niet.

Voorzichtig boog hij over het kussen, bekeek haar lang. In geen maanden had hij haar zoo aangezien. 't Scheen of zij een geheel ander gelaat had gekregen, ernstiger, bleeker, scherper van lijn. Ook de lippen smaller geworden, bloedloozet. De lippen. De lippen van leugen, bedrog.

Zij, plotsling opsloeg de oogen, keek hem aan met eene smeeking zoo hevig dat hij niet weg kòn. Spreken deed zij niet.

Toen begon hij.

‘... Beken nu’...

Zij knikte.

De vuisten ballend drong hij aan.

‘Dus je hèb me belogen?’...

Zij knikte zwak.

‘Hoe lang heeft 't geduurd?’

Ze trachtte te spreken, mumde zacht met de lippen, kon niet.

‘En vóór je trouwde?’ vroeg hij nog eens, langzaam schor, dichtet buigend naar haar mond.

Zij knikte, keek hem aan met dierlijkgefolterde oogen - knikte nòg eens.

Bijna krijschend, schokte hij terug, liep als een krankzinnige de kamer op en neer. Dus wáar! Dus wáar, zooals ze 't hem gezegd hadden.

Zij volgde zijn gaan tot ze moe werd, de oogen sloot, nog alleen zijn stappen beluisterde.

Ruw schoof hij zijn stoel bij het raam, kwakte er op neer, keek naar buiten.

Er stond een hoischelf en op 't land waren twee boeren en een meid bezig koeien te melken. Dunne stralen spoten in de groote groene emmers.

Met het hoofd in de hand bleef hij daar naar kijken, zonder belangstelling, zonder geconcentreerde aandacht.

Er was nieuwe stilte in de kamer gekomen. Op tafel tikte scherp-helder zijn horloge.

Lang had hij zoo gezeten, toen hij opschrikte.

Van het bed klonk flauw gereutel.

De doodsstrijd was ingetreden.

Nog eens trad hij op het bed toe, betastte haar koudperlend voorhoofd.

Het wàs het einde. De dokter had juist gezien.

Zij lag met het gelaat naar hem toegewend, den mond verwrongen met zenuwtrekkende lippen, flauw gehijg in het strottenhoofd en met oogen waarin schuwe schemeringen van blauw-wazig wit. Langs het bezweet voorhoofd hing 't zwart, schuimend, lichttrillend haar, dat bij de slapen nattig saamplakte. De handen boven het dek beefden met aarzlend getrek.

Hij zette den stoel achteruit, hield z'n hoofd in de handen.

Het was niet aan te zien, dat sterven, dat vreemde, angstige sterven.

Maar het zoet-rogglend gereutel, dat klokte alsof dichtbij een kindermund adem door een rietje in water blies, deed hem opkijken langer dan straks. Zij scheen het in het geheel niet benauwd te hebben. De mond, nu wijder van scheur, leek bijna rustig te aadmen, de oogen bleven gesloten, hadden geen schemeringen van wit meer. Alleen het heel zachte kloekend gereutel.

Luidloos stond hij op, liet het eene gordijn neer. Het

koord was verward geraakt, moest losgeplukt worden.

Schuw keek hij om of zij het niet zag - of zij de oogen gesloten hield.

De oogen waren gesloten en het gordijn riggelde zoetjes, licht klappren van den rol tegen het houtwerk.

Zoo zakte ook het tweede gordijn, floepjes van losborrlend doek met ritsen van koordslaagjes op 't hout.

De oogen waren gesloten. Het reutlen klonk niet langer. Ze moest dood zijn.

Schuer nog, loopend op de teenen, trok hij de lamp omlaag, streek een lucifer af, zag hoe de verkoolde kous te branden begon, temperde het licht.

Stemming van doodenkamer kwam in het vertrek.

Door de neergelaten witte gordijnen traagde de schijn van den dag buiten, scherper lijnen trekkend in de plooiën van 't vergeeld katoen.

De kranspit in de lamp brandde laag, broeiing van rood, verlept licht.

En achter het bed waren donkere schaduwen, schaduwen van dalenden nacht.

Toen dacht hij aan de spiegels.

In een sterfkamer moesten de spiegels gekeerd worden. Altijd had hij dat zoo gezien. In alle sterfkamers.

Vlug draaide hij het kleine ronde spiegelkje om, dat boven haar toilettafel hing.

Daarna de groote spiegel. Met beide handen vatte hij hem aan, draaide hem halfwege, zag háár gelaat mede verglijden naar den muur.

Het was een afschuwelijk effect - dat stervend gelaat, lijkwit en schijnbaar verlengend door de draaiing van den spiegel. Driftig duwde hij den spiegel om, hijgde.

Het houten achtervlak van het glas met het groote etiket van de spiegelabriek, versomberde de

kamer, maakte het vertrek van een zwijgende, opjagende angstigheid, die hem naar het raam dreef.

Daar keek hij weer naar het bed, leunde bijna gillend van angst tegen het kozijn.

De stervende vrouw had de oogen geopend, keek hem eerst aan, toen het achtervlak van den spiegel.

'Henriët!' fluisterde hij heesch.

Zij keek hem langer aan, toen wéér den spiegel.

'Henriët!'

Zij scheen nu alleen nog den spiegel te zien, dien te bekijken met oogen van schreeuwende ontzetting, misschien begrijpend wát het beteekende.

'Henriët!' - gilte hij.

Zij bleef staren, stàren, naar het achtervlak van ruw wit hout, bijkants ongeschaafd hout van een doorkist, bewoog flauw de lippen.

Angst brandde in hem. Heftig trok hij het gordijn weer op - en het andere. De breede schijn van den dag drong in de kamer, over de meubelen, over het bed.

Licht-reutlend lag zij naar den omgekeerden spiegel te kijken.

Toen met een zonderlinge drift, liep hij nog eens op het glas toe, vatte de lijst aan, keerde den spiegel opnieuw.

En met een angst, die hem heftig deed beven, zag hij voor de tweede maal het stervend gelaat dat zich in den draaienden spiegel verwrong - lang-mager werd met uitpuilende jukken, vreemdelyk kleine oogen - toen boller, alsof er een lach om den mond waasde - toe weer zooals het wàs, lijkwit en stil met starende oogen die in het glas in de zijne staarden - staarden - staarden - groote donkere pupillen in verwijd wit.

En in het glas zag hij haar nog even stuipen, bewogen door een schokkende siddering, de pupil-

len wegkrimpen onder de huivering der oogleden.

Zij staarde niet langer.

Met de handen om de lijst van den spiegel, klappertandend, aankeek hij het kamerintérieur, het bed, de doode vrouw, de lippen die hem bedrogen hadden.